BEYAZPERDE

SAYI:5 ● MART 1990 ● 4000 TL (KDV DAHİL)

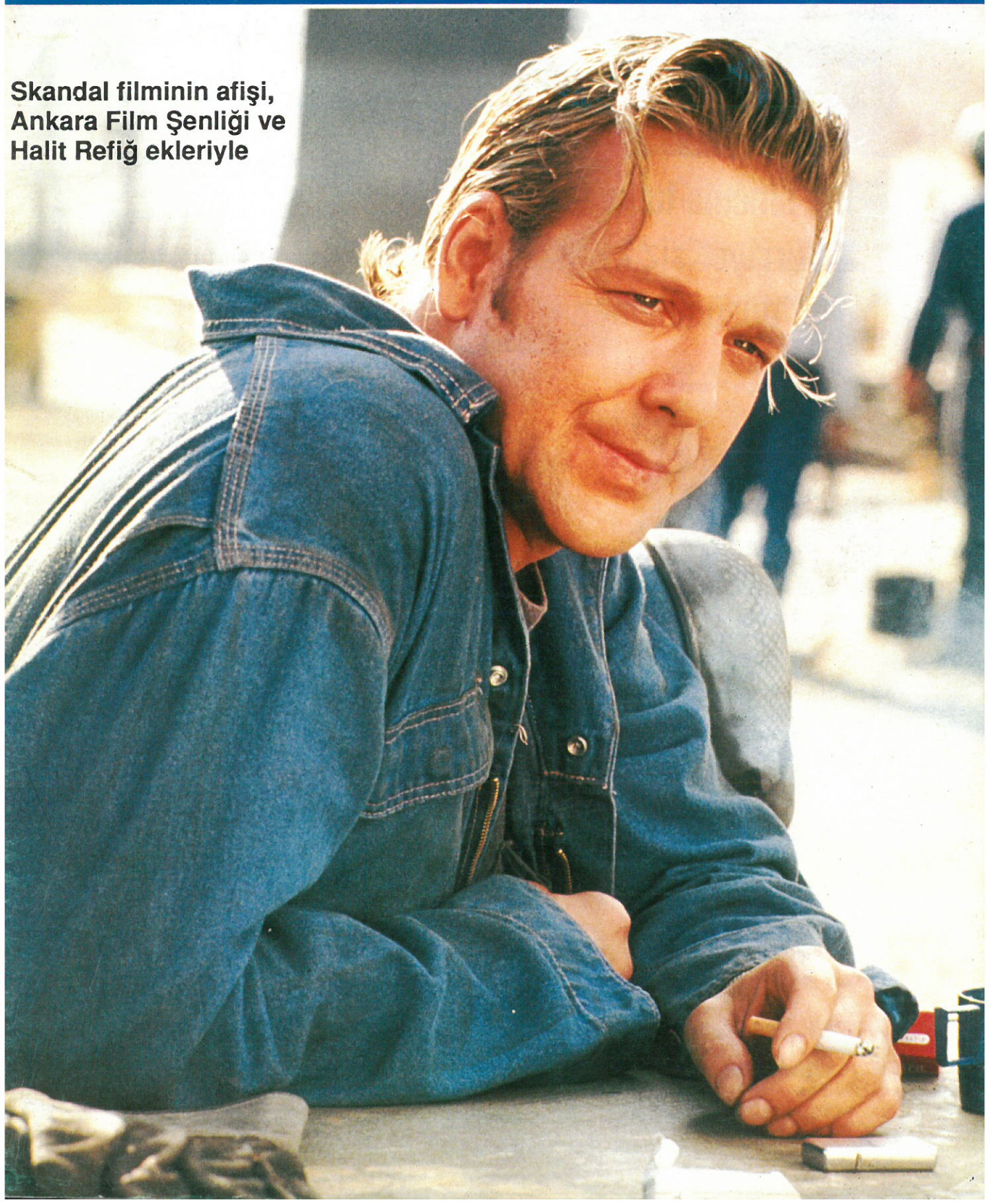

Skandal filminin afişi, Ankara Film Şenliği ve Halit Refiğ ekleriyle

Bir sinema tutkununun "Hürriyet"siz kalması düşünülemez.

Meraklıdır sinema tutkunu:

Sadece sinemaya değil. hayatın kendisine.

Hergün yaşanan "hayatın sinemasına".

Olağan genellemeler. basmakalıp yorumlara

yüz vermez.

Yeniyle. farklıyla. "perde arkasıyla" ilgilidir.

Dünyada ve ülkede olan bitene tükenmeyen

bir ilgiyle yaklaşır.

Bu yüzden bir sinema tutkununun tercihleri

ne olursa olsun. "Hürriyet"siz kalması

düşünülemez.

Hürriyet

Yeni Bir Beyazperde,

Elimizdeki sayının hazırlıklarına başladığımız geçen ayın ilk haftasında, Şubat sayımızın birçok yerde tükendiği haberleri gelmeye başlamıştı.
*Dergi, önce **İstanbul**, sonra **Ankara** ve diğer illerin büyük bayiilerinde daha ilk hafta tükenmişti. Bu sevinci ilk sayıda da yaşamıştık.*
Şubat sayısı bizim en "oturmuş" sayımızdı. Aynı şekilde devam etmek istiyor, ama hesaplar bir türlü tutmuyordu. Onbin net satış bile, ancak baskı maliyetini karşılayabiliyordu. Çünkü onbin net satış yapabilmek için piyasaya enaz 13 bin dergi dağıtmak gerekiyordu. Baskı dışındaki masraflarımız da fazlaydı. Maaşlar, telifler, kiralar, telefon faturaları aylık bir dergi için yüksekti.
*Bu sayıyla birlikte maliyetleri düşürmeye çalıştık. Renk ve kağıt kalitemiz değişti. Yinede eklerimiz iki tane oldu. **Ankara Film Şenliği**'ni dergi içerisinde işlemeyi düşünürken, ayrı bir ek olarak verdik.*
*Film afişlerini sevdiğinizi biliyoruz. Afiş vermeyi sürdüreceğiz. Bu sayıdaki **Skandal** filmi afişinin, **UIP** tarafından üstlenildiğini de belirtelim.*

***

Okur anketi...
Aralık ve Ocak sayılarımızda verdiğimiz okur anketine katılım beklediğimizden fazla oldu. Bu bizleri sevdirdi. Tabii sonuçları da...
***Anket sonuçlarına göre :** Dergimizi en çok okuyan kesim 20 - 39 yaş arası. Ençok kadınların okuduğu dergimiz okurlarının çoğu ya yüksekokul öğrencisi ya da yüksekokulu bitirmiş kişiler. %79.4 ünün yabancı dil bildiği okurlarımızın % 73.5 Öğrenci, mühendis, mimar, iş idarecisi, maliyeci, serbest meslek sahiplerinden oluşuyor. %30.4'unun Kamu sektöründe çalıştığı okurlarımız, **Beyazperde** ile basın ilanlarımızı görerek tanıştılar.*
En çok okudukları diğer dergiler: Nokta, Sokak, Milliyet Sanat, Gösteri, Tempo... Gazeteler ise Cumhuriyet, Milliyet, Güneş, Hürriyet, Sabah...
*%52.1'inin ayda 4'den fazla film seyrettiği okurlarımızı **Beyazperde**'yi genelde beğeniyorlar...*
Sinema dolu günler...

İÇİNDEKİLER

3 Beyazperdenin Haberleri

6 Sinemada eğretileme üzerine (II) / **Seçil Büker**

7 Haydi, sinemaya gidelim... " Yıkanmak istemeyen çocuklar" olalım !... **Ünsal Oskay**

8 Bana Saruhan'ı anlat **Sevin Okyay**

10 **Nazlı Eray**'la Sinemasal Uçuşlar

12 Sinema "Eğlence" mi? Sinema ve belediye ilişkileri

13 **Beyazperde** Okur anketi sonuçları

14 Akasyalardan Mimozalara / **Filiz Akın**

20 Pasaklı, serseri ve asi... **Mickey Rourke**

21 Walter Hill'den modern bir film noir: / **Johnny Handsome**

22 Arthur Miller'den polisiye bir senaryo / **Everybody Wins**

24 Stephen King'in sinemaları **Giovanni Scognamillo**

26 Hayvan Mezarlığı **Mehmet Açar**

28 Karanlıkta Bir Çığlık **Haluk Gürgen**

29 Üç Film: Family Business, 9 1/2 Hafta, Dolunay **Çağlar Tuncay**

32 Çalınmış Günlükler / **Ali Hakan**

34 Bir Başkadır Anadolu sinemaları / **Ali Ulvi Uyanık**

36 Sinema Yayınları

37 Beyazperdenin Takvimi

38 Tarihi Perde

39 **Ingrid Bergman**

40 İzleyici Eleştirileri

41 Mektuplarınız

42 Videoda öne çıkanlar

46 TV'de Mart sineması

48 Ödüllü sine-bulmaca

BEYAZPERDE
Aylık Sinema Televizyon ve Video Dergisi

Sahibi
İrfan Demirkol

Genel Yayın Yönetmeni
İnci Demirkol

Sorumlu Yazıişleri Müdürü
Fevzi B. Argun

Avrupa Temsilcisi
Vecdi Sayar

Derleme
Cumhur Canbazoğlu

Araştırma ve Arşiv
Nur Ertem

Fotoğraflar
Harun Karakuş, SIPA Press, Agâh Özgüç özel arşivi, M.İnci Demirkol özel arşivi, AFP (Ajans France Presse)

Reklam Müdürü
Meliha Kaya

Teknik Hizmetler
Ferhan Özgören, Cemil Burhan, Semih Öztürk, Habibe Kaya, Ahmet Döğenci, Murat Aslan.

Katkıda Bulunanlar
Nilgün Abisel, Nilgün Gürkan Aslanbay, İlhan C. Balkanlı, Turgut Çeviker, Hakan Gür, Zafer Karaca, Sevin Okyay, Yeşim Özben, Hakan Sonok, Muammer Şanlı, Nejat Ulusay, Nihat Ünler

Yönetim Yeri
G.M.K. Bulvarı 21/14
Demirtepe, 06640, ANKARA
(4) 231 71 74 (4 Hat)
Fax: (4) 231 48 12

Ofset Hazırlık
Denk Ajans

Baskı
Feryal Matbaacılık.

Dağıtım
Hürriyet Holding A.Ş.

KAPAK: MİCKEY ROURKE

Ülkemizde filmlerinin çoğu oynayan bazıları da video klüplerinde bulunabilen Mickey Rourke bu yıl iki filmiyle tekrar gündemde ***9 1/2 Hafta*** *ve* ***Yakışıklı Johnny***

STANDARD FILM

sex-lies and videotape

sex yalanları

bir kadın filmi

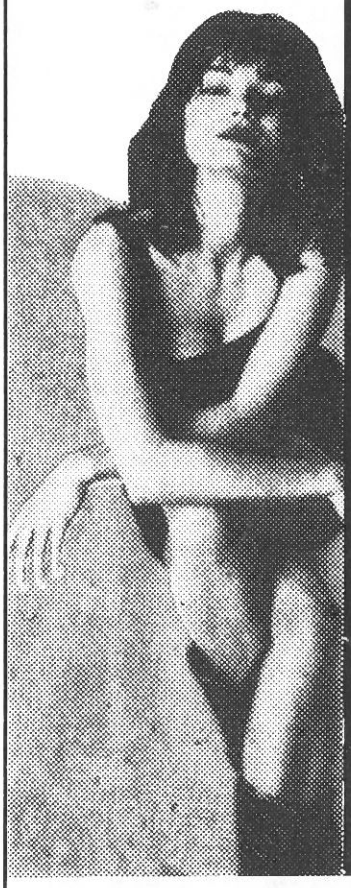

Yön: Steven SODERBERGH

James SPADER
Andie MACDOWELL
Peter GALLAGHER
Laura san GIACOMO

1989 CANNES FİLM FESTİVALİ

EN İYİ FİLM

EN İYİ ERKEK OYUNCU

ULUSLARARASI ELEŞTİRMENLER ÖDÜLÜ

1990 OSCAR ADAYI

Sinemalarda

Belmondo, Cyrano de Bergerac rolünde...

Ünlü Fransız oyuncu Jean - Paul Belmondo, Edmond Rostand'ın **Cyrano de Bergerac** adlı oyunu ile yeniden tiyatro sahnelerine döndü. Tiyatro ve sinema oyuncusu, aynı zamanda tiyatro yönetmeni olan Robert Hossein'in sahneye koyduğu oyun, Champ - Elysees'deki Marigny tiyatrosu'nda sergileniyor ve büyük ilgi görüyor. **Notre - Dame de Paris, Sefiller** ve **Karmen** gibi ünlü yapıtları da sahneye koymuş olan Robet Hossein, **Cyrano de Bergerac**'ın kendisinin ve Belmondo'nun "en pahalı hayali" olduğunu belirtiyor.❑

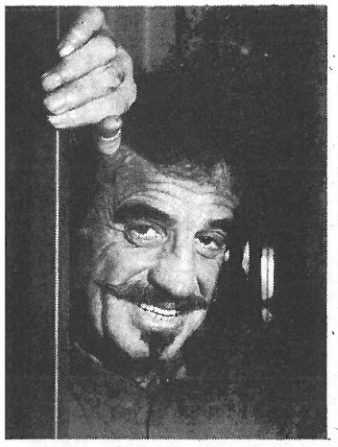

Juliet Berto öldü...

Fransız sinema ve tiyatro oyuncusu Juliet Berto, doksanlı yılların sinemadaki ilk kayıpları arasında yer aldı. 43 yaşında kanserden ölen sanatçı, 1966'da Jean-Luc Godard'ın **Onun Üstüne Bildiğim Birkaç Şey** adlı filmiyle sinemaya başlamıştı. Godard'ın **Çinli Kız** filmi ile ününü sağlayan Berto, Alain Tanner'ın **Dünyanın Ortası** ve Joseph Losey'in **Kaderini Arayan Adam** (Mr. Klein) gibi filmlerinde de rol almıştı. Juliet Berto, tiyatro ile de ilgiliydi ve aralarında Shakespeare'in **Fırtına**'sı da olmak üzere çeşitli oyunları sahneye koymuştu.❑

Linda Hunt tek kişilik oyunda...

Tiyatroda Bertolt Brecht 'in oyunlarıyla parlayan, Mel Gibson ile birlikte çevirdiği **Tehlikeli Yaşam Yılı** adlı filmdeki erkek rolüyle Oscar ödülü kazanan cüce sanatçı Linda Hunt, şu sıralarda Hollywood'da tek kişilik bir oyunla yeniden sahnelerde... Hunt, Zephyr Tiyatro'da, Emily Mann'ın **Annulla** adlı oyununda yetmiş dört yaşındaki Polonyalı göçmen bir kadını canlandırıyor. Sanatçının **She - Devil** adındaki son filmi de geçtiğimiz yılın Aralık ayında ABD'de vizyona girmişti. Kadın yönetmen Susan Seidelman'ın bu yeni filminde Hunt, Merly Streep ve Rosanne Barr ile birlikte oynuyor. Fay Weldon'un romanından uyarlanan filmde Linda Hunt, Hemşire Hooper'ı canlandırıyor. Yönetmen Susan Seidelman'ı, başrolünde Madonna'nın oynadığı **Desperately Seeking Susan** (sinemalarda **Çılgın Madonna** adıyla gösterilmişti) adlı filmiyle tanıyoruz. Linda Hunt, **She - Devil**'den önce, 1986'da **Yalnız bir Çam Ağacının İzinde** (Sur la Diste D'un Pin Solitaire / Waiting for the Moon) adlı filmde oynamış ve Gertrude Stein'ın kırk yıl birlikte yaşadığı Alice B. Toklas'ı canlandırmıştı. Film, 1989 İstanbul Uluslararası Film Festivali'nde de gösterilmişti.❑

Rüzgâr Gibi Geçti halâ moda...

ABD'de, sinema kahramanlarının insanları ne kadar etkiledikleri konusunda yapılan bir araştırmada, "Elinizde olanak olsa, hangi kahramanın yerinde olmak isterdiniz?" sorusuna verilen yanıtlar, kadınların en çok **Rüzgâr Gibi Geçti** filminin kadın kahramanına özendiklerini ortaya çıkardı. Filmin kadın kahraman Scarlet O'Hara oyların yüzde 22'sini toplarken, kadınlar arasında Prenses Leyla'ya oy verenler, Indiana Jones, Arthur, E.T. ve Rambo diyenler bile çıktı. Erkekler arasında da yapılan aynı anketin sonuçlarına göre, Erkek izleyicilerin en

çok **Indiana Jones** tipine özendiği anlaşıldı. Arthur, Rambo ve E.T. de özenilenler arasında yer aldı.❑

Sean Connery en seksi erkek...

People Magazine, Sean Connery'i "yaşayan en seksi erkek" seçti. Steven Spielberg'e göre de, "bugün dünyada yalnızca yedi tane dahi sinema oyuncusu var. "Bunlardan biri Sean Connery" sanatçı, Kevin Costner ile birlikte oynadığı **The Untouchables** (Dokunulmazlar) filmindeki oyunuyla Oscar kazanmıştı. Sean Connery'i en son, Dustin Hoffman ve Matthew Broderick ile birlikte, Sidney Lumet'in yönettiği **Aile Bağları** (Family Business) adlı filmde izledik.❑

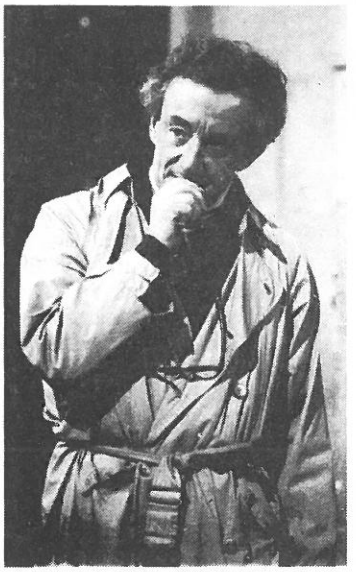

Louis Malle'in yeni filmi...

Fransız sinemacı Louis Malle'in **Hoşçakalın Çocuklar**'dan sonraki yeni filmi başrolünde Michel Piccoli'nin oynadığı **Mayıs Ayında Milou** (Milou en Mai)... Malle'in 1968 Mayıs'ını ele aldığı bu güldürüde Michel Piccoli, gündelik zevklerin peşinde, mal - mülk konularından hoşlanmayan altmışlık bir burjuvayı canlandırıyor. Malle'in, senaryosunu Jean - Claude Carriere ile birlikte yazdığı filmde Miou Meou da oynuyor.❑

Videoda birinci eyalet...

Amerika'nın nüfusu en az eyaleti olan Alaska'nın, ülkenin en çok video cihazına sahip eyaleti olduğu, yapılan bir araştırma sonucunda ortaya çıktı. Alaska'nın Anchorage kentinde, her loo evden 85'inde video bulunuyor.❑

Eddie Murphy bir numara...

Eddie Murphy'nin son filmi **Harlem Geceleri** (Harlem Nights) ilk haftasında 18 milyon dolar hasılat yaptı ABD'de bir numaraya yükseldi. Film, otuzlu yıllarda geçen bir ganster öyküsü...❑

İngiliz Yönetmen Michael Powell öldü.

Şubat ayında sinema dünyası bir kayıp daha verdi. Ünlü İngiliz yönetmen **Michael Powell,** 84 yaşında iki hafta önce başlayan rahatsızlığını atlatamayarak hayata gözlerini yumdu.

Michael Powell sinema yaşamına **Alfred Hitchcock**'un yanında fotoğrafçı olarak başlamıştı. 1905 doğumlu sanatçı çeşitli yönetmenlerle çalıştı Yönetmenliğe başlamadan önce .fotoğrafçı, görüntü yönetmeni ve senaryo yazarı olarak çalıştı.

Powell'in sinema dünyasındaki gerçek yükselişi, 1939 yılında macar asıllı yönetmen **Emeric Pressburger**'le yaptığı çalışmalarla başladı. **Powell**'ın **Pressburger**'le oluşturduğu ikili özellikle 1942 ve 1957 yılları arasında yaptıkları görsel düzeyi yüksek ve hayal gücü geniş romantik ve doğaüstü filmlerle çağdaş sinemaya damgasını vurdu. Filmlerde en belirgin özellik rengin dışavurumcu kullanımıydı. Renkler filmin genel temasına uygun olarak seçilip abartılıyordu. Bunun en iyi örneklerinden biri **"Kırmızı Pabuçlar"** oldu. İkilinin teknoloji ve düşselliği birleştirerek kullanımı, bazı filmlerinde övgü alırken (A matter of Life and) Death-Ölüm Kalım Meleselesi), bazı filmlerinde de eleştirildi. Özellikle **"Black Narcissus ve Peeping Tom"** filmlerindeki abartılı kullanımın öykü çizgisini zedelediği ileri sürüldü **Powell, Pressburger** ikilisi beraberliklerine 1957 yılında son verdiler.

Powell'ın ünlü filmleri arasında şunlar sayılabilir: **"Uçaklarımızdan Biri Dönmedi", Nereye Gittiğimi Biliyorum", "Yaşamak yada Ölmek Sorunu", Hoffman'dan Hikayeler",**

Kırmızı Papuçlar - 1948

İtalyan Kadın Yönetmen Elfriede Gaeng Türkiye'deydi

İstanbul İtalyan Kültür Merkezi direktörleri Amalia Coppola Furletti'nin girişimiyle, yoğun bir yıl yaşadı. Önce hem sinema ve tiyatro oyuncusu, hem de tiyatro (daha çok müzikal) yönetmeni Saverio Marconi, tiyatrocusuyla gelip Cinorette: (Külkedisi) müzikalini sahneledileri. Ardından, Avrupa Topluluğu Film Haftası, İtalyan Kültür Merkezi'nin organizasyonuyla, salonlarında sunuldu. En son olarak da, İtalyan kadın yönetmen Elfriede Gaeng, ilk filminin Türkiye galasını, İtalyan Kültür'de gerçekleştirdi.

Daha önce senarist ve set fotoğrafçısı olan Gaeng, ilk filmi Electric Blue'yi (Mavi Elektrik - 1988), 47 yaşındayken yapmış. Mavi Elektrik, baş rolünde Claudio Cardinale'nin oynadığı, Hitchcockien bir film. Gaeng, Türkiye'de bulunduğu sırada 1990 sonbaharında yapacağı ikinci filminin üç baş rolünden biri için de, Türk aktör Mehmet Atak'la anlaştı.❑

Ankara'da yeni bir sinema

Cebeci Sanat Merkezi... İşletme sahibi **İhsan Göçer**'in söylediğine göre "Türk sinemasındaki canlanma, son iki yılda düğün salonu olarak kullanılan, bir zamanlar seks filmleri oynatan **Sun Sineması**'nın sanat merkezine dönüşmesine neden oldu. Bulunduğu semtin adıyla Şubat ayının başında yeni sinema, etkinliklerine başladı. **Batman, Sis** ve **Roger Rabbit** Cebeci Sanat Merkezinin ilk ayı içerisinde gösterime koyduğu filmler oldu.

330 kişilik sinema salonunun tiyatro oyunları içinde kullanılması amaçlanıyor. **İhsan Göçer,** iç dekarasyonda ışık sisteminde, ses düzeninde yeniden düzenlemelerle işe başladıklarını, ilk ayda kendilerine gösterilen ilgiden memnun olduklarını belirtiyor.

Almanya'da "Yeni Türk Sineması Şenliği"...

24 ve 29 Nisan tarihleri arasında **Essen**'de geniş çapta bir **Türk Filmleri Şenliği** düzenleniyor. Yaklaşık 50 kadar filmden oluşacak programda, kısa metrajlı ve belgesel filmlerin yanısıra, Alman ve Türk sinemacıların Almanya'da yaşayan Türk insanını konu alarak yaptıkları filmlerde var. Ağırlık ise son on yılın ilgi gören fimlerinde.. Şenlikte Türk ve Alman sinema çevresinden kişilerin katılacağı seminer, tartışma söyleşi ve sergiler de yeralıyor. Bazı filmlerin ilk gösterimleri ve galaları da şenlik çerçevesinde gerçekleşecek.

24 - 29 Nisan tarihleri arasında **Essen**'de konuk olacak sinemacılarımız arasında şu isimler bulunuyor: **Şerif Gören, Zülfi Livaneli, Barış Pirhasan, Atıf Yılmaz, Tarık Akan, Müjde Ar, Fatma Firik, Yaman Okay, Hale Soygazi, Şerif Gür, Memduh Ün, Orhan Oğuz...**

Kuzey Ren Vesfalya Kültür Bakanlığı tarafından desteklenen şenlikte **Barış Pirhasan**'ın 1990 yapımı **Küçük Balıklar**'ın ilk gösterimi de yapılacak.

"1. Edirne Sinema Günleri" Destek Bekliyor.

Geçtiğimiz ay, bizleri olduğu kadar tüm sinemaseverleri de sevindireceğini umduğumuz bir mektup aldık.. Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi sinema kolu adına **Rauf Tüfekçi** tarafından yazılmış mektupda fakülte bünyesinde kişisel çabalarla gerçekleştirilen sinema etkinliklerinden sözediliyordu.

Yerli ve yabancı sinemanın önemli oyuncu ve yönetmenlerinin yapıtlarını tanıtmak amacıyla şimdiye kadar gerçekleştirilen etkinliklerinden dolayı Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi sinema kolunda çalışanları kutluyoruz.

14-28 Mart tarihleri arasında gerçekleştirmek istedikleri **"1. Edirne Sinema Günleri**'nde yapmayı düşündükleri her türlü etkinlikte kendilerine başarılar... Bizde okurlarımıza duyuruyoruz : Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi sinema kolu öğrencileri 14-28 Mart'ta gerçekleşmeyi düşündükleri sinema günlerinde sizlerin "film afişi, poster, kitap, özel arşiv filmleri" gibi katkılarınızı bekliyor... **Adres: H.Rauf Tüfekçi / Noter Sokak, 21/4 81070, Şaşkın Bakkal/İst.)**

Berlin'de 40. yılını yaşayan festival sonuçlandı.

Costa Gavras ve Jiri Menzel Altın Ayı'yı paylaştılar.

Uluslararası Berlin Film Festivali 40. yılını bir başka yaşadı kuşkusuz... 9-20 Şubat tarihleri arasında gerçekleşen festivalde yalnız Doğu Berlin'li izleyiciler değil, Demokratik Almanya, Polonya, Macaristan ve Sovyetler Birliğinden yılların yasaklı filmleri de boy gösterdiler...

Ve Berlin festivalinin 40 yılı, Yunan yönetmen **Costa Gavras**'la, Çekoslavak yönetmen **Jiri Menzel**'in ortak zaferiyle sonuçlandı. Bu arada Amerikalı Yönetmen **Oliver Stone**'da **"Doğum Tarihi Dört Temmuz'** adlı filmiyle özel bir altın ayı ödülü aldı.

Birincilik ödülüne lâyık görülen her iki filmin de bir ortak noktası vardı. "İnsanlık suçları"... **Costa Gavras, "Müzik Kutusu"**nda Nazi suçlusu babasının korkunç geçmişine tanık olan avukat kız ve babası arasındaki ilişkiyi işlerken, **Menzel**'de **"Ayakları Bağlı Kuşlar**'da Çekoslavakya'nın bir kasabasındaki çalışma kampındaki gündelik olayları ironiyle anlatıyordu.

Bu arada **Menzel**'in filminin ilginç yanı, bu filmin 1969 yılından beri yasak oluşu ve ilk kez Berlin'de seyirci önüne çıkması...

Berlin'de ikincilik ödülü alan, Jüri özel ödülü Gümüş Ayı ise, Ukraynalı kadın yönetmen **Kira Muratova**'ya **"Güçsüzlük Sendromu"** adlı filmiyle verildi". **"Felaket Kız"** filmiyle en iyi yönetmen gümüş ayı ödülü Alman **Michael Verhooven**'le verilirken, oyunculuk dalındaki gümüş ayılar **"Bayan Daisy ve şoförü"**nün iki oyuncusu **Jessica Tandy** ile **Morgan Freeman**'ın ve İngiliz filmi **"Sessiz Çığlık**'ın oyuncusu **David Hayman**'ın oldu.

Çin filmi **"Siyah Kar"** ve Doğu Alman Filmi **"Çıkış"**da birer gümüş ayı ile ödüllendirildiler. Uluslararası Sinema Yazarları Birliği ödülü ise Sovyet yönetmen Aleksandır Rogoschim'in **"Nöbetçi"** adlı filmine verildi.

Oscar'lar kimin olacak

26 Mart'ta 62. kez Oscar ödülleri yeni sahiplerini bulacak... Bu yıl Türkiye'de ilk kez Tunç Başaran'ın **"Uçurtmayı Vurmasınlar"** filmiyle Oscara aday adayı oldu. Ancak **"Uçurtmayı Vurmasınlar"** ilk beşe giremedi.

62. Oscar ödüllleri bu yıl aday gösterilen filmler, 6700 aday adayı arasında seçildi. Çeşitli dallarda ilk beşe girenler ise şunlar:

Born of the Fourth of July, Dead Poets Society , Driving Miss Daisy, Field of Dreams, My Left Food.

Erkek oyuncular arasında favori isimler şunlar:

Kenneth Branagh, Tom Cruise, Daniel Day-Lewis, Morgan Freeman ve Robin Williams...

Kadın oyuncular arasında bu yıl Adjani başı çekiyor. Pauline Collins, Jessica Lange, Michelle Pfeiffer ve Jessica Tandy öteki şanslı oyuncular...

Yönetmenlik yarışında ise Oliver Stone, Woody Allen, Peter Weir, Kenneth Branagh ve Jim Sheriden geliyor.. Woody Allen "özgün senaryo dalında da aday. En iyi yardımcı kadın oyuncu ödülü Brenda Fricker, Anjelica Huston, Lena Olin, Julia Roberts yada Dinanne Wiest'in olabilir...

Danny Aiello, Dan Aykroyd, Marlon Brando, Martin Landou ve Denzel Washington en iyi yardımcı erkek oyuncu olmaya adaylar...

Ölü Şairler Derneği / En İyi Film dalında aday

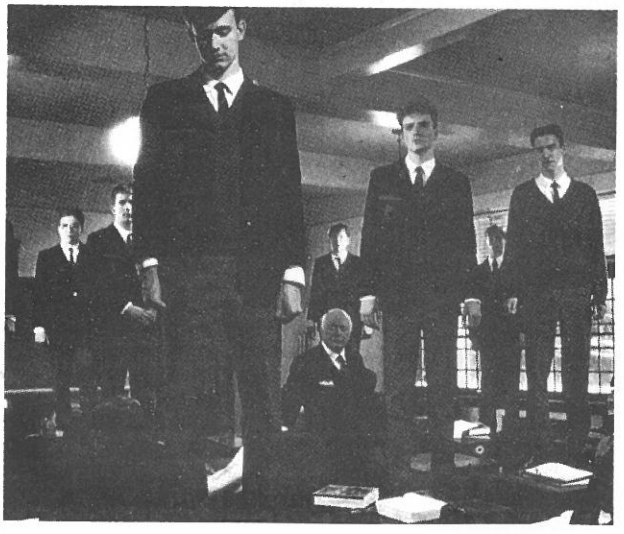

Julio Iglesias Miami'de...

"Anglo - Sakson değilseniz Amerika'da başarı kazanmak imkânsızdır" diyen ünlü şarkıcı Julio Iglesias, Amerika'da film çevirmek istiyor. Iglesias'a göre, Amerika beş büyük yıldız üretti: Marilyn Monroe, John Kennedy, James Dean, Elvis Presley ve Frank Sinatra. Julio Iglesias, "Benim rüyam bunların arasında yer almak" diyor.❑

Marmara Üniversitesi Sinema Klubü

Marmara Üniversitesi Sinema Klubü amatör çalışmaların gösterileceği "Kısa Film Günleri" düzenliyor. 17 Mart Cumartesiden itibaren her onbeş günde bir gerçekleşecek gösteriler için, bu konuda çalışması olanların, her gösterim gününden önceki çarşamba günü akşamına kadar başvurmaları gerekiyor. 8 mm, 16 mm ve video (V 8 hariç) filmleri için başvuru adresi: **M.Ü. Göztepe Kampüsü, Üzümcü Kültür Merkezi Kütüphanesi Tel: 345 90 90 / 105**

Duyuru

İstanbul'da altı Üniversite'nin sinema klubü ortaklaşa olarak "Edebiyat Uyarlamaları" konulu bir film şenliği düzenlediler. 19 - 23 Mart tarihleri arasında gerçekleştirilecek şenlikte film gösterilerinin dışında, panel ve söyleşilerde yer alacak.

Ayrıntılı bilgi için Üniversite Sinema Klüplerine, Alman ve Fransız Kültür Merkezleri'ne ve İFSAK'a başvurulabilir.

Geçen sayımızın **Mektuplarımız** köşesinde duyuruların yayınlanan **1960'lı Yıllar Fan Clup**'ün Adresi: **Talip Koç / Murat Güvenel PK 12 Mithatpaşa/ Adapazarı**

Sinemada Eğretileme Üzerine (II)

Seçil Büker

Geçen sayıda eğretilemeden söz ettik. Sürdürüyoruz. Bir konudan öbürüne benzerlik yoluyla geçildiğinde eğretileme yaratılır. Bir önceki yazımızda **Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği**'nde eğretilemenin "açık" olduğunu vurgulamıştık. Philip Kaufman "imgelemimizde canlandırmamız gerekeni" (imgenin kendisini) bize sunuyor. Biz onu "anlamlı" kılmaya çalışıyoruz. Anlamı yaratma olanağı bize veriliyor. Teraza'yı dilediğimiz şeye benzetebiliriz. Bu durumda eğretileme sonsuza dek yoruma açık.

Oysa Ayzenştayn anlamı kendisi yaratır. **Grev** filminde kurnaz adam tilkiye fiziksel görünüşü ve davranışları açısından benzetilir. Yine **Grev** filminde işçilerin öldürülmesinden sonra kesmeyle mezbaha görüntüsüne geçilir. Mezbahada boğazlanan boğalar gösterilir. Bu iki çekimin konuları ayrı, çağrışımları aynıdır. Boğazlamanın yol açtığı çağrışımla iki olay arasında bağıntı kurulur. Böylece Ayzenştayn anlamı kendisi yaratır, anlamı belirler. İzleyici kodu açımlar ve anlamı çıkartır.

Güney'de filmin kahramanı Floreal mezbahada çalışan, suya sabuna dokunmayan bir işçidir. Olaylardan uzak durmak ister. Bir gün hiç beklenmedik bir şey olur. Floreal grev konusunda öncülük yapar. Onu mezbahada işçi arkadaşlarıyla birlikte görürüz. Yönetmen kesmeyle önce ineklere daha sonra olay yerinden uzaklaşmak için kaçan Floreal'e geçer. Solanas mezbaha imgesinden yararlanır. İmgeyi sunar, ama onu "anlamlı" kılmayı bize bırakır. Yönetmen mezbaha imgesiyle Ayzenştayn'a göndermemi yaptı dersiniz?

Tutukevinden çıkan Floreal ıssız sokaklarda dolaşır. İneklerin boyunlarındaki çanların seslerini duyarız. Film boyunca kurulan "inek" imgesi bu kez çan sesleri ile gündeme gelir. Birden sokağın ortasındaki yatakta Floreal'in anne ve babasını görürüz. Floreal onlarla konuşur. Bu görüntüler Bunuel ve gerçeküstücü eğretilemeyi anımsamamıza yol açar. **Altın Çağ**'da Lya Lys yatak odasına girdiğinde, yatağında bir ineğin boylu boyunca uzanmış olduğunu görür. Hiç şaşırmaz. Çok sakin bir biçimde ineğe kalkıp gitmesini söyler. İnek odadan dışarı çıkar, Lya Lys kapıyı kapatır. Kapı kapanır kapanmaz ineğin boynundaki çan sesleri duyulur. Gerçeküstücü eğretileme tek nesnede (inek) yaratılır. Lya Lys'in yatağındaki ineğin dişiliği, onun anne olmak isteğini çağrıştırdığı söylendi. Ama Fransızcada "inek" anlamına gelen "vache' sözcüğü aynı zamanda "aynasız" anlamına gelir.

Solanas da eğretileme yaratmak için sözcüklerden yararlanıyor. Filmin adı **Güney** . Bu sözcük başlı başına bir eğretileme kaynağı. Filmin başında her şeyin ölü "güney"inse gelecek olduğu vurgulanıyor. Tutukevinden geleceğe doğru yola çıkan kahramanımız SUR kahvesinin kapalı olduğunu, arkadaşının kahveyi sattığını öğrenir. Floreal ve arkadaşlarının güney üzerine tasarıları vardır. Floreal'ın saklandığı evde karşılaştığı, bir gece birlikte olduğu kız güneye gitmek ister.

Sesli sinemanın soyutu sözcüklerle, konuşmalarla verme olanağı var. Sessiz sinemanın ustaları kesmeyi eğretileme yaratmak için kullandılar. Ama teknolojik gelişmeler yönetmene eğretileme yaratmak için yeni olanaklar sağladı. Yönetmenler renkle, kamera hareketiyle, sözcüklerle eğretilemeler yaratıyorlar. Gerçeklik izlenimi çok yetkin biçimde yaratılıyor artık. Bu durumda da görüntüler, sözcükler düz anlamlarının ötesine geçerek eğretilemeler oluşturuyorlar. Artık yönetmen yalnızca imgeleri sunuyor, onları "anlamlı" kılmayı bize bırakıyor.

* * *

● ***Beyazperde'nin notu:***
Doç. Dr. Seçil Büker'in geçen sayımızdaki yazısının son paragrafının ikinci cümlesi "Yönetmenler sinemada gerçeklik izlenimini çok yetkin bir biçimde yaratıyorlar." olacaktı. Yanlışlığı düzeltir, Sayın Büker ve siz okurlarımızdan özür dileriz.❑

Haydi, sinemaya gidelim... "Yıkanmak istemeyen çocuklar" olalım!...

Ünsal Oskay

Bilimlerin ve teknolojinin akıl almaz bir gelişme gösterdiği günümüzde, insan'ı kendi varoluşsal koşulları üzerinde düşünmeyi akıl edebilecek bir düzeye çıkmaktan alakoyan çok sığ bir kültür ortamı içinde yaşıyoruz. Hayat hakkında, dünya hakkında, başka insanlar hakkında edindiğimiz bilgi ve enformasyon, verili sistemlerin medyaları, dolayımı ile edindiğimiz, edindirildiğimiz şeyler. Medyalar, "pazar" kurumu içinde oluşmuş bir "meslek etik'ine" göre çalışan kişilerin oluşturduğu kurumsal düzenlemeler. Mesleğinde "başarılı" olmak, geçerli meslek etik'inin ilk ve en temel kuralı. "Başarı" ise, içinde yaşanılan "pazarın" mantığına göre belirleniyor ve kıstası "satış." Bu durum, kültürde, hiçbir sansür olmasa bile, toplumun kültür hayatını "vasati beğeni" düzeyine doğru çekiyor.

"Vasati beğeni," hayata, insan ilişkilerine, insanın varoluşsal koşullarına amprik algılama içinde bakan insanın; kısıtlı bir duruma indirgenmiş bugünkü "kitle toplumu" insanının beğenisi. Bu insan, hayatın hayhuyu içinde yaşadığımız saatler boyunca, biziz, hepimiziz. Yaşadığımız gündelik hayatta yaşam-deneyimlerimizin nesneler, olgular, insanlar, hayat hakkında bizim kendi toplumsal konumumuz açısından oluşturacağımız bilgiye, belleğe, Tarih bilincine dönüşemiyor. Yaşam-deneyimlerimizin bu evrimlenmeye yönelememesinde, yaşam- deneyimlerimizin organik bir bütünlük kazanması için gerekli zaman ve mekan boyutlarının modern hayatın kurgulanışı nedeniyle fragmanlaşmış, bölüntülenmiş oluşu çok etkin bir rol oynuyor. Ve modern toplum hayatının yüzeysel, hızlı hızlı yaşanıp geçilen insan ilişkileri içinde, dünyamızın bize en yakın olan kesimlerinde olup bitenleri bile bunları baksak görsek de, ne olduklarını anlamadığımız için, akşam saatlerinde çıkan gazetelerden ya da sabah gazetelerinden okuyunca farkediyoruz, öğreniyoruz. Yaşadığımız hayat'ı Media'lardan öğreniyoruz. medya'ların süzgecine takılan ya da çarpıtılan haberler ise, dünyamızı, hayatımızı ya noksan öğrenmemize, ya da çarpıtılmış bir anlamsal içerikle öğrenmemize neden oluyor.

Dünyamızı, hayatımızı, kendimizi bile medyaların, Bilinç Endüstrisinin bizim için uygun gördüğü anlamsal içerikle anlamlandırıyor, biliyoruz. Bu bir bilme değil; kendisine hizmet için işe koşulduğumuz verili toplumsal sistemin tanzim ettiği ve bizzat bize yaptırdığı bir "talim etmedir". Hayatımızı, dünyamızı, kendi insanal varoluşumuzu bilme'de bile biz "özne" değiliz. Demokratik toplum felsefesinin bugünkü modern toplumlardaki kurumsal düzenlemelerle dışlanmasında, birçok toplum felsefecisine göre, insan'ın içine düşürüldüğü bu "tuzak" önemli rol oynuyor.

Dahası, isteklerimiz, arzularımız, korkularımız, büyüklük duygularımız, başkalarına karşı duyduğumuz kıskançlıklarımız ve başkalarında kıskanma yaratma tutkumuz bile dışımızdan oluşturulmuş şeyler. Ama, bütün bunları bizim sanıyor ve bütün bunların oluşturduğu "örselenmiş kişiliğimizi" öne sürerek, abartarak, apaçık görülür kılarak "bireyleşeceğimizi" sanıyoruz.

Bütün bunların bizi fazlası ile yorduğu bir kamusal hayattan sonra, rahat etmek, huzur bulmak için çekildiğimiz "evlerimiz" bile asılsız bir özgünlüğün ve özelliğin (privacy) yaşanabildiği yerler. "Beyaz diziler" ya da TV'deki diziler, bize zaman ve mekanca çok uzak yerlerde hazırlanmış şeyler. Ne biz öykümüzü anlatıyoruz, ne de anlatılan öykü bizim öykümüz. **Benjamin**'in dediği gibi, *"öykü anlatıcı ile öyküyü dinleyenlerin ortaklaşa insan deneyimlerinin yoğun olduğu zamanlar"* eskilerde kalmış bulunuyor.

Gittiğimiz çağrılı yemekler, evimizde verdiğimiz yemekler "dostlar" tarafından verilen ya da "dostlarımız" için verdiğimiz yemekler değil artık: "muhit edinmek" için, insan tanımak için, terfih edebilmemiz için kendimizi göstermemiz gereken insanlara kendimizi, evimizi, hayattaki başarılarımızı göstermek, sergilemek için düzenlenen yemekler.

Amerikalı sosyal bilimcil **Ervin Goffman,** biraz abartılı bir dille, bugünkü modern toplumların insan'a yaşattığı bu hayat için *"total kuruma dönüşmüş bir hayat"* diyor. **Goffman**'ın uzmanlık alanı hapishaneler, kışlalar, yatılı okullar ve tımarhaneler. Otuz yılı aşkın süre bu kurumlardaki insan ilişkilerini; yöneten/yönetilen ilişkilerini incelemiş biri **Goffman.** Ona göre, bir akıl hastasının özne olma şansı tımarhanenin dışındayken daha yüksek bir olasılıkla mümkündür. Hastalığın ara verdiği durumlarda kendi bilinci ile davranabilir, karar alabilir. Tımarhaneye girdiği andan itibaren, hastalığın aktif hale geçtiği zamanlarda da, ara verdiği zamanlarda da hastanın varoluşsal tanımı kesiksiz olarak "hastadır." Çünkü, girdiği/kapatıldığı kurum, tımarhane bir "total kurumdur".

Bunun böyle olacağını 19. Yüzyılın büyük yazarlarından Tolstoy işaret etmiştir. **Anna Karanina**'da Stephan Arkadyeviç Oblronski'nin giyimi, konuşma tarzı, insanlarla ilişkilerindeki davranışları ve okuduğu liberal eğilimli Fransızca gazeteler, çevresindekiler de öyle oldukları ve öyle gazeteleri okur göründükleri içindir. David Riesman da Tolstoy'un bu Stephan Arkadyeviç Obronski'sinden yola çıkarak modern toplum hayatındaki insanın "other-directed man" olduğunu söylüyor hala dilimize çevrilmeden duran **The Lonely Crowd** adlı kitabında.

Günümüz insanlarının çoğunda şiddet'e duyulan yakınlık başkaları üzerinde şiddet uygulama tutkusu olarak da, başkalarının uygulayacağı şiddetin kurbanı olmaktan alınan marazi hazda da insan'ın bu insanca olmayan hayat karşısında duyduğu horlanmışlığın etkisi olduğunu biliyoruz. Komşumuzu "çatlatmak için" yenilemek istediğimiz buzdolabının, arabanın ya da değiştirmek istediğimiz evimizin, semtimizin uğruna fazla mesailere kalmamızın; en yakınımızdaki arkadaşlarımızın bile kuyusunu kazıp bir derece yukarı terfih edebilmek için yaşadığımız ikiyüzlülüklerin ise, bizim dışımızdan tanzim edilmiş bu hayatı benimseyip, bizim kendimizin oluşturduğu bir hayat sanmamızda, buna inanmamızda çok büyük bir etkisi olduğunu da biliyoruz.

...

Uygarlaşma dediğimiz çok zor bir işi başarmak için on binlerce yıl uğraş vermiş insan'ın bu sorununun da üstesinden geleceğine inanıyorum. Tolstoy, insan'ın bu sorununu çözümlemekte katkıda bulunmak için **Anna Karanina**'yı yazmış. "Bütün kuş beyinli uyruklarını yıkanmış paklanmış bir vaziyette" görsün diye Kaiser geziye çıkmadan önce nazırları, gözcüleri, teşrifatçıları Almanya'nın dört tarafına haber saldıklarında, Kaiser'in buyruklarına göre düzenlenmiş uydurma bir hayatı yaşamaktansa kendi oyunlarını sürdürmek isteyen çocuklar direnir, yıkanmak istemezlermiş.

Tolstoy'un roman yazması, içindeki bu "yıkanma istemeyen çocuğu" canlı tutabilmesindendir.

...

Bizimse, kitapların, dostlarımızın, balıkta tanıştığımız "oyun" oynamasını unutmamış ahpaplarımızın yanı sıra, her iyi film oynadığında, sinemalarımız var.

Haydi, sinemalara gidelim: Brecht'in onlar için şiir yazdığı, "yıkanmak istemeyen çocuk"lar olalım!..

İçimizde birşeyleri canlı tutalım...

Bana Saruhan'ı anlat

Saruhan Güney: 28 Aralık 1964'te doğdu, 29 Ekim 1989'da öldü. Ne diyelim baba, zamanı boşuna zorlamamışsın!

Sevin Okyay

Safranbolu'ya sabahın üçünde varıp, Ulusoy otobüsünün özel hizmetiyle Uz Otel'in kapalı kapısına bırakılıyorum. Tam gecenin geri kalan kısmını bu kapının önünde geçirmeye hazırlanmışken, sakallı, sevimli bir genç kapıyı açıyor. Prodüksiyon ekibinden **Bülent**'miş. Bir de bakıyorum, içerde görüntü yönetmeni arkadaşım **Kenan Davutoğlu** oturmuş, geceyi sabaha bağlamaya çalışmakta. Üç haftayı aşkın bir süreden sonra 'aşina' (hemen, 'İstanbul gecelerine aşina' diye tercüme ediyorum) bir yüz gördüğüne pek seviniyor.

Tunca Yönder'in yönetiminde Can Şenliği'ni çekiyorlar. **Kenan,** hayatından pek memnun: "Genelde prodüksiyon ekipleri nasıl olur, bilirsin" diyor. "Bu sefer çok şanslıyız. Pırlanta gibi iki çocuğumuz var. Sana kapıyı açan **Bülent**'le **Saruhan.** Hatırlarsın, Gramafon Avrat'ta kamera asistanımdı."

Gözümün önüne bir çehre getirmeye çalışırken, **Bülent** bana yer bulmak için çırpınıyor. Bir yandan da, "Hay Allah, **Orhan** Ağbi bana geleceğinizi söylemeyi unuttu" diye hayıflanıyor. Sonunda **Kenan**'la ikisi de bana odalarını vermeye kalkışıyorlar. Geceyi başarıyla lobide tamamlıyoruz.

Sabah nihayet **Saruhan Güney**'le karşılaşıyorum. Daha tanışmamızın üstünden iki saat geçmeden, bana odasını armağan etmiş bile. Ertesi gün de, sabah çıkarken odadan almayı unuttuğum birtakım ufak-tefek eşya ile kitaplarımı resepsiyonda buluyorum. Resepsiyon görevlisi, "**Sevin** hanım, **Saruhan** Bey kitaplarınızı bıraktı" diye bir poşet uzatıyor. Kitaplar kadar asil olmayan diğer ıvır-zıvır, incelikle alta yerleştirilmiş, kitaplar kamuflaj görevinde.

O iki günde, Cumartesi ve Pazar boyunca, **Kenan**'ın "pırlanta gibi çocuklar" derken ne kastettiğini birinci elden gördüm.

"Bülent, yemek işi n'oldu?"

"Şimdi geliyor, abla. Yarım saat dişini sık."

"**Saruhan,** biz akşama dönüyoruz. Otele nasıl gideceğiz?"

"Sen içini ferah tut, biz sana ne yapar yapar bir araba buluruz."

Her şeyin bir sonu var elbet. Safranbolu'dan da dönüp geldik.

Aradan bir hafta geçmişti ki, başka bir şey için telefonla aradığımız bir arkadaş inanmak istemediğim, istesemde inanmadığım bir haber verdi: "Saruhan ölmüş". Karısıyla Riva'dan dönerken, bir trafik kazasında.

Cenazeler hüzünlü olur, gene de **Saruhan**'ınki gibi gerçekten hüzünlü bir cenazeyi en son **Aydın Emeç**'te duymuştum. İnsanlar arkadaşları ölünce, doğal olarak üzülürler. Ama bir ölüm haberine hüngür hüngür ağlayan, başını duvarlara vuran, hatta fenalık geçirip hastaneye kaldırılan böyle çok sayıda insanı da duymamıştım.

Bir insan iki günde tanınıp sevilebilir mi? Evet, **Saruhan** gibi biriyse, tanınır da, sevilir de. Ağabeysi **Sait Güney**'in karısı Sanat yönetmeni **Deniz Özen, "Saruhan'ı** tanımanın süresi olmazdı ki" "Ha iki saat tanımışsın, ha iki yıl. Gönülleri çok çabuk fethetmeyi bilirdi. Yoğun insan sevgisinden."

"Annesi gidince bir süre bende kalmıştı. Çocuğum gibiydi. Bir şeylere yetişme telaşı vardı, çok şey yapma telaşı. **Saruhan** 25 yaşında diyorlar. Sanki o kadar da değildi. Hiç yaşı yoktu, kısacık hayatına çok şey sığdırdı. Gene yoğunluğundan. Onu anlatmak hem çok kolay, hem çok zor. Elli yıl gibi yaşadı. Şeffaf yürekli, kocaman yürekli, ince duyarlı, hassas bir insandı. Evde de bir türlü durmazdı. Herkesin işine dört elle sarılırdı. Kıpır kıpırdı. Aklına bir şey gelir gelmez hemen fırlardı yerinden, 'Hadi baba, yapalım.' Günün uzunluğu ona yetmiyordu."

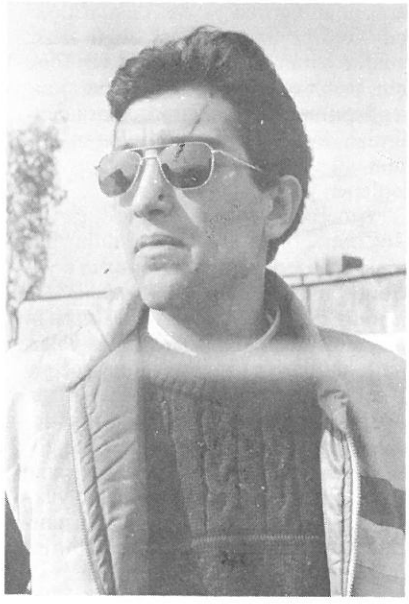

Gerçekten de günün uzunluğu yetmezdi **Saruhan**'a. Bir yığın ideali vardı, uykuda bile zaman geçirmek istemezdi. Evliliği bile böyle, çok hızlı gerçekleşti. Askerliği de Burun ameliyatı geçirip iki ay önce terhis oldu. **Doğan Somer**'le Ankara'da Dostlarımız dizisini çevirirken, Pera'da asistanken, aynı yerde çalışan **Nezihe**'yle aralarında bir yakınlık doğdu. Yeni tanışmıyorlardı ama, olsun. Evden uzak çekimlerde böyle şeyler olabilir. Evlenmeye kalktı. Ailesi, durumu daha düzelsin diye bir yıl beklemesini istedi, dayanamadı. Eylül'de evlendi. Evliliği henüz bir aylıktı, **Nezihe**'nin yanında taş çatlasın üç-dört gün kalmıştı. Sette dolaşıp dolaşıp Deniz'e dert yanarmış, "**Nezihe**'yi özledim" diye.

"Riva'ya gidiyorlardı, **Nezihe**'nin kız kardeşinin doğumgünü yemeğine. Dört saat önce, pırıl pırıl geldi. 'Otur bir bardak çay iç', dedik. 'Yok' dedi. Acelesi vardı, bir an önce varacak ya. Süratimiz çok uyardı çalışırken. Tezcanlı, iş bitirici, atak, heyecanlı. Neyse, 'dönünce içerim' dedi bize. Dönüşte kaza geçirdi. **Nezihe**'de bir sıyrık yok, arabada hiç bir şey yok. Yalnızca onun boynu kırılmış. **Nezihe** onun öldüğünü farketmemiş, kucağına alıp yolun kenarında saatlerce araba geçmesini beklemiş."

Saruhan, sırtında beyaz montu, gözünde son derece kıymetli gözlükleri, eli cebinde sette dolaşıyor. Bir de bakıyorum, filmin dilsiz sanatçılarından beyaz atın sırtına binmiş, şövalye gibi. Bu halim selim, yirmi yaşındaki atı pek sevmişti. Atın hiç peşinden ayrılmayan, bir yaşında bir de köpek arkadaşı vardı. **Saruhan** atın sırtında, köpek artlarında, sette epey dolaşıp herkesi azdırdılar. Asistan Defne ondan özenip hakim olamadığı bir başka ata bindi, Kaan filmin adını aldığı kahramanı Can Şenliği'ne, canından bezmiş bir eşekçiğe musallat oldu. Birisi de, binek hayvanı kalmayınca, beyaz atın can yoldaşı köpeği evlat edinmeye kalkıştı. Hasılı, bir gırgırdır aldı yürüdü.

Cumartesi günü, sette ben onun bunun resmini çekmeye kalkışırken, **Bülent** kendisinin en yakışıklı olduğunu iddia edip zorla resim çektirmişti. **Saruhan** durur mu? Hemen otoritesini koyarak, pilot gözlükleriyle, Beyazıt bitpazarından aldığı, takmaya kıyamadığı gözlükle, ciddi ciddi, bir poz verdi. Çınaraltı kökenli bu gözlüğü al-

dığında büyük keyif duymuş, uzun süre takmaya kıyamamıştı. Ekip danışmanı pilot yarbayda da aynı gözlükten vardı, pek anlaşıyorlardı. Hatta Topkapı'daki bitpazarından da gözlüğüne mavi bir kılıf edinmişti, takmadığı zamanlar okşarcasına bu kılıfa yerleştiriyordu.

Son fotoğrafında, ben çektiğim için ne yazık ki ortasından ışık almış fotoğrafta, gözünde bu gözlük var. Yemek molasıydı ama, herkes yerlere serilmiş otururken o yemeğini ayakta yiyordu. Ufuklara doğru bakarak, ciddi ciddi durmuş. Sanki **Saruhan** değil de başkası.

Ekipten arkadaşları, şokun altından kalkamamış halde, "Şakaya bayılırdı" diyorlar. "Şakaya, sürprize, şaşırtmacaya. Taklit yapmaya da bayılırdı. Takılmayı severdi. Kendine özgü şakaları vardı. Mesela tişörtünün cebi bir kenardan sökülmüş mü, yandın. Asıldığı gibi bir hamlede cebini kopartırdı. Şaşıp kalırdın. Öyle, durup durlurken. Başkası olsa, kıyameti kopartırsın, **Saruhan** olunca kimse kızmazdı. Yaptığının beş katını kaldırabilirdi çünkü."

Bir seferinde, gene **Sait**'le **Deniz**'in evindeki yaramazlıkları hâlâ dillerde. **Saruhan, Kenan** ve **Cihan Somer**'in itişip kakışmasından, kıkırdaşmasından onların yatmaya niyetli olmadığını anlayan **Deniz**'le **Sait,** kendileri yatmaya karar vermişler ama, uyumak ne mümkün? Salondan gelen kahkahalar bir ara ağır şamata düzeyine erişince, içeri koşmuş **Deniz.** Bir de bakmış ki, **Cihan** halıda, **Saruhan** tepesinde, **Kenan** yerlerde yuvarlanıyor. **Saruhan, Cihan**'ın üstündeki tişörtü lime lime yırtmış, şeritler haline getirip düğümlemiş. Gülmekten ölüyorlar.

Ne çok anısı, ne çok tanımı var sevenlerinde. "Çocuk ruhluydu, güveniilirdi, doğayı, müziği, ama en çok işini severdi. Dinamikti, hem de ne dinamizm! Öyle, laf olsun diye, 'Hadi Kavak'a gidelim desen, hemen yerinden fırlayıp gitmeye kalkardı. Riva'da yemeğe gitti, baksana."

Deniz, Saruhan'ın onca hevesle, telaşla Riva'ya gitmesini genelde doğa sevgisine, özelde de orada pek sevdiği bir yere bağlıyor: Dere kenarında ıssız bir lokanta. Dereyi, söğütleri, bu lokantayı çok seviyormuş **Saruhan.** Daha Safranbolu'dayken tutturmuş zaten, "İstanbul'da kim bilir nasıldır sonbahar?" demeye. Riva'da da baharı, yazı görmüş, bir sonblahar kalmış görmek istediği. Son gördüğü sonbahar...

O kadar çok objede ve insanda yaşıyor ki, ölümüne inanmak şu anda bile bayağı zor. Her şey olup bittikten sonra, hastaneden onu almaya gittiklerinde **Deniz Cem**'e ısrarla sormuş durmuş: **"Cem,** onun içindeki gerçekten **Saruhan** mı? Emin misin?"

SARUHAN, güvendi, sırtını yaslayıp her şeyi unutacağın, teslim olacağın bir adam. Saruhan setteyse, mesele yoktu zaten. Birşey lâzım olurdu, kafamızı kaldırırdık ki, gereken şey orada duruyor ve Saruhan gülümsüyor. Onun için "olmaz" yoktu.

Saruhan Güney, 28 Aralık 1964'te Ankara'da doğdu. İlkokula İstanbul'da gitti. Kabataş Erkek Lisesi'ni bitirdikten sonra, Eskişehir Anadolu Üniversitesi İşletme Bölümü'ne girdi. 29 Ekim 1989'da Riva dönüşünde öldü.

Sinemaya 1983'te, **Doğan Somer**'in yanında reklam filmleriyle başladı. Sayısız reklam filminde, ayrıca uzun metraj filmlerde çalıştı: **Gramafon Avrat, Asiye Nasıl Kurtulur.** Hayatında büyük önemi olan, **Doğan Somer**'in dizisi **Dostlarımızda** da. Son çalıştığı televizyon yapımı **Tunca Yönder**'in **Abbas Sayar**'dan uyarladığı **Can Şenliği** oldu.

Can Şenliği'nde prodüksiyon amirliği yaptı **Saruhan.** Bu son çalışmasında üstünde müthiş bir olgunluk vardı. Ama artık prodüksiyon amirliği yapmak istemiyordu, bu işi **Bülent**'e bırakmaya kararlıydı. Reji asistanlığına dönecekti. Zaten o zamana kadar reji ve kamera asistanlığı da yapmış, hatta makyaj ve dublağa bile bulaşmıştı. **Can Şenliği**'nde de mini de bir rolde oynuyordu.

İdeallerle dolup taşıyordu. Çok mutluydu. Yapacaktı da. "Ağbi, beş yıl sonra yönetmenim" diyordu. Deneyimine göre, beş yıl değil, bir yıl bile uzun süreydi aslında. Sinema sektörünün bütün seksiyonlarında çalışmıştı, ameleliğine kadar. Hem de zerrece gocunmadan.

Saruhan artık yok. **Cihan somer**'in setine, platforma gidiyoruz. **Ali,** başından beri arkadaşı olan **Ali, Saruhan**'ı anlatıyor.

"Birlikte asistan olarak başladık. Rekabetle işleyen bir piyasa bu ama, **Saruhan**'dan hiç rahatsız olmadım ben. Ölenin ardından ne olursa olsun iyi konuşulur. Bu adam ise, hakikaten iyi konuşulması gereken bir adam. Bırak, birine kötülüğü dokunmasını ona ilişkin yanlış anlama bile yoktur. Tek kelimeyle, 'Can'dı **Saruhan."**

Son yapımında da sırf prodüktörlükle kalmamış zaten. Kameraya, rejiye, ışığa, sanat yönetmenine yardıma koşmuş. Benim işim değil diye uzaktan bakmamış. Ucundan tutuvermiş. Hep gülümseyen yüzüyle.

"Saruhan, güvendi. Sırtını yaslayıp her şeyi unutacağın, teslim olacağın bir adam. **Saruhan** setteyse, mesele yoktu zaten. Bir şey lâzım olurdu, kafamızı kaldırırdık ki, gereken şey orada duruyor ve **Saruhan** gülümsüyor. Mucize gibi yaratırdı. Onun için 'Olmaz' yoktu. Herkes, bir istek yerine getirilmiyorsa eğer, neye yapamadığını izah etmeye sığınır prodüksiyonda. **Saruhan,** sadece 'Tamam' derdi. Son zamanlarda free lance alışmaya başlamıştı. iş başlamadan önce, **'Saruhan** var mı?" diye sorardık. Varsa, iş hallolmuş demekti. Yoksa eğer, tedbirimizi ona göre alırdık."

Telaşe memuru ya, sakardı da, diyor Gramafon Avrat ekibindekiler. Bir şeylere yetişme, çok şey yapma telaşından. Gramafon Avrat'ta kamera asistanıydı. **Saruhan** sete girince, ışıkçıların her biri bir ışığa yapışırdı, çarpıp devirmesin diye. Bir keresinde elinden kaçan kamerayı havada yakalamış, **Kenan Davutoğlu**'nun da içine indirmişti.

Sürekli gülüp eğlenerek çalışan, hızlı çalışan ekipler. Ekibin en üst gülüp eğlenme noktasında bir **Saruhan.** Öyle bağırarak gülerdi ki, uyarmak zorunda kalırlardı: "Azdırma milleti." Bir yandan da, insan onun yanında büyük rahatlık duyardı. Endişe değil, rahatlık taşırdı çünkü.

"Deniz Ana, diyordu **Can Şenliği**'nde, "Çok yoruldum artık. Kendi adımıza bir iş kuralım seninle. Çok şık bir manav dükkanı açalım, acaip müzik çalalım, her şey rengarenk olsun. Evlere servis yapalım."

Manav hayali bir yana, aslında İngiltere'ye sinema okumaya gitme hazırlığındaydı, Kardeşi tüm başvurularını yapmış, işlemlerini tamamlamıştı. Beş yıl, ondandı işte. Bu yüzden bir değil beş yıl sonra yönetmenlik yapmayı kuruyordu. Pratiğine teoride katarak.

Tam o sırada, hayallerin en tatlı yerinde, biri, bir şey istemeye görsün, hemen atılırdı: "Tamam baba, yapalım." Set işçilerine yardım eder, ışıkları yerleştirir, yemekleri taşırdı. Bir şey istiyorlar mı diye herkesin gözünün içine bakarak. Hiç mi hiç üşenmeden, gocunmadan.

"Kavak"a gidelim mi **Saruhan?"**

"Hadi baba!"

Sonra artık otomobil mi olur motosiklet mi, sürat yapabilen herhangi bir şeyle yola koyulurdu. Yoldaki zamana bile acırdı çünkü. Acelesi vardı, çok şey sığdırmalıydı.

Saruhan Güney: 28 Aralık 1964'te doğdu, 29 Ekim 1989'da öldü. Ne diyelim, baba, zamanı boşuna zorlamışsın!❑

Nazlı Eray'la sinemasal uçuşlar

"Shakespeare ve Spielberg'le çalışmayı isterdim doğrusu. Spielbergle çalışıp, Shakespeare'ın üç dört oyununu yeniden sinemaya aktarmak iyi olurdu. Hatta belki sonuna doğru Spielberg'i aradan çekip Shakespeare ile başbaşa kalmayı düşünebilirdim..."

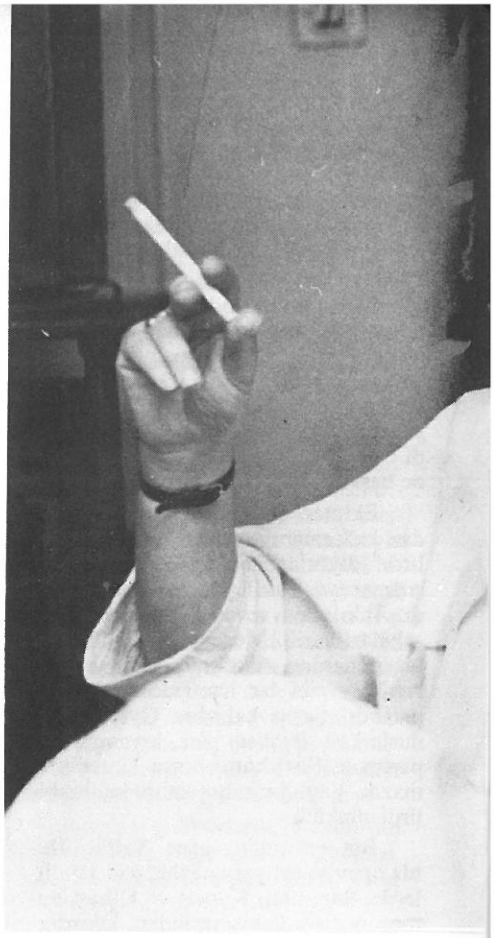

Asuman Suner

Nazlı Eray deyince akla ilk gelen, uzak ve gizemli kentler hiç kuşkusuz. St. Lucia, Karaib adaları New York onun öykülerinde soluk alıp veren birer öykü kişisi gibi çıkıyor neredeyse karşımıza. Ama, kentlerin ötesinde Nazlı Eray öykücülüğünde ön plana çıkan bir şey daha var, bu da sürekli vurgulanan bir görsellik. Bunu son derece çarpıcı imgeler yaratarak yapıyor yazar, sözgelimi, parmak çocuk olmuş sevgilinin, pembe sade = bir ayna gibi algıladığı ojeli ayak tırnağı ya da kebapçıda kayık tabak içinde gelen bir porsiyon İzmir - Saat Kulesi, Konak Meydanı, Karşıyaka, vapurlar ve tabii insanlarıyla İzmir... Görselliği böyle ustaca kullanması, sinemaya ilgisi konusunda da ipuçları veriyor Eray'ın. Zaten kendisini sinema tutkunu olarak tanımlıyor. Onunla yeni kitabı 'Arzu Sapağında İnecek Var' ve onun baş kişileri Kraliçe Mari Antoinette, Semra Özal, Danton, Alain Delon ve Cinli Celal Hoca üzerine değil, ama sinema üzerine konuşuyoruz.

● Bir sinema tutkunuyum dediniz. Peki özellikle tutkun olduğunuz sinemacılar kimler.

● Şimdi, özellikle sevdiğim, vazgeçemediğim filmler var. Mesela bir ıssız adaya gitsem yanıma mutlaka almak isteyeceğim filmler. Bunların başında 'Siyah Orfe' geliyor tabii, Marcel Camus'un filmi, 1962 yapımı sanırım. Sonra Liliana Cavani'nin 'Gece Bekçisi', Bunuel'in 'Viridyana' ve 'Tristana'sı, Scola'nın 'Balo'su, Fellini'nin 'Beyaz Şeyh'i beni çok etkileyen filmler. Bir de Wajda'yı unutmamak lazım tabii, bütün filmleriyle, ama en başta 'Mermer Adam' ve 'Wilko'lu Kızlar'...

● Öykülerinizde sinemasal ögeler çok fazla. Senaryo yazmayı düşündünüz mü hiç?

● Aslında benim içimde yatan düş, yılın üç ayı filan Los Angeles'da 'script-writer' olarak çalışmak. Amerika'da en basitinden bir TV dizisi yazarına sağlanan olanaklar olağanüstü. Bu teknik donanımla çok güzel, fantastik şeyler yapılabilir diye düşünüyorum. Ben Shakespeare ve Spielberg'le çalışmayı isterdim doğrusu. Spielberg'le çalışıp, Shakespeare'in üç dört oyununu yeniden sinemaya aktarmak iyi olurdu. Hatta belki sonuna

doğru Spielberg'i aradan çekip Shakespeare ile başbaşa kalmayı düşünebilirdim. Çünkü ciddi bir Shakespeare hayranıyım, muazzam fantastik biri... Eğer şu anda, 20. yüzyılda A.B.D.'de yaşasa Hollywood'da çok şey değişirdi bence. Tabii o zaman işin içine Polanski filan da girerdi. Bayağı iyi bir ekip olurduk herhalde.

● **Peki, madem uçuyoruz, yani Shakespeare'i Hollywood'da sinemacı yaptık, biraz daha uçalım bari... Onunla birlikte ne çekmek isterdiniz?**

● Evet, Shakespeare bugün yaşasa büyük bir sinemacı olurdu gerçekten. Onun Japon yazar Kawabata'nın 'Uykuda Sevilen Kızlar'ını filme alacağını düşünüyorum mesela. Ben de yanına asistan girebilirdim belki!

● **Ya Türkiye'de senaryo yazmak?**

● Bir çok senaryolar ısmarlandı bana. Mesela Kemal Ağaoğlu'na bir tane yazdım, 'Miss Melba' diye bir şey... Ama benim yazdığım senaryoyu filmleştirmek teknik bakımdan çok güçmüş. Yine mesela Atıf Yılmaz bir çok öykümü filmleştirmek istedi. 'Laz Bakkal' diye bir öykümün yıllardır üzerinde duruyor. Fakat o da çok sofistikeymiş, Yeşilçam kurallarına uymuyormuş. Ben değiştirmek istemiyorum öykümü hiçbir şekilde.

● **Edebiyat sinema ilişkisi konusunda da bir şey sormak istiyorum size. Yazar olarak edebiyat yapıtlarının sinemaya aktarılmasına nasıl bakıyorsunuz?**

● Uygulama çok iddialı ve zor bir iş. Bu yüzden Türkiye'de çok riskli diye düşünüyorum. Ama mesela 'Anayurt Oteli' gibi çok başarılı bir örnek de var. Ancak genel olarak, sinemalaştırılan bir öykü artık yazarından çıkıyor, yönetmenin oluyor. Bu nedenle, ben öykülerimin sinemalaştırılmasındansa, direkt senaryo çalışması yapmayı tercih ederim.

● **Peki yazdıklarınızı birisi filme alacak olsa, kimi isterdiniz? Mümkün olanı sormuyorum, içinizden gelen isim kim?**

● Bunuel diyeceğim... Onun çektikleri daima bana uyuyor. Ama bir Atıf Yılmaz, bir Ömer Kavur da elbette çok beğendiğim yönetmenler.

● **Hit oyuncularınız kimler?**

● Jack Nicholson'a 'Yolcu'da hayran oldum. Kadın olaraksa bir Catherine Deneuve, Charlotte Rampling gibi oyuncular çekiyor beni. Yani biraz soğuk, uzak, mesafeli. Zuhal Olcay da bu tarzın Türkiye'deki karşılığı galiba.

● **Bir de Marilyn Monroe'nuz var sizin, değil mi?**

● Evet öykülerime girip çıkan bir Marilyn Monroe var. Benim çok sevdiğim bir yıldız. Şimdiye dek ulaşılamadı ona zaten. O güzellik, o çocuk saflığı yerine gelen hiçbir sarışında yok. Onun hakkında bir çok kitap okudum. Ölümünden sonra elliye yakın kitap, yirmi tane filan da fotoğraf albümü yayınlandı biliyorsun. Ve o şimdi New York'da, Los Angeles'da, Miami Beach'de çok görkemli bir yaşam sürüyor, yaşadığı dönemden çok daha büyük ve görkemli ismi şu anda. Yaşadığı dönemde çok trajik bir hayatı olmuş. Benim kitaplarımdaki Marilyn Monroe ise sıradan bir kadın, kocaman, büyük, erişilmesi güç. Adeta bir müessese gibi... Şimdi yaşasa altmışına yakın olurdu herhalde, efsane filan da olmazdı. Yani eğer Türkiye'de yaşasa bir hocanın bekleme odasında rahatlıkla rastlanabilecek bir kadın. Muhtemelen Bebek'de otururdu, spor bir Jaguar kullanırdı ve bir hayali ihracatçıya aşık olabilirdi.❑

"Marilyn Monroe şimdi yaşasa altmışına yakın olurdu herhalde, efsane filan da olmazdı. Eğer Türkiye'de yaşasa bir hocanın bekleme odasında rahatlıkla rastlanabilecek bir kadın. Muhtemelen Bebek'te otururdu, spor bir jaguar kullanırdı ve bir hayali ihracatcıya aşık olabilirdi."

Ortalama bir sinemanın bir haftalık brüt hasılatı		Bir haftalık hasılat nasıl bölüşülür:		Ortalama bir sinemanın, bir ayda ödediği Eğlence Vergisi : 11.008.000.-TL
Pazartesi	1.285.000.-TL			
Salı	1.353.000.-TL	1.200.000.- TL	KDV	
Çarşamba	1.656.000.-TL	2.770.000.-TL	Eğlence Vergisi	
Perşembe	1.687.000.-TL	830.000.-TL	Gazete reklamları	
Cuma	1.936.000.-TL	4.200.000.-TL	Filmci hissesi	Birinci sınıf, turistik bir gazinonun, bir ayda ödediği Eğlence Vergisi: 20.000.-TL (Yirmibin TL)
Cumartesi	2.958.000.-TL	4.200.000.-TL	Sinema hissesi	
Pazar	2.325.000.-TL			
Toplam	13.200.000.-TL	13.200.000.-TL		

Sinemalar, her ayın bir haftası Belediyelere çalışıyor...

Sinema "Eğlence" mi?

Sinema ve tiyatrolar, gazino, bar, lunaparklardan daha çok Eğlence Vergisi ödediklerine göre; daha mı eğlenceli yerler?

Bakanlık, 40 - 50 milyon liralık yardımı göklere çıkarırken, sadece Çankaya Belediyesi, sinemalardan bir yılda, tam 903 Milyon liralık Eğlence Vergisi tahsil etti.

Nilgün Gürkan

En çok eğlence vergisi ödeyen firmaların sinemalar olduğunu biliyor muydunuz? Beyazperde Dergisinin yaptığı bir araştırmadan ortaya çıkan sonuç bu. Sinemalar, tiyatrolar ve ardından gazinolar geliyor.

Evet, sinemaların pek çok derdi var. Bu dertler, başta salon sayısının azlığı olmak üzere sık sık gündeme geliyor. Ancak ayakta kalmaya çalışan sinema salonlarının da bir derdi var. Giderek artan masraflar... Ödenen kalemlerin yüksekliği.... Son yıllarda katlanarak artan elektrik fiyatları bile artan kalemlerden en azından biri için bir gösterge. Sinemacılar acaba gazino işletenlerden daha mı fazla kazanıyor. Belediye gelirleri yasasına göre durum yıllardır böyle...

Ankara'da üç sinema salonu işleten **Ayhan Nergis** yakınıyor:

"Bu vergi zamanında konulmuş. Sinemayı eğlence sayıyorlar. Belediyelere gelir sağlasın diye düşünülmüş. Kazandığın her 130 liranın 30 lirasını vergi alıyor. Yerli filmde 110 da 10 veriyorsun. Ama sinemaların gideri eskiden azdı, şimdi öyle değil ki...

Ankara Filmciler Derneği Başkanı **Metin Tabak**'da aynı görüşte... *"Tamam vergi alsınlar, tamamen kalkmasını savunmuyoruz ama bizi de gazinolarla bir tutmasınlar"* diyor. **Metin Tabak,** sinemalardan alınan eğlence vergisi Belediyeye gitsede olayı hükümet meselesi olarak görüyor. **"Tiyatrolara yardım yapıyorlar, o zaman bizi de korusunlar"** diyor. Ankara Filmciler Derneği Başkanı **Tabak,** konudan öyle dertli ki,

TRT de açık oturum yapsınlar çıkıp konuşurum, sinema yok diye feveran ediyorlar sonra bize yükleniyorlar diyor.

Biz kültürü amaçlayıp hizmet veren kişileriz, amme hizmeti yapıyoruz... Ve Metin Tabak fiyatro salonlarındaki korumacılığın sinema salonları için neden yapılmadığını merak ediyor...

ORAN İNEBİLİR

Belediye Gelirleri Yasası uyarınca alınan Eğlence Vergisi bazı belediye başkanlarına bile ters geliyor. Bunlardan biri de Çankaya Belediye Başkanı Doğan Taşdelen...

Ankara'daki sinemaların çoğunu bölgesinde barındıran bir belediye, Çankaya Belediyesi. 1989 yılında sinemalardan bu belediyenin eline geçen para miktarı 903 milyon olmuş...

Doğan Taşdelen bugün sinema salonlarının "mağdur durumda olduğunu biliyorum" diyerek sinemalardan alınan eğlence vergisi oranının düşürülebileceğini söylüyor. **Taşdelen**'in bu konuda bir önerisi de var: "Sinemalardan alınan nisbet belediyeler açısından ancak büyük metropollerde önemlidir, bu oran azaltılabilir, tiyatrolardan ise hiç alınmayabilir..." Ancak Çankaya Belediye Başkanı alınan verginin Maliye Bakanlığı için önemli bir gelir kalemi olduğunu belirterek bakanlığın bu kalemden kolay kolay vazgeçmeyeceğini de belirtiyor...

Eğlence Vergisinin oranının inebileceği konusunda sinema salonu sahipleri hem fikirler...

Ayhan Nergis'e göre, kendisine bir gömlek, ayakkabı alan kişi sadece KDV ödüyor ama iş film seyretmeye gelince bir de eğlence vergisi üste biniyor... **Nergis,** *"Bence bu politikayla sinemaya giden halka ceza veriliyor"* diyor...

Nergis, alınan vergi oranı düşerse biz de bilet fiyatlarını düşürürüz diyor ve devlet sinemacı işbirliğiyle halkın daha ucuz film seyredebileceğini savunuyor.

Ankara Filmciler Derneği Başkanı **Metin Tabak**'ın önerisi yabancı filmlerden alınan yüzde 30'un yüzde 10 a, yerli filmden alınan yüzde 10 un ise yüzde 5 e düşürülmesi...

Ankara Ticaret Odası Filmciler Komisyonu üyesi **Tuncay** film sahibi **İlhami Tuncay**'ın da bir önerisi var:

"Eğlence vergisi tamamen kaldırılmasa bile yüzde 5 gibi bir orana inebilir" diyor.

İlhami Tuncay, daha önce bu konuda biz bir hayli çalışmıştık ama Maliye'yi razı edemedik diye belirtiyor. Kültür Bakanlığı bir çalışma yapmış ama iş Maliyeye gelince takılmış.

SİNEMALAR EĞLENCE YERİ Mİ - KÜLTÜR KURUMU MU?

Bu konuyu danıştığımız bir kaç vergi hukukçusu, konunun en ince noktasının Hükümet - Belediye arasın-

Sinemalardan sonra tiyatrolar:

Çankaya, Beyoğlu, Şişli ve Kadıköy Belediyelerinden, bölgelerindeki en çok eğlence vergisi ödeyen kuruluşları istedik, ikişer resmi yazıya karşın sadece Kadıköy Belediyesi'nden yanıt geldi. Çankaya Belediyesi ise "Vergi Mahremiyeti nedeniyle" açıklayamayacağını bildirdi.

İşte size, Kadıköy Belediyesi'ne en çok eğlence vergisi ödeyen "Eğlence Yerleri"!

1. Sinema	**5. Lunapark**
2. Sinema	**6. Gazino**
3. Sinema	**7. Gazino**
4. Tiyatro	**8. Restaurant**

daki ikilem olduğu görüşünde.. *"Eğlence Vergisi oranı düşürülsün mü, düşürülmesin mi, yada tamamen mi kaldırılsın tartışmaları bir yana, Hükümet Belediyelerin bu gelirin kalemini bilerek düşürebilir, çünkü büyük şehirlerdeki çoğu belediyeler SHP'nin elinde görüşü"* bir endişe ....!

Ancak konu henüz Maliye Bakanlığı'na gidecek aşamaya gelmese de Kültür Bakanlığı bu konuda bir çalışmaya başladı.. Sinemacıları memnun edecek bu çalışma, hukukçuların belirttiği gibi belediyelere karşı bir hareket mi? Orası bilinmez ama salon sahiplerinin işine yarayacağı kuşkusuz.

Kültür Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı, **Cevdet Türkeroğlu**'nun bildirdiğine göre, bakanlık sinema ve tiyatroyu bir eğlence aracı olarak görmüyor.. **Türkeroğlu,** sinema ve tiyatrolardan vergi almanın bunları pahalandırdığı ve işletmecileri güç durumda bıraktığı görüşünde...

Ve Bakanlık planladığı çalışmayla bu vergiyi ya kaldırmayı ya da sembolik bir orana düşürmeyi amaçlıyor... **Türkeroğlu**'na göre de, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Yasasında bar, gazino, pavyon gibi eğlence yerlerinden alınacak vergi Belediye Encümenince belirlenirken, sinema ve tiyatro işletmelerinden yüzde 30'lara varan verginin alınması büyük bir yanılgı. Ve Kültür Bakanlığı farkında... Bu durum Müsteşar Yardımcısının ağzından ifade ediliyor:

"150 kişilik bir sinema salonunun tüm seanslarının dolu oynadığı bir günde ödediği vergi, bir gazinonun aylık eğlence vergisinden yüksek..."

Ve üstelik diğerleri gibi gelir vergisi ödeyen bu kuruluşların Eğlence vergisi'nden muaf tutulması, Belediye Gelirleri açısından çok da önemli bir yer tutmayan bu paranın işletmeciyi teşvik de kullanılması Bakanlığın hedefi...

Bakalım Maliye Bakanlığı açısından sonuç ne olacak?❑

Beyazperde okur anketi sonuçları

1. Beyazperde okurlarının yaşı:

% 6.8	20'den küçük
% 41.7	20-29 arasında
% 39.5	30 - 39 arasında
% 8.8	40 - 49 arasında
% 3.2	50'den büyük

2. Okurlarımızın cinsiyeti:

% 59.6	Kadın
% 40.4	Erkek

3. Okurlarımızın Eğitim durumları:

% -	İlköğretim
% 15.6	Ortaöğretim
% 76.4	Yüksek öğretim
% 8.0	Lisansüstü

4. Yabancı dil durumları

% 79.4	Biliyor
% 20.6	Bilmiyor

5. Meslekleri:

% 34.3	Öğrenci
% 13.7	Mühendis/Mimar/Memur
% 12.8	İş idaresi/Muhasebeci Maliyeci
% 12.7	Serbest Meslek
% 8.4	Doktor
% 4.9	Basın/Gazeteci
% 4.4	Avukat/Hukukcu
% 3.9	Psikolog
% 3.4	İşsiz
% 0.9	İşçi
% 0.6	Sinemacı

6. Çalışmakta olduğu işyeri:

% 30.4	Kamu sektöründe
% 23.5	Kendi işi
% 11.8	Özel sektör
% 6.0	Boşta
% 28.3	Diğer

7. Aylık gelirleri:

% 28.4	200.000 - 400.000.
% 16.5	400.000 - 600.000.
% 12.3	600.000 - 800.000
% 17.7	800.000 - 1.000.000.
% 25.1	1.000.000'den fazla

8. Beyazperde ile nasıl tanıştılar:

% 9.9	TV ilanı
% 54.7	Basın ilanı
% 27.4	Bayiide görerek
% 8.0	Arkadaş tavsiyesi

9. Okudukları diğer dergiler
(Aynı kişi birden fazla dergi okuduğu için %100 tutmamaktadır)

% 32.3	Nokta
% 23.5	Sokak
% 14.7	Milliyet Sanat
% 11.7	Gösteri
% 10.7	Tempo
% 9.8	2000'e Doğru
% 9.8	Argos
% 9.7	Adam Sanat
% 8.8	Hıbır
% 8.6	Avni
% 8.1	Video Film
% 6.8	Ve Sinema
% 6.5	TV'de 7 Gong
% 5.8	Birikim
% 4.9	Panorama
% 4.9	Limon
% 4.8	Video Haber
% 2.9	Blue Jean
% 2.9	Playmen
% 2.9	Playboy
% 2.7	Boom Müzik
% 2.7	Bilim ve Teknik

10. Okuduğu gazeteler:
(Birden fazla gazete okunması nedeniyle %100 tutmamaktadır)

% 83.3	Cumhuriyet
% 36.2	Milliyet
% 27.4	Güneş
% 19.6	Hürriyet
% 10.7	Sabah
% 4.2	Günaydın
% 2.9	Yeni Asır
% 1.9	Tercüman
% 1.5	Türkiye
% 0.9	Fotospor

11. Ayda kaç kez film izliyorlar:

% 4.9	1 kez
% 10.7	2 kez
% 13.7	3 kez
% 18.6	4 kez
% 52.1	4'den fazla

12. Beyazperde'de beğenilen konu başlıkları:

% 21.5	Genelde hepsi
% 12.6	Film tanıtım yazıları
% 12.2	Ek ve posterler
% 11.7	Film eleştirileri
% 10.8	Röportajlar
% 10.8	Beyazperdenin Haberleri
% 10.8	Kuram
% 9.6	Diğerleri

* *Aralık ve Ocak sayılarımızda dergi ile birlikte verdiğimiz "Okur Anketi"mize iki ayda 857 yanıt geldi. Bunlardan 47 tanesi eksiklikleri, 10 tanesi de (kura ile) hesaplamada kolaylık olsun diye değerlendirme dışı tutuldu. Değerlendirme 800 yanıt üzerinden yapıldı.*

* *Yanıtların en çok sırayla şu illerden geldiği görüldü: İstanbul, Ankara, İzmir, Eskişehir, Samsun, Bursa, Kütahya, Manisa, Sakarya, Balıkesir, Konya, Kocaeli, Adana, Sinop, Antalya, Gaziantep...*

* *Mevcut abonelerimizin de sırayla şu illerde yoğunlaştığını tespit etik: İstanbul, Ankara, İzmir, Eskişehir, Kocaeli, Adıyaman, Balıkesir, Konya, Samsun, Sakarya, Kütahya, Adana, Malatya, Siirt, Sivas, Kayseri...*

Akasyalardan Mimozalara

Filiz Akın

Yaptığımız işleri küçümsemiyorum. İyi diye yaptık, kötü iş yapıyoruz diye değil. Talep onlaraydı, seyirci onları istiyordu, hasılat yapıyorlardı.

Söyleşi: Mehmet Atak
Fotoğraflar : Necdet Kaygun

Filiz Akın, onüç yıllık bir ayrılıktan sonra, GEÇMİŞ BAHAR MİMOZALARI ile kameranın karşısına geçti. Okan Uysaler'in yönettiği dizide Hümeyra rolünü üstlenen sanatçı, dizinin yayına girmesi nedeniyle kısa bir süre İstanbul'daydı. Akın, haddeden geçmiş nezaketini şaşırtıcı bir içtenlikle birleştirerek, kendini anlattı.

● **Taa en başından alıp, biraz kendinizden söz eder misiniz?**

● Elbette. 1943 Ankara doğumluyum. Babam hakimlikten emekli bir avukat, annem ev kadınıydı. Sami Akın'la Leman Akın. Ayrıldıklarında ben annemde kaldım. Boşandıktan sonra, annem geçimimizi sağlamak için dikiş dikmeye başladı.

● **Sonra Ankara Koleji ve Dil Tarih, değil mi?**

● Evet, öyle. Tek idealim Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde iç mimari okumak olduğu halde, Ankara Koleji'ni bitirir bitirmez çalışma mecburiyetim doğdu. Çünkü annem merdivenlerden düşmüş, belinden sakatlanmıştı. Devam mecburiyeti olmayan, bulduğum tek bölüm Dil-Tarih Arkeoloji bölümüydü. Ben de oraya kaydolup, Kızılay'da Tatoni Havayolları'nda çalışmaya başladım.

● **Sinemaya Artist Dergisinin açtığı yarışmayla girdiniz ?**

● Evet. Bir kız arkadaşımın annesinin teşvikiyle, Artist Mecmuasının yarışmasına katıldım. Bir fotoğrafla birlikte; gençler sinemadan ne bekliyor, nasıl filmler istiyor gibilerden bir de mektup gönderdim. (Gülüyor) Belki de, fiziğimden değil de, bu mektup sayesinde birinci seçilmişimdir.

● **O sıralar sinemaya karşı tavrınız nasıldı? Yani yoğun bir 'artist olma' isteği falan var mıydı?**

● İnsanlar özellikle çocuklukta, filmlerde gördükleri kişilerle çok özdeşleşir. Herhalde her çocuk, filmdeki oyuncunun yerine geçmeyi düşünmüştür. Ben de düşündüm tabii, ama hepsi bu. Bir de taklit yeteneğim vardı. Okulda hep taklit yaptırırlardı bana. Eh, insanlara keyif vermek de beni mutlu ederdi. Tabii, bunun bir dezavantajı da var. Taklit ettiğim öğretmenlerimin hepsi de hoşgörülü değildi. Kızgınlık ve alınganlıklar, zaman zaman notlarıma da yansırdı. Ama şimdi, yıllar sonra karşılaştığımızda bile, birbirimizle sevgi-saygı bağını koruduğumuza göre, kalıcı bir dargınlık söz konusu değilmiş.

Ciddi bir şekilde oyuncu olmayı düşünmüyordum. Tek istediğim ODTÜ'ydü. Devlet Tiyatrosu sanatçılarından, zannediyorum Semih Sergen'in sahneye koyacağı **Miras** adlı piyeste beni oynatmak istediler. O sıralarda fen bölümünde okuyordum. ODTÜ'ye girmek için yüksek not ortalaması tutturmam mecburiydi. Bu yüzden hevesli değildim. Zaten ilk okuma provasında da müthiş heyecanlandım. Bir an önce bitsin diye, teksti büyük bir telâşla okudum. İkinci gidişimde de, derslerim nedeniyle bırakmak mecburiyetinde olduğumu söyledim.

● **Bu olaya karşın, artist olmak aklınızdan geçmemiş miydi hiç?**

● Önceden artist olmayı düşünüyor muydum? O zaman bile benim için pek açık duygular değildi ama, iç mimarı olmayı kesinlikle istiyordum. Artist Mecmuası yarışmasıyla da artist olmayı pek beklemiyordum. Bana oyun gibi gelmişti. "Birinci oldum, bitti" diye düşünüyordum. Ama film teklifi gelince, yani iş ciddiye binince, çok korktum, ilk duygum buydu. Dedikodu çarkına malzeme olup, kaybolup gitmekten korkuyordum. Yapsam mı, yapmasam mı tartışmasıyla geçiştirip gidecektim belki, ama onlar kararlı çıktı. (Bu kararlılığın nedenini röportajdan iki gün sonra Erman Şener'in YEŞİLÇAM VE TÜRK SİNEMASI adlı kitabı karıştırırken öğreniyorum: Yıldızlık sisteminin ilk büyük Jönprömiyelerinden Göksel Arsoy o güne değin ideal çift (?) teşkil ettikleri Belgin Doruk'tan ayrılmış ve yapımcıların kendisi için giriştikleri boykot harekatıyla karşı karşıyaymış. O da kendi şirketi GÖKSEL FİLMİ kurup, yapacağı film için yeni bir çift oluşturacağı bir partnör aramaya başlamış. Bu kız için de ARTİST DERGİSİ birincisi Filiz Akın'da karar kılınmış. AŞK MERDİVENİ (1962). BEYAZ GÜVERCİN (1963) gibi peşpeşe bir kaç film yapsalar da, şöhretini yitirmeye başlamış Göksel Arsoy'la Filiz Akın, Yeşilçam'da kalıcı bir çift oluşturamamışlar. Artist Mecmuasından hukukçu Atilla Bey ve Göksel Arsoy'un menejeri Vecdi Bendelli Ankara'ya geldiler. Ben hep bir oyun gözüyle bakmış, ödülümü alınca, iş kapanacak sanmıştım. Oysa şimdi iş ciddiye binmişti ve korkuyordum. Memduh (Ün) Bey Ankara'ya geldi. Maddi olarak da çok sıkışıktık o sıralar. Film çekme şartı olmaksızın İstanbul'a gelmemi, setlere bakmamı, istemezsem geri dönmemi söyledi. Bu rahatlatıcı bir teklifti. Gittim.

● **İlk izleniminiz neydi Yeşilçam'la ilgili?**

● Yeşilçam düşünüp korktuğum gibi görünmedi gözüme. Herkes ciddi, sakin, işini yapıyordu. Ayhan Işık'la Semra Sar'ın oynadığı bir filmin setine gittim. Ghetto gibi bir şey değildi, tümden oraya ait olmanız gerekmiyordu.

İşinizi yapıp, kendi özel hayatınıza çekilebiliyordunuz. Üstelik, paraya karşı bir yarış olduğundan, sanıldığından çok daha disiplinli bir çalışmaydı Yeşilçam'da yapılan.

● **AKASYALAR AÇARKEN'e gelelim.**

● İlk filmim AKASYALAR AÇARKEN'de (1962), ilk gün tam bir şaşkınlık yaşıyordum, çok heyecanlıydım. Neyin nasıl yapıldığını anlayamıyordum. "Şurda dur", "Şuraya yürü", "O noktada durup o lafı söyle", "Işığı şurdan almaya çalış... "Sinema Işığı ne, nasıl alınır, bilmiyordum ki ben! Hiçbir şey bilmiyordum. Memduh Bey, sert bir yönetmendi. Baktım oyuncuları azarlıyor, bağırıyor, müthiş ürktüm. Bir ara gidip, "Memduh Bey, beni de azarlarsanız dayanamam, belki yarın gelmiyebilirim" dedim. Biraz tehdit gibi oldu. Tehditten değil ama, halimden anladığı için bana daha yumuşak davranmaya çalıştı.

● **Memduh Ün'le başka filmde çalışmadınız, değil mi?**

● Evet, AKASYALAR AÇARKEN Memduh Bey'le çalıştığımız tek filmdir. Bir kez daha çalışacaktık ama, bir anlaşmazlık olmuştu ve sanırım bundan sonra da kendileri bir daha beni düşünmedi.

● **İlk filminize başlamadan önce oyunculuk için bir hazırlığınız olmadı yani. Ders falan da almadınız.**

● O dönem aklıma bile gelmedi oyunculuk dersleri almak. Böyle bir örnek yoktu ki, ona bakıp düşüneyim. Yılda 10'dan fazla film yapıyorduk. Konservatuar olacak gibi değildi, imkânsızdı. Her şeyi sette öğreniyorduk: Kamerayı, ışığı, şaryoyu, her şeyi. Şimdi okullardan bilinçli geliyor insanlar. Sinemaya bugünün sinemasında başlamış olmak isterdim. Şimdiki sinemada. Biz yapa-boza, deneyeyanıla, usta-çırak ilişkileriyle öğrenmeye çalıştık. Ne kadar öğrenebildikse... Bunun takdiri benim üstüme düşmez tabii. Ben hep en iyiyi yapmak istiyordum, birinciliğe oynamak. Kendi ölçülerim dahilinde. Sonuçta birinci değil de, üçüncü oluyordum, örneğin. O noktayı da birinciliğe oynadığım için yakalıyordum. Şimdi oyuncuların bir bölümü tiyatro kökenli. Çok takdir ediyorum, çok büyük bir mesafeyi aşmış olarak başlıyorlar.

Yılmaz Güney, amacına adım adım ulaşmaya en iyi örnektir. Bizim başlamamızın tersine, o herşeye bilinçli başladı Önce sinemanın ne olduğunu, nasıl yapıldığını öğrenmek için, sinemada biletçilik yaptı, şaryo çekti, reji asistanlığı yaptı, senaryo yazdı.

● **Bu tiyatro kökenli yeni kuşak oyunculardan izlediklerinizi var mı?**

● Tabii. Zuhal Olcay ve Şahika Tekand'ı çok beğeniyorum. Güzellikleri, o bizim dönemimizde geçerli olan güzellik değil. Doğal güzel kadınlar. Altmışlarda olmayabilirdi. Yani o zamanki fiziki kalıplarla bu kadar takdir toplamayabilirlerdi. Zaten onların yaptığı da güzelliklerini sergilemek değil, oyunculuklarını ön plana çıkarmak. Benim asıl takdir ettiğim bu.

● **GURBET KUŞLARI'nda (1964) çekerken diğerlerinden farklı bir film yaptığınızın bilincindeydiniz, değil mi?**

● İlk filmimden iki yıl sonra oynadığım GURBET KUŞLARI'nı çekerken diğerlerinden daha özenli, daha iyi olacağının farkındaydım ama, zamanla Türk sinemasının kilometre taşlarından biri olacağını fark etmiyordum, tabii. İç göçü işleyen ilk filmde. Aşağı yukarı dönemine göre tümden gerçekçi işliyordu. Yapımcı Recep Ekinci büyük bir titizlik gösteriyordu bu projeye. Halit (Refiğ) Bey, dört elle sarılmıştı. Benim için de bir kilometre taşıydı GURBET KUŞLARI.

● **Halit Refiğ ile çalışmak nasıl bir deneyimdi?**

● Halit Bey'in çok disiplinli olmasını engellemeyen bir yumuşaklığı vardı sette. En son, oğlumla birlikte Çin'den dönerken karşılaştım. GURBET KUŞLARI' çalışmasını özlemle andık. Sağolsunlar, kendileri o çalışma için iltifatlar ettiler bana. Büyük bir sıcaklıkla yaşadık o özlemi. Keşke ikinci bir çalışma yapsaydık dedik. Halit Bey'le yaptığım tek filmdir GURBET KUŞLARI.

● **Tüm avantajlarına karşın kısa sürede ikinci kadına inen Çolpan İlhan'dan sonra, ikinci Avrupai kadındınız Türk sinemasında. Üstelik, bir de sarışındınız. Yaptığınız işleri nasıl değerlendiriyorsunuz şimdi? Tipiniz avantaj sağladı mı? yoksa dezavantaja mı yol açtı?**

● Yaptığımız işleri küçümsemiyorum. İyi diye yaptık, kötü iş yapıyoruz diye değil. Talep onlaraydı, seyirci onları istiyordu, hasılât yapıyorlardı. Tipim avantajlı mıydı, bilemiyorum. Pek avantaj sağlamadı, sanırım. Sarışın Türk kadını olur mu, olmaz. Öyleyse saçı boyalı demektir. Saçını kim boyatır? Burjuva, sosyetik kadınlar. Beni öyle bir tiplemeye oturttular. O zamanlar sevimli bir burjuva kadın imajı yoktu Türk sinemasında. Sarışın kadın vamptı, kötüydü. Ben izleyicilerle kontağımı komedilerde yakaladım. Şımarık, sevimli burjuva kızlarını oynadığım komedilerde: YANKESİCİ KIZ (1964), KOLEJLİ KIZ (1965), HIRSIZ KIZ (1968), CİLVELİ KIZ (1969), İŞPORTACI KIZ (1970), vs. Benim dönemimde sanat değeri olan, bir mesajı olan filmler genellikle köy filmleriydi. Estetikli burnumla, sarı saçlarımla, benim tipim de bunlarda oynamaya müsait değildi. Şimdi yapılan bazı filmleri gördüm. Artık şehirli kadın da, sanatsal bir filmin konusu olabiliyor; kadın-erkek ilişkileri, teknoloji çağında insanın yalnızlığı, iletişimsizlik de. Artık kameralar şehirlere dönmüş, şehirlerde geçen mesajlı, ciddi filmler yapılabileceği anlaşılmış. Bu filmler, eskisi gibi benim tipime aykırı değil. Kuşkusuz seyircinin bir değişime uğramasının da bunda etkisi var. Bugün insanlar kitap okuyor, yalan da olsa. Daha bir entellektüel olmaya çalışıyor, özenti de olsa. Moda olarak özenilip yapılsa da, olumlu bakıyorum ben. Çünkü sonunda gerçeğe dönüşebilir. İlk yıllarımda hep önemli yönetmenlerle çalıştım. Bu bir şanstı. Metin Erksan (SAHTE NİKÂH , 1962), Atıf Yılmaz (BATTI BALIK - 1962, İKİ

GEMİ YANYANA - 1963), Ertem Göreç (KORKUNÇ ŞÜPHE - 1964).

● **Ama bunlar o yönetmenlerin iyi filmleri arasında değildi.**

● Doğru, değildi. Onların en önemsiz filmlerindendi. İyi filmler köyde geçiyordu. Ben de köy filminde sarışın, kalkık burunlu, zorlama bir tip olurdum.

● **Atıf Yılmaz, "Filiz yetenekli bir elemandı. Ama biz onu hep en kötü filmlerimizde kullandık" diyor.**

● Aslında, Kemal Tahir'in senaryosundan Atıf Bey'in çektiği İKİ GEMİ YANYANA'nın ilginç bir konusu vardı. Ama o da tam anlamıyla başarılı bir film değildi.

● **Sizin için otobiyografik yönleri olan bir film miydi?**

● İnanın, o zaman bilinçli olarak otobiyografik diye düşünmedim. İlk filmini yapan Filiz Akın adlı bir kızı oynuyordum. Evet, biraz da kendimi. Dublajı da ben yaptım, kendim konuştum. Diğer tecrübeli dublajcı arkadaşların arasında kaybolup gitti sesim. Belki de volüm müsait olmadığından.

Sonra, Türker Bey'le (İNANOĞLU) evlendim ve hemen hemen hep onun filmlerinde oynadım. Çok seyrek, o da Türker Bey'in arkadaşlarına film yaptım. Türker Bey'in yapısı, sanat filmine uygun değildi. Ticari, sanatsal iddiası olmayan filmler yaptık. Kesinlikle pişmanlık duymuyorum bunlardan. Ne de olsa, bir büroda çalışmaktan zevkliydi film çevirmek.

Ben sinemaya girdiğim sıralarda, bir grup seyircide Avrupalılaşma, Avrupa'ya özenme modası başlamıştı. Bu seyirci, başlangıçta benimle çok ilgilendi. Bir avantaj olabilirdi ama, kullanamadım. Artist Mecmuası'na yazdığım yazılarda ve yaptığım röportajlarda çizdiğim tip, konuşma tarzım onları yakalamıştı. Tabii, fiziğim de. Buna karşın, tipik Yeşilçam filmleri yapıyordum. Velhasıl, bu avantajı kullanamadım.

● **Şöyle geriye baktığınızda, keşke bu filmde ben oynasaymışım dediğiniz filmler var mı?**

● Hayır. Türker Bey'le evliliğim ve sadece onun filmleri çerçevesinde kalmam, beni daha önemli bazı yapımlardan uzak tutmuş olabilir. Bunu kabul ediyorum. Ama kesinlikle pişmanlık duymuyorum. Her şey doğumla ve ölümle sınırlanmış bir tecrübeden ibarettir. Yalnız, SUSUZ YAZ'la ilgili bir olay olmuştu. Sanırım, Hülya Hanım'la çıkan bir anlaşmazlık sonucu, Metin Bey (Erksan) SUSUZ YAZ'ı bana önermişti. Sonradan düşündükçe, SUSUZ YAZ'da oynamış olmak benim için ne büyük bir gurur vesilesi teşkil ederdi diyorum. Ama oynamayışım da, film için avantaj oldu. Oradaki köy kadını tipi ben değildim ve zorlama olurdu. Hülya Hanım ise (Koçyiğit), çok iyi oldu. Hatta bundan sonra Hülya ile aramda pek de gerçek olmayan bir rekabet yaratmak için bu meseleyi bir müddet sürdürdüler.

Ama özendiğim bir film var: DÖNÜŞ. Türkân'a (ŞORAY) da söyledim bunu. Çok iyi bir konusu vardı, içten oynanmış yönetilmişti. Türkân Şoray, benim en takdir ettiğim stardır. DÖNÜŞ gibi bir film yapmak isterdim. Tabii, başka bir yaklaşımla. Kentte geçen bir film. Buna çok heves etmiştim işte.

● **Yani siz de yönetmenliği düşündünüz ?**

● Tabii. Ne kadar yeterli olurdum, sonuç iyi mi olurdu, bunu bilemem. Ama istemiştim. Zaten bilmem kaç yıl sinemanın içinde olup da, yönetmenlik yapma isteği duymayan bir kişi olamaz.

● **Yanlış hatırlamıyorsam, yönettiğiniz bir film yok, değil mi?**

● Maalesef, gerçekleştiremedim.

● **Biz gene oyunculuğunuza dönelim. Ticari sinemada bir filme karışmanız, katılmanız mümkün oluyor muydu?**

● Pek hoş karşılanmıyordu. Oysa buna da hevesim vardı.

● **Türker İnanoğlu'nun eşi olmanın avantajı yok muydu, peki?**

● Hayır, yoktu. Türker Bey işlerine karışılmasından hiç hoşlanmazdı. Hep tek adam olmayı isterdi; Rejisi, senaryosu, konu ve oyuncu seçimiyle. En fazla, bir-iki kere kabul gören fikir vermiş olabilirim. YANSEKİCİ KIZ'da olmuştu böyle bir şey.

● **Yıldız sisteminin doğurduğu rekabet sorun yaratıyor muydu?**

● Gerçek anlamda yıldız sistemi rekabeti içinde değildim aslında. Çünkü Erler Film dışında hemen hemen hiç film yapmıyordum. Türker bey de istemiyordu. Bu yüzden, şu işi ben alacağım, sen alacaksın, kavgasının neredeyse tümden dışındaydım.

Türker Bey onun dışında çalışmamı istemiyordu. Arasıra onun bazı arkadaşlarına film yapıyordum. Tersi için, ben de mücadele etmedim. Ama pişman da değilim bundan. Evliliğimi seçmiştim, onu ön plana çıkarmaya karar vermiştim, problem çıkarmak istemiyordum.

● **Hem sinema açısından, hem sizin açınızdan şanssızlık değil mi bu?**

● Şanssızlık mı? Pek öyle değerlendirmiyorum ben. Hayatta bazen kararları kendiniz verirsiniz, bazen de başkalarının kararlarını kabul edersiniz. Ama bu gene de sizin kendi kararınızdır: Başkalarının kararını kabul etmek. Her şey bir tecrübedir. Ben tecrübelerden pişmanlık duymam. Olgunlaşır, gelişirsiniz tecrübelerle. Sonuçta, ille de hata olarak değerlendireceksek bunun, sorumlusu benim. Ve, tekrar ediyorum, pişman değilim.

● **Yani gönüllü olarak yalnız Türker İnanoğlu'nun filmleriyle sınırlı kaldınız?**

● Yalnız Türker bey'in filmleriyle sınırlı kaldım, evet. O zaman öyle icap ediyordu diye kabul edelim. Şimdi olsa, bilemiyorum, belki de mücadele ederdim.

● **Hiç "Şu filmde oynamak istiyorum" diye bir mücadele vermediniz mi?**

● Aslında bir kere oldu böyle bir şey. Türker Bey'le böyle bir mücadeleyi ANKARA EKSPRESİ (1970) filmi için vermiştim. Rolün bana çok uygun olduğuna inanmıştım ve ilk kez Türker

Halit Refiğ'in çok disiplinli olmasını engellemeyen bir yumuşaklığı vardı sette.

Bey'le rahmetli Muzaffer Aslan'ın bu filminde oynamak için biraz sürtüşmüştüm. Az önce de söylediğim gibi, ben evliliğimi daha ön planda tutuyordum, böyle bir politika izliyordum. Halledemiyeceğim sürtüşmelere kalkışmıyordum.

● **Şimdi UMUTSUZLAR'a gelelim. Yılmaz Güney'in bu filmi bence filmografinizin en iyi filmi.**

● UMUTSUZLAR'ı iyi ki yapmışım. Devrine göre yenilikçi, evet benim en iyi filmimdir. Şimdi biraz ağır, yani temposuz gelebilir. Birkaç ay önce izlediğimde, bana öyle gelmişti. UMUTSUZLAR aslında Yılmaz Güney'e çok yakın olan bir film değildir, UMUT, AĞIT gibi, Örneğin. Onların hikâye yapıları daha yatkındı Yılmaz'a

Yılmaz Güney, amacına adım adım ulaşmaya en iyi örnektir. Bizim başlamamızın tersine, o her şeye bilinçli

Eski filmlerde kimse bizim oyunculuğumuza bakmazdı, denizden bile takma kirpikler, ağır makyajla çıkardık.

Gazinoya gelen seyirci bizim sesimizle ilgili değildi, perdede görüp, sevdiği yıldızı bir de karşısında canlı görmek için geliyordu.

başladı. Ben şöyle algılıyorum: Önce sinemanın ne olduğunu, nasıl yapıldığını öğrenmek için, sinemada biletçilik yaptı, şaryo çekti, reji asistanlığı yaptı, senaryo yazdı. Sinemayı gerçekten seven, azmetmiş biriydi. Tabii, sevgi de tek başına yeterli değil. Çok büyük yetenekti ve bunu sonunda tüm dünyaya kabul ettirdi. Önce bir star, hatta bir idol oldu. Bunu yapmadan, istediği filmleri yapamayacağını biliyordu. Halk kahramanı ile Western kahramanı arası, zenginden aldığını, fakire veren bir tipleme; kadınlar sevgi gösterdiği halde onlara pek yüz vermeyen bir erkek tipiyle, büyük bir yakınlık kurdu seyirciyle. O dönem yaptığı iyi olmayan filmlerinde bile, hep iyi oynamaya çalışmıştır. O dönem belirli bir gaye uğruna taviz vermiştir. Sonunda seyirci, "Yılmaz ağbi ne yapsa doğrudur"u kabul etmişti ve ondan sonra asıl istediği filmleri yapmaya başlayabildi.

UMUTSUZLAR'ın yapımcısı, Ak-Ün filmin sahibi İrfan Bey (Ünal), bizim çok yakın aile dostumuzdu. Yılmaz Güney "Bu senaryoyu ancak Filiz Akın oynarsa çekerim" diye götürmüş İrfan Bey'e. Kara kaşım kara gözüm için değil, tabii. Herhalde o rolde tipime tam uyan bir şey yakalamıştı. Bir de, benim seyircimle de karşılaşacaktı. Türker Bey oynamamı pek arzu etmiyordu. Bense oynamak için can atıyordum. "Uyumam, şöyle yaparım, böyle yaparım" dediysem de, Türker Bey yanaşmadılar. İrfan Bey de sonunda "Yılmaz, bırak bu işin peşini. Türker'e daha fazla baskı yapamam" demiş. Ama Yılmaz Güney bırakmadı, kovaladı. İyi ki de öyle yaptı! Türker Bey, benim de oynamayı çok istediğimi gördü. "Aynı anda iki film yapmanı istemiyorum" demesine rağmen, sonunda evet dedi.

● **Peki, Yılmaz Güney'le çalışmak nasıl bir şeydi?**

● Oyuncuyu müthiş serbest bırakır, yorum alanınızı açardı. Memduh Bey (Ün) de oynuyordu filmde. İlk gittiğim gün büyük bir çekingenlik duydum. Bir sürü ödüllü oyuncu oturmuştu ve beni pek beğenmediklerini anlamıştım. Onların gözünde ben pek sevimli görünmeyen bir burjuva temsilcisiydim. En kötü oynadığım sahneler de, ilk gün oynadıklarımdır. Büyük bir çekingenlik içerisindeydim. Keşke bir hazırlık devresi olabilseydi diyorum... Çekingenlik devresi çabuk geçti. Hemen kaydım işin içine. Yılmaz'la çalışmak sizin de rolünüze bir içtenlik getiriyor. Mesela bir kahve verme sahnesi vardır, çok yaşayan bir cümledir. Hiç aklımdan çıkmaz. Doğal olmuştum ilk kez ve bu peliküle de geçti.

Daha önce hep "Telefonu aşağı da tut, dudakların görünmüyor", "Kapıyı açarken arkanı dönme, yüzün görünsün" tavrıyla çalışmıştım. Yüzlerimiz önemliydi, oyunculuk bunun çok altında kalıyordu. "Ağladın, hemen makyajını tazele" gibi uyarılar alırdık.

● **Aklıma yerleşmiş bir sahneniz vardı UMUTSUZLAR'da: Gece uyanıp dışarı fırladığınız sahne...**

● Hatırladım. Gecelikle dışarı fırlamıştım. Bir telepatiydi aslında, telefon çalmamıştı. Başka bir yönetmen olsa, seyirci anlar mı diye çekinip öyle çekmezdi herhalde. Yılmaz, "Anlar onlar" dedi. Büyük bir keyifti UMUTSUZLAR'da çalışmak. Benim için de, oyunculuğum için de bir aşamadır. Doğal oynamayı öğrenmiştim. Kameraya arkamı dönüp oynayabiliyordum, örneğin, öyle hissettiğimde.

● **Daha önce de Yılmaz Güney'le bir kez PRANGASIZ MAHKUMLAR'da (Orhon M.Arıburnu - 1964) çalışmıştınız, değil mi?**

● Onu Yılmaz çekmemişti. Önemli bir film değildi. Birlikte sahnelerimiz

de çok azdı. Bir ahbaplık bile geliştirememiştik o zaman.

UMUTSUZLARI çekerken gene İrfan Bey'e Orhan Elmas'ın yönettiği KÜÇÜK SEVGİLİM'i çeviriyordum. Sabaha kadar KÜÇÜK SEVGİLİM'de çalışıyor, sabah eve koşup bir duş alarak bavullara giysileri dolduruyordum. Ne giyeceğimi bilmiyordum, çünkü ön hazırlığımız olmamıştı. Gene de ben sete gidince, "OOh, sen ne güzel uyumuşsun, biz burda çalışırken. Baksana, gözlerin pırıl pırıl" diyorlardı. Çünkü büyük bir keyifle koşuyordum sete. İlk kez kamera önüne makyajsız geçtiğim filmdir UMUTSUZLAR.

● **UMUTSUZLAR bir milat oldu mu sizin için? Bunu şundan soruyorum: Yıllarca en önemsiz filmlerde oynadıktan sonra, UMUTSUZLAR'ın hemen ardından bir önemli film daha yaptınız: UTANÇ (1972)...**

● Eski filmlerde kimse bizim oyunculuğumuza bakmazdı, denizden bile takma kiprikler, ağır makyajla çıkardık. Yüzümüz en güzel haliyle çıksın diye saatlerce ışık yapılırdı. Seyirciyle izlediğim bazı filmlerden biliyorum, şöyle oynamış, böyle oynamış diyen yoktu. Ay bu sahnede ne kadar çirkin çıkmış şeklindeydi tepki.

UMUTSUZLAR'da oynadıktan sonra insanların bana bakış açısı biraz değişti herhalde, oyuncu olarak da farkedildim. Aslında Türker Bey bu film için de isteksizdi, UTANÇ da İrfan (Ünal) Beyin şirketine çektiğim bir filmdir. İlk kez bir oryantal dansöz oynuyordum, Türker Bey büyük tepki gösterdi "Benim karımın bacağını, göğsünü açamazsınız" diye; her yerim kapalı tüller içinde dans ettim. Atıf (YILMAZ BATIBEKİ) Bey dalga ge-

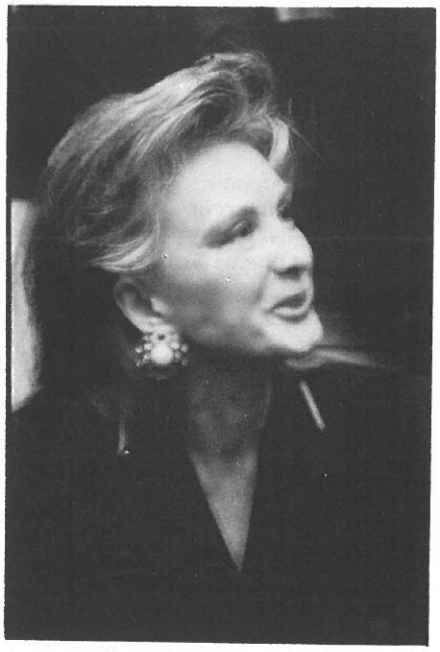

çerdi; "Yedi tüller dansını çekiyoruz şimdi, bu kız dansöz değil Mevlâna oldu" diye.

UTANÇ Ayşe Şasa'nın çok ince işlenmiş bir senaryosudur. Hepimiz çok gayret ve özen gösterdik, Atıf Bey, Kadir (İnanır). Hatta bazı sahnelerdeki bitkinliği yakalamak için bir gece önce hiç uyumuyor, sete öyle gidiyordum. Yine de Bahar rolüne tip olarak oturduğumdan emin değilim. Hâlâ kuşkuluyum.

● **Bence Filiz Akın'ın en ince oyununu verdiği filmdir UTANÇ.**

● (Tereddütlü) Sizi itmedi mi?

● **Kesinlikle! Kısa süre önce kaybettiğimiz Ertem Eğilmez'in de bir filminde çalışmıştınız. TATLI DİLLİM(1972). Tarık Akan ve Kemal Sunal'la oynamıştınız. Siz 'hanımefendi' imajı taşıyan bir yıldız, Ertem Eğilmez ise küfürbazlığıyla tanınan bir yönetmendi. Sorun çıktı mı?**

● Ertem Bey'in hoşluğu belden aşağı esprileriyleydi. Ne hikmetse, birlikte çalışırken bu esprilerin belden aşağısından vaz geçmişti. Belki de kendiliğinden gelişen karşılıklı bir kontaktı diyorum. Gene espri yapıyordu ama belden aşağı değil..

● **Atillâ Dorsay Sinema Ansiklopedisi'nin 'Akın, Filiz' maddesinde: "Tam UTANÇ, UMUTSUZLAR gibi filmlerle gerçek oyunculuğunu nihayet kanıtlayıp dört büyüklerin diğer üçü olan Şoray, Koçyiğit ve Girik'e fark yapacakken sinemadan koptu, sahneye geçti" diyor, niçin?**

● Televizyonun çıktığı yıllar sinemaya talep azaldı, seyirci düştü. Çekilen filmlerin hüviyetleri değişti: seks filmleri, konser filmleri gibi. Ben de sinemadan koptum o dönem. Sahneye çıkışım bir kazanç yoluydu. Filmlerden hiç bir zaman aman aman bir para kazanamadık. Sahnede ise çok büyük para veriyorlardı, ben de geleceğimi garantiye almak amacıyla çıktım. O dönem perdeden sahneye akın dönemiydi, gazino patronları halkın sinemalarda görüp sevdiği yıldızlara sinemadan hiç bir zaman kazanamayacakları paralar ödüyorlardı. Gazinoya gelen seyirci de bizim sesimizle ilgili değildi, pardede görüp, sevdiği yıldızı bir de karşısında canlı görmek için geliyordu. Yine de bir iş yapıyordum, yaptığım işi ciddiye alırım ben. Uzun dersler aldım çıkmadan önce de, çıkarken de. Ekonomik bağımsızlığımı elde etmekti sahne benim için.

● **Sinemada son yaptığınız filmi hatırlıyor musunuz?**

● Tabii, pek önemli bir film değil, Cüneyt (Arkın) Bey'le BABALARIN BABASI (Natuk Baytan - 1976) diye bir film. Sahneye çıktığım dönem yaptığım tek filmdir.

● **Şarkıcılığınızın son dönemleriydi sanırım, gazetede bir haber okumuştum "Yaşar Kemal YER DEMİR GÖK BAKIR'ın çekimine ancak Filiz Akın'ın oynamasıyla izin verdi" diye, Niçin gerçekleşmedi bu film?**

● Asparagastı herhalde, bana böyle bir teklif bile gelmedi.

● **Sinema bölümünü noktalarken, şu ana değin en rahat çalıştığınız yönetmenleri sayar mısınız?**

● Aklıma gelenleri sayıyorum: Yılmaz Güney, Halit Refiğ, Atıf Yılmaz, Okan (Uysaler) Bey'in adını vermiyorum, çünkü onunla bir televizyon dizisi yaptık. Şunu söyleyeyim, onunla çalışmaktan çok memnunum. Karşılıklı çok zorlandığımız yerler oldu ama, sonuçta çok iyi bir çalışma çıktı, ortaya.

● **Bir de sinema dışı bir soru: Ev ödevimi yaparken eski röportajlarınızda arasıra Kafka'nın MİLENA'YA MEKTUPLARI'ı ve Hegel'e rastladım..**

● Milena'ya Mektuplar bir dönem başucu kitabımdı benim. Hegel ise yaşama bakışımı çok etkilemiştir. Ancak ben bir süredir okumaya ara verdim. Vakit bulamadığımdan değil. Farkettim ki, ben okuduklarımı başka bir şeye dönüştüremiyormuşum, okumak benim için bir cins snopluk, züppelikmiş. Okuduklarım sadece bende kalıyormuş. Onun için şimdilik okumuyorum.

● **Gelelim Filiz Akın'ı onüç yıl sonra yeniden izleyicinin karşısına çıkaran GEÇMİŞ BAHAR MİMOZALARI'na...**

● İlk teklif geldiğinde, ben sinemayı çoktan bıraktığımı söyledim. Onat (Kutlar) Bey (Çok sevdiğim bir dostumdur) telefon etti, "Oynamasanız bile bari senaryoyu okuyup fikrinizi söyleyin" dedi. Kelimeler çok iyi seçilmiş, tipler çok iyi çizilmişti. Değişik bir yaklaşımı vardı, bunu arasıra farkediyordum, ama asıl bitirdikten sonra beğendim. Güzel bir eser. İlk kez Türkiye'ye geldiğimde büroda tanıştık Okan Bey'le, "Oynamanızı isterim, çünkü Hümeyra sizsiniz" dediler. Ben gene de yeniden film çevirmekte tereddütlüydüm. Senaryoyu Bubi de okumuş, beğenmiş, beni o teşvik etti. Zaman olarak da denk düştü.

● **Onüç yıl sonra setlere dönmek nasıl bir duygu? Onüç yılda ne gibi değişiklikler olmuş setlerde?**

● İlk başladığımızda gene çok heyecanlıydım. Ama ekip bana çok iyi, çok anlayışlı davranıyordu. Genellikle bana sempatisi olan insanlardı ve setlerden uzak çok uzun bir devre geçirdiğimi değerlendirecek düzeydeydiler. Set atmosferini görmek bir özlem yarattı. Onüç yıl sonra yeniden girdiğim sette ilk dikkatimi çeken, ışıkların çok çabuk hazırlanmasıydı. Eskiden bizim yüzlerimizi güzel göstermek için ışıkların hazırlanışı saatler alırdı. Zaten oyunculuğumuz pek ön planda değildi, buna da bakmazdı seyirci. Güzel çıkmaktı önemli olan. Şimdi çirkin - güzel çıkmış olmak dert değil. Yüzümüze gölge düşebiliyor, ters ışık kullanılabiliyor. Önemli olan oyunculuk. Tabii, bu seyirci de değiştiği için böyle. O zaman çok rahatsınız illa güzel çıkacağım diye bir endişe kalmayınca rahatlıyorsunuz. Ben gene de ilk günlerde eski fiziki endişemden vazgeçemedim. Ve bu yüzden ilk günler başta makyöz olmak üzere herkesi biraz üzdüm sanırım. Ama sonra ben de rahatladım. Oyuncuların çoğu tiyatrodandı. Okan Bey ezber çekileceğini söyleyince paniğe kapıldım. Diğer oyuncular tiyatro eğitimi almış ve benden çok daha rahat ezber yapan kişilerdi. Burda da herkes bana büyük bir iyi niyetle yaklaştı: Yönetmen, asistanlar, diğer oyuncular; hepsi çok yardımcı oldu. Meselâ şimdi setlerde sanat yönetmenleri, kostümcü-

ler, makyözler var. Bir filmde dört asistan vardı ve bunların ikisi bayandı. Bunlar bizim zamanımızda olmayan şeyler. Televizyon filmi olduğu için mi, yoksa sinemada da böyle mi bilemiyorum. Kameramanımız yabancıydı. Ama Türkiye'yi çok iyi bilen bir yabancı, yoksa zaten çekemezdi. Gene bizim dönemimizden bir farklılık: Colin sahneye kendi yorumunu da katıyordu, sadece fotoğraflamıyordu. Şimdiki oyunculuk anlayışı da farklı, herkes çok daha tabii sonuç veriyor. Eskiden ezber olmayınca bir kulağımız sufledeydi, tabii bu da belli oluyordu. Laflar arasına susuşlar koyuyorduk, yapay oluyordu. Şimdiki oyuncular, işin tekniğini biliyor, eğitimini görmüş. İşin içindeler. Hah, bir de ekip çok gençti. Çok genç bir ekip, teknik kadro için söylüyorum. Şimdi artık insanlar okullarda eğitimini görüp geldikleri için yetenekleri varsa, gençkende bir yerlere geliyorlar.

● **Televizyonun en yetkin üç yönetmeninden biriyle çalıştınız. Sizin sinemayı bıraktığınızdan sonraki kuşaktan bir yönetmen. Nasıl geçti?**

● Okan Bey'in rahatlatıcı bir yaklaşımı var.. Karşılıklı çok zorlandığımız yerler oldu ama, sonuçta çok iyi bir çalışma çıktı. Tekrarlar ilk başta beni rahatsız etmişti. Ama baktım, tiyatrocu arkadaşlar bile bu kadar tekrar yapıyor, o zaman bunun bana yönelik bir şey olmadığını anlayıp rahatladım.

Okan Bey'in filme büyük bir hakimiyeti var. Oyuncular kayıtsız şartsız teslim oluyorlar. Kuşkusuz, zaman zaman benim de ona kızdığım, onun da bana kızdığı oldu. Ama bu hiçbir zaman karşılıklı bir münakaşaya dönüşmedi. Bazı şeyleri neden öyle yapacağım bir türlü aklıma yatmıyordu, Okan Bey'se diretiyordu. Ancak filmin kopyalarını izledikten sonra onların niçin öyle olması gerektiğini anladım. Bilinçli, ne istediğini, ne yapacağını, oyuncudan ne alabileceğini bilen bir yönetmen. Zaten tüm kızgınlıkların sonucunda bu adam özel olarak bana işkence yapmak istemiyor ya, filmin iyi olmasına çalışıyor diye düşünüyordum.

● **Siz hep tek star (Kadın) oynamıştınız. bu kez hayli kalabalık kadrolu bir filmde çalıştınız. Star kimliği taşımadan bir filmde çalışmak nasıl, bir fark var mı?**

● Gerek oyuncular, gerek teknik kadrodaki arkadaşlar bana bir ayrıcalık tanıdılar. Sinemanın farklı bir döneminde çalışmış ve çok uzun ara vermiş biri olduğumu değerlendirebilecek yapıdaydı tümü. Çok büyük bir sempatiyle yaklaşıp, mütemadiyen bana yardımcı olmaya çalıştılar. Bu da büyük bir duygu alışverişi yarattı aramızda.

● **MİMOZALAR'ın arkası gelecek mi?**

● Yeni bir film yapmayı düşünmüyorum. Orada bir yaşantımız var ve bu benim için çok önemli. Ama gene de hiçbir şey kesin değil, tabii. MİMOZALAR'ı yapmayı da düşünmüyordum ama, yaptım. Ama en azından şu sıralar yeni bir çalışma yapmayacağım kesin. İleride beğendiğim bir şey çıkar, zaman uygun olur, eşim de anlayışla karşılarsa; olabilir de. Ben yine de yaşam bütünümüzde büyük değişiklikler olsun istemiyorum, bir takım kararlarla oluşturulmuş bir bütün bu, bozulmasını istemem.

● **Başka bir ülkede yaşamaya başladınız, zor oldu mu başta ? Fransa'da film yapmayı düşündünüz mü?**

● Hayır, çok kolay adapte oldum. Biz Türkiye'de nişanlandık. Bubi bana Paris'te oturmayı teklif etti, ben de oturdum, etraflıca düşünüp kabul ettim. Kendi verdiğim karardı ve zorlanmadan uyum sağladım. Fransa'da film çevirmeyi hiç düşünmedim. Söylediğim gibi Fransa'ya gitmeden önce film çevirmeyi bırakmıştım ben.

Bu arada, Filiz Hanım'ın (Akın) eşi Bubi Rubinstein bir süredir aramızda. Eli-kolu dolu geldi, ihtimaldir ki geldiğinden beri kurtulamadığı gazetecilerden iki tanesini daha salonda oturur görünce, fevkalade memnun olmadı. Ne var ki, çok kibar davrandığı inkâr edilemez. Bir talihsizlik eseri, gene eski günlerden söz edince, öfkesiz bir tepki gösterdi: "Neden hep bu kadının geçmişiyle uğraşıyorsunuz? Bugün de yaşıyor bu kadın."

Bu gün de yaşayan Akın, o anda hâla Mimozalar ekibinin olumlu tavrını anlatıyor: "Belki de özlem. Ondan da rahatlık duydum ve avantajım oldu.

Rubinstein atılıyor, "Esaret dönüşü, İdol.."

Akın-Rubinstein kahkahasız gülüyor: "Greta Garbo" Eşi yarı ciddi, ekliyor: Benim de rolüm çok oldu. Bana ihtiyaçları yoktu, gittim.

● **Bir süre daha seks artisti-seks starı ikileminden, Türk sinemasında böyle bir sınıf olup olmadığından '"Ahu ile Banu, kendi çaplarında öyle sayılabilir"), kadro filmlerinden, Türkân Şoray'ın filmlerinin iş yapmazlığının nasıl Türk sinemasındaki değişime bir işaret olduğundan söz ediyoruz.**

Artık kalkma vaktinin geldiği ayan-beyan belli. Müsaade istiyor, biraz da mahçubiyetten, bir akşam bir yere davet ediyoruz. Filiz Akın gene kibarca gülümsüyor: "İnşallah". Bubi, başını sallıyor "Akşam çok zor". Ama kahvaltı saatleri boş. Kahvaltıya geliriz."❑

Filiz Akın'ın filmografisinden seçmeler

Akasyalar Açarken
(1962 - Memduh ÜN)
Battı Balık
(1962 - Atıf YILMAZ)
Sahte Nikah
(1962 - Metin ERKSAN)
Beyaz Güvercin
(1963 - Nejat SAYDAM)
Bana Annemi Anlat
(1963 - Osman F. SEDEN)
İki Gemi Yanyana
(1963 - ATIF YILMAZ)
Gurbet Kuşları
(1964 - Halit REFİĞ)
Korkunç Şüphe
(1964 - Ertem GÖREÇ)
Prangasız Mahkumlar
(1964 - Orhon M. ARIBURNU)
Şoför Nebahat ve Kızı
(1964 - Süreyya DURU)
Yankesici Kız
(1964 - Türker İNANOĞLU)
Fakir Gencin Romanı
(1965 - O. Nuri ERGÜN)
Efkarlıyım Abiler
(1966 - Türker İNANOĞLU
Hindistan Cevizi
(1967 - Osman F. SEDEN)
Sefiller
(1967 - Zafer DAVUTOĞLU
Sözde Kızlar
(1967 - Nejat SAYDAM)
Dağlar Kızı Reyhan
(1969 - Metin ERKSAN)
Ankara Ekspresi
(1970 - Muzaffer ARSLAN)
Aşktan da Üstün
(1970 - Atıf YILMAZ)
Beyaz Güller
(1970 - Süreyya DURU)
Emine
(1971 - Orhan AKSOY)
Küçük Sevgilim
(1971 - Orhan ELMAS)
Umutsuzlar
(1971 - Yılmaz GÜNEY)
Küçük Şahit
(1972 - Guido KURLİ)
Tatlı Dillim
(1972 - Ertem EĞİLMEZ)
Utanç
(1972 - Atıf YILMAZ)
Zambaklar Açarken
(1973 - Nejat SAYDAM)
Almanyalı Yarim
(1974 - Orhan AKSOY)
Memleketim
(1974 - Yücel ÇAKMAKLI)
Babaların Babası
(1976 - Natuk BAYTAN)
Geçmiş Bahar Mimozaları
(1989 - Okan UYSALER)

Pasaklı, serseri ve asi...
Mickey Rourke

Kestane satmaktan, masaj salonu işletmeciliğine kadar bir sürü işe girip - çıkan Rourke, hırpani, pis giysileri, yağlı saçları ve küfürlü konuşmasıyla ünlendi.

İnci Demirkol

Eleştirmen Roger Elbert'e göre "Mickey Rourke İrlandalı bir bar sahibine benzer; bir yandan Yeats'den dizeler okurken diğer yandan barının altında sopasını saklar.. Filmlerde de sert adamları oynar traş olmaktan hoşlanmaz, pasaklı dolaşır ama oyununa baktığınız zaman bir yerlerde bir şiirsellik sezersiniz ."

1980'lerin belki de hakkında en çok konuşulan oyuncusuydu Rourke. Kimi överken, kimi, yerin dibine batırdı. Kendisinin de yaptığı işe pek saygısı yok gibi ama yine de rolleri seçerken epey dikkatli. "Birkaç yıl önce ünlenmiş genç yıldızlara şimdi bakıyorum da hepsi artık bir paket içinde sunulmaya başlandı. Birini Gene Hackman'la diğerini Robert Duvall'le biraraya getirip öyle sunuyorlar. Bence herkes film yıldızı olabilir. Doğru dürüst suratı olan herkes. Tüm yapacağınız biraz rol kesmek birkaç satır söyleyebilmek. Film yıldızlarından bahsediyorum. Aktörler'den değil. Aktörler, aktör olabilmek için derslere girerler ve yıldız olana kadar yaşlanırlar. Bu benim on yılımı aldı. Ama şimdi bulunduğum yerde kalabilmek için bir çeşit iş adamı olmam gerekiyor. Bende böyle yapıyorum."

Hollywood'da hırpani hatta pis giysileri, yağlı saçları ve küfürlü konuşması ile ünlenen Mickey Rourke 35 yıl önce New York'da doğdu. 7 yaşındayken annesi ile babasının ayrılması üzerine ve kardeşleri ile birlikte Miami'nin yoksul bu yüzden de tehlikeli bölgelerinden birine taşındı. Miami'den nefret eden Rourke, sık sık okuldan kaçıp kendisine "yanlış" arkadaşlar buldu. Serserilik yapıp, boks çalıştı. 70'lerin başında kız kardeşinden aldığı 400 dolar borçla New York'a geri döndü. Kestane satmaktan masaj salonu işletmeciliğine kadar bir sürü işe girdi çıktı, bu süre içinde boksörlüğü bırakınca aktörlüğü keşfetti ve beş yıl boyunca **Actor Studio**'ya devam etti. Orada metod öğrendi. Metod, Rourke'ın deyimiyle "yalnızca belli duygusal deneyimler olan aktörlere uygun son derece yoğun, kişisel oyunculuk biçimi." Actors Studio'dan sonra New York off-off Broadway'de deneysel oyunlarda sahneye çıktı. Televizyon filmlerinde rol almak ona sinemanın kapısını açtı. **Heaven's Gate, Body Heat** gibi filmlerde küçük roller buldu. İlk önemli rolü Berry Levinson'un **Diner** filminde ki Boogie oldu. Burada ki oyunu için Time dergisi Jak Nicholson'nın gençliğine benziyor, onun potansiyeline sahip" yorumunu yapmıştı. Ama onu film yıldızı statüsüne çıkaran Coppola'nın varoluşçu gençlik filmi Rumble Fish'deki motosikletli genç rolüdür. "Coppola ile çalışmak son derece heyecan verici bir deney, yenilikleri denemede son derece cesur, kimseye de boyun eğmiyor. " **Rumble Fish**'i, Mafia ile başı derde giren küçük bir dalavereciyi canlandırdığı **The Pope of Greenwhich Village** ve problemli bir polis müfettişini canlandırdığı **The Year of the Dragon** izledi. Ama bu filmler ne iyi iş yapabildi ne de eleştirmenlerden iyi not alabildi.

1986 yılında Adrian Lyne'nın yönettiği **Dokuzbuçuk Hafta** onun geniş bir sinema seyircisi tarafından kabul edilmesini sağladı. ABD basınında "Yeni zenginlerin pornosu olan bu film ancak böyle bir serseri ile çekilebilirdi. "Bu türden eleştirilere Rourke'un yanıtı: "Sinema eleştirmenlerin üstünde bir şeydir."

Oynadığı filmler hakkında olumsuz yargısını da rahatlıkla açıklayabilecek kadar cesur olan Rourke, sözgelimi eski bir İRA militanını oynadığı **A Prayer for the Dying** için şunları söylüyor: "Çağımızın en canalıcı siyasal ve sosyal sorunlarından biri olan İrlanda sorunu kötü bir best-seller kokan basit bir polisiye olaya indirgenmiş."

Oyunculuğunun yanı sıra senoryalar da yazan Rourke'un **Homeboy** adlı senaryosu Michael Serresin tarafından filme alındı. Kendisi de baş rolde oynadı. Yönetmenlik konusunda ise şunları söylüyor.:

"Bu iş için 10 yılım daha var. Bilmeceyi tamamlayabilmek için birlikte çalıştığım yönetmenlerin herbirinden değişik şeyler almak istiyorum. Eğer bir film yönetseydim Nick Roeg'un garip kamera açılarını, Francis'in (Coppola) öngörüşünü. Michael'ın (Cimino) gerçekçiliğini ve Adrian Lyne'nın biçimini alırdım. Bunların hepsini toparlayabilseydim - filmlerinden parçalar değil kişiliklerini - belki o zaman birgün film yönetebilirdim."❑

Filmografisi

Fade to Back (1980)
Heaven's Gate (1981)
Body Heat (1981)
Diner (1982)
Eureka (1983)
Rumble Fish (1983)
The Pope of Greenwich Village (1984)
The Year of the Dragon (1985)
9 1/2 Weeks (1986)
A Prayer for the Dying (1986)
Barfly (1986)
Angel Heart (1986 - 87)
Homeboy (1987)
Francesco (1988)
Johnny Handsome (1989)

Walter Hill'den modern bir film noir

Johnny Handsome

KİMLİK

Yönetmen : Walter Hill
Senaryo : Ken Friedman
Müzik: Ry Cooder
Yapım : Guber - Peters Company Production adına Charles Roven
Görüntü Yönetmeni : Matthew f. Leonetti
Oyuncular:
Mickey Rourke (Johnny)
Ellen Barkin (Sunny)
Elizabeth Mc Govern (Donna)
Forest Whitaker (doktor Resher)
Scott Wilson (Mikey)
Lance Henriksen (Rafe)
Morgan Freeman (Teğmen Drones)
Yapım Yılı : 1989

Cumhur Canbazoğlu

Hollywood'un en başarılı serüven filmlerini yönetenler listesinde adı hep ilk sıralarda yer alan Walter Hill geçtiğimiz yıl çektiği Yakışıklı Johnny (Johnny Handsome) ile bir kez daha Türk sinemaseverlerinin karşısına çıktı. Yakışıklı Johnny doğuştan yüzünde yara izleri taşıyan New Orleanslı bir 'Fil Adam'ın öyküsü. Filmde başrolü üstlenen Mickey Rourke'un yanında Bird'de Charlie Parker'ı canlandıran Forest Whitaker ile Bir Zamanlar Amerika'dan anımsayacağımız Elizabeth Mc Govern var. Walter Hill (10/1/1942) Johnny Handsome'ın öyküsünü şöyle anlatıyor:

● **Filmin ilk bölümünde Mickey Rourke'un maskeyle yüzünü sakladığı sahneler 1945 yapımı La Belle et la Bete'i çağrıştırıyor. Bu filmden etkilendiniz mi?**

● Yalnız bu filmi değil, suratları bozulmuş kahramanları olan bütün filmleri izledim. Yakışıklı Johnny'nin maskesi bu kahramanların sentezinden doğdu diyebilirim. Maske zor bir seçimdi. Maskeyle saklanacak kadar iğrenç bir yüz plastik ameliyatla bir starın suratına, yani Mickey Rourke'a dönüşüyordu. Seyirciye inandırıcı gelmeyebilirdi.

● **Başrol için neden Mickey Rourke seçildi?**

● Benim bu filmi kabul etmemde Mickey Rourke'un büyük rolü vardı. Senaryo için aynı şeyleri düşünüyorduk. Melodrama kaçarsak gülünç duruma düşeceğimizden korkuyorduk. Bu filmi çekmeyi 1982'de, 1985'de, 1987'de reddetmiştim, ürküyordum. Mickey Rourke adı getirilince ondaki çekingenliğin konuyu daha çarpıcı hale getireceğine inandım.

● **Filmin finali umutsuz. Seyirci, yüzünü değiştiren Johnny yeni bir yaşama hazırlanmak varken neden intikam peşinde koşuyor diye soruyor?**

● Roman böyle. John Godey'in yazdığı "The Three Worlds of Johnny Handsome adlı romanda trajik bir öykü anlatıyor. Johnny trajik intikam tuzağına düşünce seyirci 'Ne olur yapma' diye yalvarırken, yine de böyle birşey yapacağını biliyor.

● **Bundan sonraki filminiz?**

● Bir western üzerinde çalışıyorum. Ama programımdaki film 48 Saat'in devamı. Başrollerde yine Nick Nolte ve Eddie Murpy olacak.

● **Filmin kahramanı Johnny'i canlandıran Mickey Rourke ise rolünü şöyle özetliyor:**

● Johnny yüzünün kötü halinden ötürü yıllarca acıyla yaşamış biri. Plastik ameliyattan sonra düzelince güzelleştiğine bir türlü inanamıyor. Kızlarla karşılaştığında kendine güvenemiyor. İşte filmin en can alıcı noktası bu. İnsanın dış görümünü değiştirerek içinde etkileyemezsiniz. Johnny'de güzelleşmesine, aşkı bulmasına karşın mutlu olmak yerine intikamı düşünüyor.

● **Rolünüze nasıl hazırlandınız?**

● Zor bir rol değildi. Makyaj çalışmaları bıktırdı. Johnny aslında çok ters biri değil. Büyük idealleri de yok. Hırsızlık yapıyor, çünkü kimse suratı bozuk birine iş vermiyor.❑

Arthur Miller'den polisiye bir senaryo...

Everybody Wins

Geçen ay Berlin Film Şenliği'nin resmi bölümünde yarışma dışı olarak İngiltere adına gösterilen film, izlemeden bile sinemaseverlerin ilgisini çekecek özelliklere sahip.

MEVSİMİN çok yeni filmlerinden biri bu ay sinemalarda... Geçen ay Berlin Film Şenliği'nin resmi bölümünde yarışma dışı olarak İngiltere adına gösterilen **Everybody Wins** izlemeden bile sinemaseverlerin ilgisini çekecek özelliklere sahip. Yönetmeni, Çekoslovak asıllı İngiliz sinemacı Karel Reisz Senaryosu, Pulitzer ödüllü ünlü yazar Arthur Miller'e ait. Miller'in, başrollerinde Marilyn Monroe, Clark Gable ve Montgomery Clift'in oynadıkları, John Huston'un yönettiği **Uygunsuzlar** (The misfits) dan yaklaşık otuz yıl sonra sinema için yazdığı ikinci senaryo bu. Filmin başlıca rollerinde Nick Nolte ve son yıllarda Amerikan sinemasının en iyi kadın oyuncularından biri sayılan Debra Winger yer alıyorlar. Filmin yapımcısı da ilgi çekici bir ad. Bernando Bertolucci'nin **Son İmparator** (The Last Emperor 1987) adlı ünlü filminin de yapımcısı olan Jeremy Thomas. Yaklaşık kırk kadar film yönetmiş olan İngiliz sinemacı Ralph Thomas'ın oğlu olan Jeremy Thomas, Micolas Roeg'in **Bad Timing, Euroka** ve **Insignificance,** Jerzy Skolimovski'nin **The Shout,** Stephen frears'in **The Hit** ve Nagisa Oshima'nın **Furyo** adlı filmlerinin yapımcısı olarak da dikkati çekiyor.

Bir polisiye

Everybody Wins polisiye bir film. New England'da küçük bir kasabada yaşayan Angela Crispini adında bir kadın, başka bir kasabadan dedektif Tom O'Toole'a bir cinayeti aydınlatması için başvuruyor. Bir yıl kadar önce, kasabanın ileri gelenlerinden bir doktor vahşice öldürülmüştür. Doktorun genç yeğeni Felix Daniel cinayetle suçlanır. Angela dedektif Tom'a katilin kim olduğunu söyler. Gerçekte polis de katili bilmektedir. Dedektif bu karmaşık olayı araştırırken kasaba sakinlerinin dünyasına girer, bir yandan da kadınla arasındaki ilişki derinleşir...

Küçük kasabalara ilişkin gerilim öykülerini her zaman çok sevdiğini belirten ve **Double Indemnity** ve **Act of Violence** gibi filmleri örnek veren yönetmen Karel Reisz, Arthur Miller'in yazdığı öyküyü ve senaryoyu çok çarpıcı bulduğunu söylüyor. Reisz'a göre, bu dedektif öyküsünü, filmin akışı içinde yerini ikinci bir öyküye, Angela'nın baştan çıkarıcı, çekici bir kadının prizmasından geçerek keşfediyor. Yönetmen Karel Reisz, filmin daha çok Amerikan taşra yaşantısından söz ettiğini kaydederek, Arthur Miller'in bu yaşantıya yabancı olmadığını belirtiyor ve şöyle diyor: "Yerel yasaları ve siyaseti, küçük bir topluluğun iktidar yapısını çok iyi tanıyor. Bu da filmin öyküsünün altyapısını oluşturuyor. "Yazar Arthur Miller de, küçük kasaba yönetimenlerinin nasıl işlediğinin yakından bilmesinin birçok kökeni olduğunu belirterek, Connecticut'da küçük bir kasabada otuz yıl kadar oturduğunu ve yetmişlerdeki, suçlanan ve annesini öldürdüğü iddia edilen bir gence ilişkin olaydan doğrudan esinlenmediğini, olayın, senaryoya kaynaklık eden başka deneyimleri arasında yalnızca küçük bir parçayı oluşturduğunu da ekliyor.

Uyumlu bir ekip...

Arthur Miller senaryoyu bitirdikten hemen sonra Karel Reisz'a bir mesaj göndermiş. Reisz, Miller'i hemen yanıtladığını belirterek "senaryo üzerinde birkaç ay çalıştık. Senaryoya daha görsel bir yapı kazandırmaya ve öyküye daha sinematografik bir gerilim katmaya çalıştık" diyor. Miller de bu işbirliğinin çok verimli bir süreç oluşturduğunu kaydediyor ve "Karel Reise"in öyküsünün her dakikasının daha 'sinemasal' olması ile ilgilendiğini söylüyor. Jeremy Thomas da, Karel Reisz'in yıllardır çok beğendiği bir yönetmen olduğunu belirterek "bana senaryonun ilk halini gönderdiğinde çok ilgilendim. Yapımcısı ve yönetmeni Amerikalı olmamakla birlikte, gerçek bir Amerikan filmi yapabileceğimi gösteren bir şanstı bu. İçinde yer alan olgular çok geleneksel olmakla birlikte, senaryo 'türü' oldukça kışkırtıcı bir biçimde altüst ediyordu" diyor. Thomas, Reisz'in bu proje için çok uygun bir yönetmen olduğuna inandığını söyleyerek şu değerlendirmeyi yapıyor: "Oyuncularla çok iyi. Çok başarılı oyunculukların yer aldığı oldukça kişisel filmler yapıyor. Oyuncuları anlayan ve onların gereksinimlerini iyi bilen bir yönetmen. Avrupalı yönetmenlerin Amerikalılara özgü konulara ilişkin daha ilginç bir bakışa sahip olduklarına inanıyorum. Bunun sıradışı örneklerinden biri de Karel Reisz'in, Amerikalı folk şarkıcısı Patsy Kline'nın hayatını anlattığı **Tatlı Düşler** (Sweet Dreams)" Thomas Arthur Miller'in edebi diyaloglarını anlayabilecek ve buna yaratıcılığını katabilecek oyunculara gereksindiklerini ve Debra Winger ile Nick Nolte'un bu anlamda başarılı olduklarını da belirtiyor. Daha önce **Who'll Stop the Rain?** (sinemalarda **En Büyük Suç** adıyla gösterilmişti) adlı filminde Nick Nolte ile birlikte çalışan yönetmen Karel Reisz, kendisini eski bir arkadaşıyla yeniden biraraya gelmiş gibi hissettiğini ifade ederek, hayal gücüne sahip bir profesyonel olduğunu söylediği Nick Nolte için "ender rastlanan biçimde kibirli olmayan bir erkek oyuncu'" diyor. Nolte'un canlandırdığı dedektif Tom O'Toole'un bir 'anti-kahraman' olduğunu belirten Reisz, şunları söylüyor: "O bir Sam Spade değil. Türünün yanılmaz dedektifleriyle bir ilgisi yok. Aşık olduğu kadına ve bu çelişkili dünyaya ilişkin bir anlam bulmaya ça-

lışan bir araştırmacı o. Yerleşik ve hırsı olmayan biri. Angela'ya aşık olana ve kasabadaki adaletsizliği görene kadar... Olaylar Tom'un hayatını canlandırıyor". Dedektif Tom O'Toole rolündeki Nick Nolte, Karel Reisz'ın "Who'll Stop the Rain?" filminde oynamak için Superman rolünü geri çevirmişti.

Karel Reisz, Debra Winger'in canlandırdığı Angela Crispini için " oldukça şaşırtıcı bir karakter" değerlendirmesini yapıyor. Yönetmen şöyle diyor: "Onun kasabanın fahişesi olduğunu keşfederiz. Gerçekten öyle midir? Belki de değildir. Kasabadaki iki önemli adamın metresi olmuştur. Gerçekten de olmuş mudur? Olup bitenleri Angela'nın hayalgücünün ürünü mü yoksa gerçek mi olduğunu kesin biçimde asla bilemeyiz." Debra Winger, filmdeki yorumu nedeniyle Berlin Şenliği'nde de olumlu eleştiriler almıştı. Arthur Miller ise, senaryoyu herhangi bir oyuncuyu düşünerek kaleme almadığını söylüyor. "Bu rollerde Debra ve Nick'i ilk gördüğünde, fiziksel olarak kafamdakilere uymuyorlardı. Ama bunun yanısıra, duygusal açıdan canlandırdıkları karakterlerle kurdukları ilişki kafamdakine çok denk düştü. Ayrıca, senaryodan kaynaklanan zorlukları çok iyi giderdiklerine ve dili başarıyla kullandıklarına inanıyorum." diyor Miller. Arthur Miller'e göre, **Everybody Wins** gerçeği neredeyse öznel bir olgu gibi ele alan esrarengiz bir film ve bir aşk öyküsü yine Miller'e göre, izleyici, dedektif Tom gibi, neyin gerçek olduğunu ve olmadığını anlamakta zorlanacaktır."

Ve yine kadro...

Filmin erkek oyuncusu Ni ck Nolte, **Zengin ve Yoksul** adlı televizyon dizisinin yoksul Tom Jordache'i olarak tanınmıştı. Sonraki yıllarda **Dip** (The deep, 1977), **48. Saat** (48 Hours), 1982 **Ateş Altında** (Under Fire, 1983), **Öğretmenler** (Teachers, 1984), **Grace Quigley** (1985), **Beverly Hills Serserisi** (Down and Out in beverly Hills, 1986), **Mahkum** (Weeds, 1988) gibi filmlerde oynadı.

Filmin kadın oyuncusu Debra Winger, son yıllarda Amerika'nın yıldızı giderek yükselen oyuncularından biri. Debra Winger'i ilk kez John Travolta ile birlikte oynadığı **Şehir Kovboyu** (Urban Cowboy, 1980) adlı filmle tanınmıştık. Ardından Richard Gere ile **Subay ve Centilmen** (An Officer and a Gentleman, 1982), Shirley McLaine ve Jack Nicholson ile birlikte **Sevgi Sözcükleri** (Terms of Endearment, 1984), Robert Redford ile **Yasal Kartallar** (Legal Eagles, 1986), Kathleen Turner ile **Kara Dul** (Black Widow 1987) adlı filmlerinde izledik. Sanatçının, bu mevsim, Tom Berenger ile oynadığı ve yönetmenliğini Costa Gavras'ın yaptığı **İhanet** (Betrayed, 1988) adlı film'de sinemalarda gösterilecektir.

Filmde rol alan karakter oyuncusu Jack Warden, **İnsanlar Yaşadıkça** (From Here to Eternity, 1953), **Başkanın Bütün Adamları** (All the President's Man, 1976), **Merhaba Dünya** (Being There, 1976), **Yanlış Karar** (The Verdict, 1980), **Nil'de Ölüm** (Death on the Nile, 1978), **Sosyete Kuaförü** (Shampoo, 1975) gibi filmlerdeki rolleriyle anımsanabilir.

Filmde Jerry'i canlandıran Will Patton'un New York'da başarılı bir tiyatro geçmişi var. Sanatçı, Sam Shepard'ın **Aşk Delisi** (Fool fo Love) adlı oyunundaki yorumu nedeniyle 1983'de Obie ödülünü kazanmıştı. Patton, sinemada Mike Nichols'un **Silkwood,** Martin Scorsese'nin **Geç Saatler** (After Hours) ve Susan Seidelman'ın **Çılgın Madonna** (Desperately Seeking Susan) adlı filmlerinde rol aldı. Sanatçıyı en son, Roger Donaldson'un yönettiği, başrolünde Kevin Kostner'ın oynadığı **Çıkış Yok** (No Way Out, 1988) adlı filmde Gene Hacman'ın yardımcısı rolünde izlemiştik.

Judith Ivey, Kathleen Wilhoite ve Frank Converse, filmin oyuncu kadrosunda yer alan öteki sanatçılar.

Everybody Wins'in görüntü yönetmeni Ian Baker Avustralyalı bir sanatçı, Baker, yine Avustralyalı bir sanatçı, olan yönetmen Fred Schepisi'nin **Bolluk** (Plenty) Roxanne ve **Karanlıkta Bir Çığlık** (A Cry in the Dark) adlı filmlerinde çalıştı.

Yönetmen Karel Reisz, 1926'da Çekoslovakya'da doğdu, 12 yaşında İngiltere'ye geldi. Ellilerin başlarında ünlü İngiliz yönetmen Lindsay Anderson ile çalıştı. Bu arada 1953'de kurgu üzerine bir kitap yazdı. İlk önemli filmi, Tony Richardson ile birlikte yönettiği **Anne, İzin Verme** (Mamma D'ont Allow, 1956) dir. Reisz, 1960'lı yıllarda İngiliz sinemasında ortaya çıkan ve toplumsal yaşam ve ekonomik sorunların ağırlığını taşıyan kesimlerin belgeselci bir yaklaşımla sergilendiği filmlerden oluşan "Özgür sinema" akımı içinde önemli bir yer tutar. Bu akım içinde yer alan ilk filmi **Biz, Lamberth'li Çocuklar**" (1959) dır. Karel Reisz, aralarında Alan Silitoe, David Storey, David Mercer ve Harold Pinter ve son olarak Arthur Miller'in de bulunduğu bir dizi yazın adamıyla birlikte çalıştı. Reisz'in filmleri arasında **Cumartesi Gecesi, Pazar Sabahı** (Saturday Night and Sunday Morning, 1960), **Night Must Fall** (1963), Isadora (1968), **The Gambler** (1975), **En Büyük Suç** (Who'll Stop Rain, 1978), **Fransız Teğmeninin Kadını** (The French Lieutenant's Woman, 1981), **Tatlı Düşler** (Sweet Dreams, 1985) yer alıyor.❑

ARTHUR MILLER

Amerikalı oyun yazarı Arthur Miller 1915 de New York'da doğdu. Avusturya'dan gelip New York'a yerleşen bir fabrikatörün oğludur. Michigan Üniversitesi'nde öğrenim gördü. Bir sürü gazetelerde yönetmenlik yaptı. İlk oyunu **Honors at Down** 1936'da sahnelendi ve Miller bu oyunuyla iki ödül kazandı. Yazarın yapıtlarının ana konuları toplumsal eleştiri ve psikolojik gerçekliktir. İlk romanı **Focus**'u 1945'de yazdı. **Bütün Oğullarım** (All My Sons) adlı oyunu 1945'de New York'da sahnelendi ve 328 kez oynandı. **Bütün Oğullarım,** Pinter'e bir ödül daha getirdi. Yazar bu oyunda "İnsanın başka insanlara ve topluma karşı duyduğu bağları ve sorumluluğu" ele aldı. Bunu iki yıl sonra **Satıcının Ölümü** (Death of a Salesman) izledi. "Amerikan Biçimi Yaşama" ve başarı çabalarını eleştirdiği bu oyunuyla Arthur Miller Pulitzer ödülü kazandı. 1953'de, **Cadı Kazanı** (The Grucible) adlı oyunu ile, 1692 Salem büyücülerinin toplumsal ve ruhsal ortamından yola çıkarak Mc. Carthy dönemini eleştirdi. 1955'de **Köprüden Görünüş** (A View From the Bridge) adlı eseriyle yeniden ilgi topladı. Arthur Miller, 1956'da Marilyn Monroe ile evlendi, ancak bu evlilik 1961'de son buldu. Bu süre içinde Miller, Marilyn Monroe için **Uygunsuzlar** (The Misfits, 1960) adlı filmin senaryosunu yazdı. John Huston'un yönettiği filmde Monroe'nun yanısıra, Clark Gable ve Montgomery Clift rol aldılar. Bunu **After the Fall, Incident at Vichy** (1964) ve **The Creation of the World and Other Business** (1972) adlı oyunlar izledi. Bu arada, başrolünde Vanessa Redgrave'in oynadığı **Playing for Time** adlı televizyon filminin senaryosunu yazdı. 1987'de **Timebends** adıyla otobiyografisini yayımladı. Miller, en son, Karel Reisz'in yönettiği **Everybody Wins** adlı filmin senaryosunu yazdı.❑

Öykücü, romancı, senaryo yazarı, yönetmen oyuncu ve de dehşet ustası:

Stephen King'in sinemaları

Stanley Kubrick'ten, Brian de Palma'ya, John Carpenter'den David Cronenberg'e kadar King'in roman ve öykülerini beyazperdeye uyarlamayan korku - gerilim uzmanı yönetmen yoktur adeta.

Giovanni Scognamillo

STEPHEN KİNG : Amerikan kurgusal yazınının en son **Master of Horror**'u, Dehşet Ustası. Çağdaş Amerikan fantastik ve korku sinemasının en geçerli ve güncel ilham kaynağı olan bir öykücü, romancı, senaryo yazarı, yönetmen ve konuk oyuncu. Ve de ülkemizde de gerek ardı ardına dilimize çevrilen romanları, öykü derlemeleri gerekse bunlardan uyarlanan filmler sayesinde korku türünün en çok tanınan, okunan, izlenilen temsilcisi.

Edgar Alan Poe ile başlayan, **Howard Philip Lovecraft** ile devam eden, aralarında Arthur Machen, Robert (Psycho) Bloch, Clark Ashton Smith, William Peter (The exorcist) Blatty, Whitley (The hunger) Strieber gibi yazarların da katıldığı, sürdürdüğü bir geleneğin ürünüdür Stephen King, ününü bir mass media olayına dönüştüren ve özellikle sinemadan yararlanmasını bilen. Bu, kuşkusuz, karşılıklı bir yararlanma oluyor. Çünkü Stanley (The shining) Kubrick'ten Brian (Carrie) de Palma'ya, John (Christine) Carpenter'den David (The dead zone) Cronenberg'e kadar King'in roman ve öykülerini beyazperdeye uyarlamayan korku-gerilim uzmanı yönetmen yoktur adeta.

Stephen King olayı ve bu olayın sinemaya yansıması **"Carrie"** ile başlıyor. Yazarın ilk yayınlanmış romanı olan **"Carrie"** 1974'te çıkıyor ve iki yıl sonra, Brian de Palma'nın yönetiminde ve Sissy Spacek, John Travolta ve Piper Laurie'den oluşan bir oyuncu kadrosu ile, beyazperdeye ulaşıyor. O güne kadar Hampton Üniversitesi'nde öğretim görevliliğini yapan, ilk yazdığı dört romanı yayıncılar tarafından defalarca geri döndürülen ve 60'lı yıllarda 35 dolara dergilere öyküler yazan King, **"Carrie"** ile sürekli gündeme gelen bir flash yazar konumuna giriyor. Amerikan basını tarafından **"Kanlı ve dehşet verici, tüyler ürpertici, acayip ve çarpıcı"** olarak nitelenen romanın, Lawrence (Larry) D. Cohen imzasını taşıyan bir senaryoya dayanan, uyarlaması King tarafından olumlu karşılanıyor: ***"De Palma'nın malzemeye yaklaşımı benimkinden daha hafif, ustaca ve de daha çok sanatsal oldu. De Palma'nın filminde mizah ve dehşet başabaş gidiyor, birbiri ile yarışıyor ve dehşet, film sonucuna yaklaştığında, tümü ile ortaya çıkıyor."*** Öyle yazıyor Stephen King korku yazınını ve sinemasını konu edinen **"Danse macabre"** (Ölüm dansı, 1979) adlı araştırmasında.

"Carrie" den sonra yazarın her romanı bir filme dönüşüyor ve King de senaryo yazarlığına soyunuyor (**Creepshow, Cat's eye, Silver bullet, Pet sematary** ve kendi yönettiği **Maximum overdrive**). **"Carrie"** romanını, vampirlerin istilasına uğrayan küçük bir kasabanın öyküsünü 439 sahife boyunca anlatan ve yazılışı üç yıl (ekim 1972 - Haziran 1975) süren **"Salem's lot"** izliyor. **"Salem's lot"**, Tobe Hooper'in yönetiminde, 1980'de 4 saatlık bir televizyon dizisi oluyor, bir televizyon dizisinin çoğu sakıncalarını koruyarak. Senaryoyu bu kez Paul Monash imzalıyor ve Stephen King'in tepkisi mizaha bürünüyor: **"... Salem kasabasını Portland'a yakın düşündüler... oysa genç aşıklar, Ben ve Susan, bir ara büyük bir rahatlık içinde sinemaya gidebilmek için Bangor'a uzanıyorlar - üç saatlık bir yol. Ha - ha!"**

> **1974**'te Carrie filme çekilinceye kadar Hampton Üniversitesinde öğretim görevliliği yapan, ilk yazdığı dört romanı yayıncılar tarafından defalarca geri döndürülen ve 60'lı yıllarda 35 dolara dergilere öyküler yazan King, Carrie ilk sürekli gündeme gelen bir flash yazar konumuna girdi.

Warner Brothers romanı bir sinema filmi olarak çekebilmek amacı ile üç yıl uğraşıyor ve, başaramayınca, televizyona karar veriyor. Film, sonradan, dizinin kısaltılmış şekli olarak, biraz daha toparlanmış, biraz daha vurucu, sinemalara girecektir. Nedir ki Hooper'in **"Salem's lot"**u bir **"Carrie"** değildir, bir **"The shining "** hiç değildir.

Televizyon dizisinden yedi yıl sonra vampirlerin cirit attığı Salem kasabası, cam ekrandan geçmeksizin, büyük perdeye ulaşıyor, **"Carrie"**nin senaryo yazarı Larry Cohen'in yönettiği **"A return to Salem's lot"**da. Oyuncu kadrosunda Michael Moriarty ile 'lanetli' yönetmen Samuel Fuller'i bir araya getiren filmin Stephen King'le ilişkisi "King'in yarattığı karakterlere dayalı" olmasından öteye gitmiyor (öykü Larry Cohen'in, senaryo ise Cohen - James Dixon ikilisinin).

King'in üçüncü romanı olan **"The shining"** yazarın bugüne değin sinemada en iyi değerlendirilen romanı oluyor ama **"The shining"** bir Stephen King uyarlamasından çok adeta tümü ile bir Stanley Kubrick filmi sayılıyor. Romandan yana olanlar filmi hiç korkutucu olmamakla suçluyorlar (ama Kubrick'in korkuları bambaşkadır, aslında), King filmi genelde övmekle birlikte Kubrick'in karşılaştığı sorunların, temelde, senaryo sorunları olduğunu vurguluyor (senaryoyu Kubrick, Diane Johnson ile yazıyor ve King'in daha önce hazırladığı senaryoyu okumak gereksinimini bile duymuyor). Ama King, Kubrick'in çalışmasını bir yerde Rod Sterling'in **"Twilight zone"** (Alacak karanlık kuşağı) dizisinin bol renkli herhangi bir bölümüne benzetmekten çekinmiyor.

Artık King'in her eski-yeni romanı bir film oluyor: **"The shining"**ten sonra yazdığı **"The stand"** George Romero tarafından kapatılıyor ve King'in de katkısı ile 400 sahifelik bir senaryo haline getiriliyor; **"The dead zone"**u David Cronenberg çekiyor; **"Firestarter"**in telif haklarına, kitap daha yayınlanmadan, bir milyon dolar ödeniliyor; **"Cujo"**'nun uyarlaması

Stephen King, ilk kez kendi romanının senaryosunuda yazdığı Pet Sematary, 1990, Avoriaz Fantastik Filmler Festivali yarışma bölümüne seçildi.

Lewis Teague'in imzasını taşıyor (Teague, King'in üç öyküsünden oluşan, **"Cat's eye"**ı de yönetecektir, 1985 te); **"Christine"**ı John Carpenter çekiyor; **"Siesta"** ile ilginç bir çıkış yapan Mary Lambert, King'in senaryosunu de yazdığı, **"Pet sematary"**yı yönetiyor ve King'in, Richard Bachman takma adı ile yazdığı romanlardan, **"The running man"** Arnold Schwarzenegger ile çevriliyor.

Romanlar bir yana, King'in **"Night shift"**te derlediği öyküler de beyazperdenin yolunu tutuyor: "Romero'nun yönettiği (ve Stephen King'in oyuncu olarak göründüğü) **"Creepshow"** (1982) un senaryosuna dahil oluyor. Aynı derlemeden olan **"Children of the corn"** (1984) Firtz Kriesh tarafından çevriliyor. King'in başka bir senaryosuna dayanan **"Creepshow 2"** ise, George Kennedy ve Dorothy Lamour gibi yıllanmış oyuncularla, 1985'te Michael Gornick'in bir filmi oluyor...

Evet sinema artık King'le iyice haşır neşir olmuştur, her yazdığı şey bir filme dönüştürülüyor (dedikodulara göre King bu hızlı istek temposuna ayak uydurabilmek için eskiden ıskartaya çıkardığı, tavanarası sandıklara yığdığı elyazmalarını da, zorunlu olarak, değerlendiriyormuş). King'in bunca yapımcılara, yönetmenlere, senaryo yazarlarına ilham vermiş olması ilginç bir olaydır ve böyle bir olay hem yazarın çok satan romanlara imza atmasından hem de, bu çok satan romanlarında, değişik, ilginç ve işlevsel temalara el atmasından oluşuyor. King'in tümü ile özgün bir fantastik yazar olduğunu söylemek tartışma kaldırır. King, hiç kuşkusuz, çocukluğundan beri çok yakından, tutkulu bir şekilde izlediği korku yazınını, fantastik sinemanın her türünü derinlemesine biliyor. Çocukluğunda en sevdiği derginin "Famous Monters of Filmland" olduğunu kendi açıklamıştır (ama King gibi Spielberg, Lucas, Carpenter, Romero v.b. de ilk korku kültürlerini bu dergiden edinmişler, yine derginin dürtüsü ile ilk özenci film çalışmalarını yapmışlardır). King işinin, mesleğinin, sanatının inceliklerini bildiği gibi bunları güncel eğilimlere, popüler sınır-bilim anlayışına uygun şekilde değerlendirmeyi de başarmıştır, yazdıklarında sinemaya daima göz kırparak.

"Firestarter"in John Farris'in **"The fury"** romanına (romanın uyarlamasını Brian de Palma yönetmiştir) benzediğini öne süren bir eleştirmene King'in yanıtı şu oluyor: **"Bizim alan öylesine dar ki sürekli olarak başka birinin ayağına basmış oluyorsunuz."**

Tümü ile özgün olmanın zorluğu, giderek olanaksızlığı, bir yana King'in yazdığı her romanın bir **çok satan** olması sinemaya, baştan, bir garanti getirmiştir ve getiriyor. Yazarın yapıtlarından uyarlanan filmlerin hasılatlarına baktığımızda **"The shining"**in 31 milyon dolarla başı tuttuğunu görürüz. Onu, 15 miyon dolarla, **"Carrie"**, 10 milyonla **"Creepshow"**, 9,5 milyonla **"Cujo"**, 8 milyonla **"The dead zone"**, 7 milyonla **"Firestarter"** ve **"The children of the corn"** izliyorlar. **"Pet sematary"** ise, önceki yıl, salt üç günde 12 milyon toplayıp bir rekor teşkil ediyor.

> Dedikodulara göre King, hızlı istek temposuna ayak uydurabilmek için eskiden ıskartaya çıkardığı, tavanarası sandıklarına yığdığı elyazmalarını da, zorunlu olarak, değerlendiriyormuş.

Konuyu toparladığımızda Stephen King'in **"sinemaları"** ile nereye varılmış olduğunu ya da King'in korku-gerilim sinemasına neler verdiğini, bu verdikleri çeşitli yönetmenlerce nasıl kullanılıp değerlendirildiğini görmeğe çalışalım.

Yazar olarak King fantastik ve doğaötesi korkudan çok psi (duyum ötesi) olaylara önem veren biri olarak karşımıza çıkıyor, **"Salem's lot"**ta ki vampirler bir yana. Bununla da yetinmiyor, doğal olanın, doğala benzeyenin dehşetini de ortaya çıkartıyor, normal dediğimiz şeyin tedirginliğini kuruyor, ister bir köpek olsun (Cujo), ister kocaman bir bomboş gibi görünen bir mekânı (The shining). Beyazperdeye kadar ulaşan kahramanlarına baktığımızda parapsikolojik güçleri olan bir dizi değişik kişiliklerle karşılaşıyoruz: Telekinetik Carrie, genetik bir dengesizlikten dolayı pirokinetik (ateş doğuran) güçlere sahip olan küçük kız (Firestarter), beş yıl sürece komada kaldıktan sonra geleceği öngörebilen delikanlı (The dead zone) ya da geçmişi algılayabilen Danny (The shining).

George Romero'nun kara mizahla ele aldığı **"Creepshow"**da ki tüyler ürpetici öykülerden (mezarından çıkan ceset, sandıktan çıkan canavar, saf köylü delikanlısının eline düşen göktaşı v.b.), canlı arabalardan (Christine), şeytan ruhlu köpeklerden (Cujo), terkedilmiş bir kasabayı kendi kurdukları fanatik bir ilkel inançla yöneten gençlerden (Childrens of the corn) çok King, çağdaş korku-gerilim sinemasına, sınır-bilimsel açmazlar ve sorunlar getirmekle katkıda bulunuyor. Ama bunları değerlendirmek şartıyla, ister biçimsel bir gerilim anlayışı ile (De Palma), ister kişilerin ve mekanların iletişimsizliklerini zorlayarak (Kubrick), ister şok sinemasına dayanarak (Carpenter).

"Korku filimlerinin son gerçeği budur: Bazılarının sandığı gibi ölümü değil, yaşamı severler. Deforme olanı kutlamazlar, deforme olanla uğraştıklarında sağlığa ve enerjiye seslenirler. Ruhun sülükleridir onlar, kötü kanı değil gerginliği emerler." Öyle tanımlıyor meseleyi Stephen King.❑

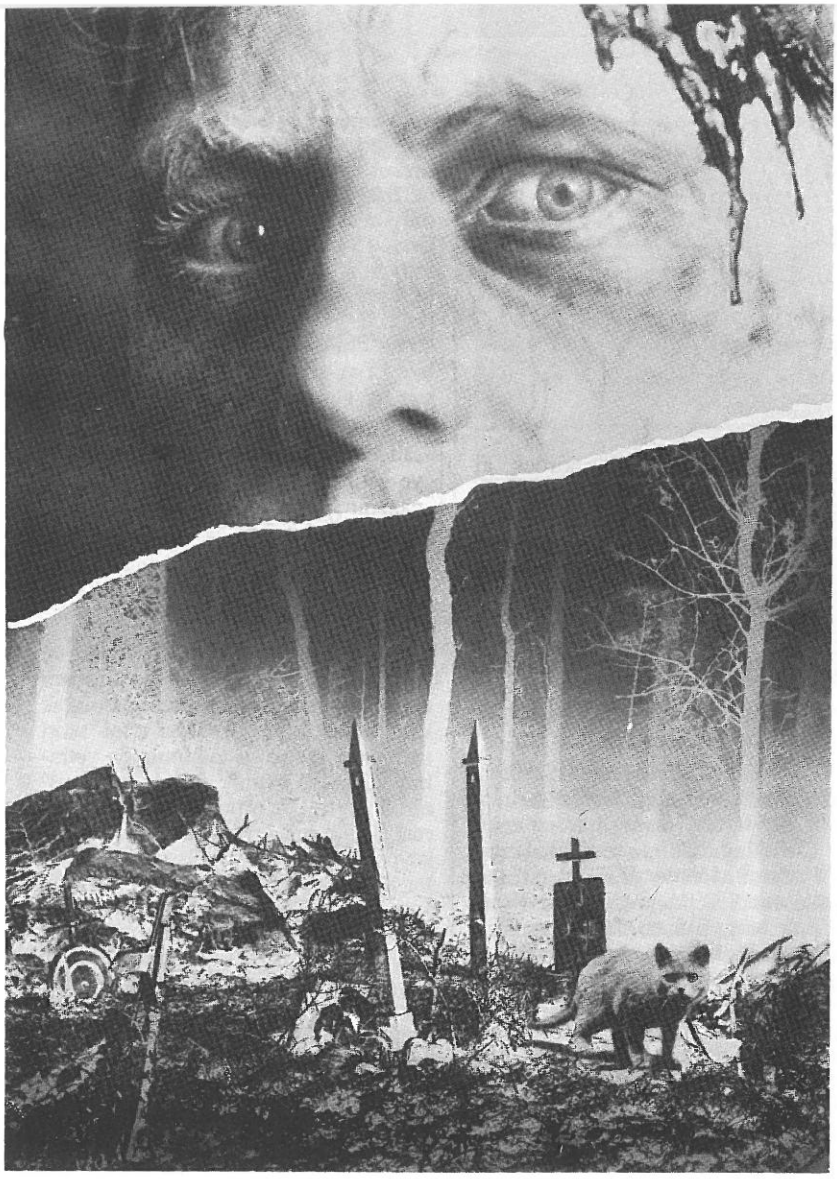

Hayvan Mezarlığı

KİMLİK

Yönetmen: Mary Lambert
Senaryo: Stephen King
Görüntü Yönetmeni: Peter Stein
Müzik : Elliot Goldenthal
Oynayanlar: Dale Midkiff, Fred Gwynee, Denise Crosboy, Brad Greenquist,
(1989 - 102 dk.)

Mehmet Açar

Korku - gerilim' üst başlığı altında toplanabilecek film türü kimilerine göre egemen söylemleri bozguna uğratan, 'ilerici', 'radikal' unsurlar taşıyan bir türdür. Bu filmler burjuva toplumu tarafından oluşturulmuş yerleşik değerlerin bilinçaltına itilmiş karşı söylemlerini açığa çıkartırlar. Verdikleri korku, ürperti ve dehşet gibi duygular da zaten bundan kaynaklanır. Bir başka deyişle, egemen söylemin uygarlığın gelişimi için 'vazgeçilmez', 'değişmez' olarak gösterdiği kimi değerler yerlerine hiçbir şey konmadan alt üst edilir, izleyici bir boşluğa, nihilizme terkedilir.

Tabi bu görüş tüm 'korku-gerilim' türü için geçerli değildir.Yelpazenin tam karşıt ucunda gerici, statükocu filmler yeralır. İzleyici bu filmlerde de bir boşluğa bırakılır ama bu boşlukta yerleşik değerlerin yıkılması onaylanmaz. Seyirciden - henüz vakit varken - varolan statükoya daha çok bağlanması istenir.

Hangi uçta yeralırsa alsın bu 'tür', **Robin Wood**'un benim de paylaştığım görüşüne göre bilinçaltına itilmiş 'kollektif karabasanları' açığa çıkartır. Düz anlamıyla içi boş fantaziler gibi görünen bu filmler, resimlenen hikayenin hemen altında saklanan metaforik anlama sahiptir. Seyirci metaforların anlamını çözemese de görüntüler ve olayların akışı bilincini ya da bilinç altını kuşatır. **Hollywood**'da çalışan yönetmenlerin büyük bir çoğunluğu muhafazakar ya da ilerici görüşlerini varolan hikayenin altına yerleştirdikleri metaforik anlatım katmanı yardımıyla izleyiciye ulaştırır.

Stephan King - Mary Lambert işbirliğiyle gerçekleştirilen "Hayvan Mezarlığı" da Amerikan orta sınıfının 'kollektif karabasanlarını' açığa çıkartan filmlerden biridir. Türünün ilginç örneklerinden olan bu film yelpazenin ne tarafında yeralır ? Gerici midir yoksa 'ilerici' mi? Bu soruya cevap vermek için kaçınılmaz olarak filmin metaforik anlatımının çözümlenmesi gerekmekte.

Film tipik bir orta sınıf Amerikan ailesinin büyük kentten taşradaki bir eve taşınmasıyla başlar. Evin önünden büyük kamyonların süratle geçip gittiği bir yol geçmektedir. Evin arkasında ise evcil hayvanların gömüldüğü bir mezarlık vardır. Bu mezarlık kamyonların altında ezilip ölen hayvanlar için yapılmıştır.

Ailenin küçük kızı Ellie'nin kedisi de kamyonların çarpması sonucu ölür. Baba doktor **Louis Creed,** ailesinin evden uzak olduğu bir sırada gerçekleşen bu olaydan sonra kediyi karşı komşusu yaşlı Jud ile evin arkasındaki mezarlığa gömmek ister. Ne var ki Jud doktoru başka bir mezarlığa götürür. Ölülerin gömüldükten sonra canlanabildiği eski bir kızılderili mezarlığıdır bu. O mezarlığa gömdükleri kedi gerçekten de yaşayan bir ölü olarak geri döner. Küçük oğlu Gage'in talihsiz bir kazada kamyon altında ezilerek ölmesinden sonra babanın ne yaptığını tahmin etmek pek güç değil. Mezarlıktan 'yaşayan ölü' olarak geri dönenlerin hayatta kalanları yok etmek amacıyla geri geldiğini söylersek sanırız hikayenin genel çerçevesi yerli yerine oturur.

Metaforik Anlamlar

Baba **Louis Creed** yerleşik değerlere karşı gibi de olsa son tahlilde 'tüketim dini'nin sadık bir müridiidir. Çocuklarını iyi koşullar altında yetiştirmek, ailesini dış dünyaya karşı korumak zorundadır. Baba için korumak ile sahip olmak içiçe geçmiş gibidir. Oysa küçük kızı Ellie için durum farklıdır. Ellie'nin kedisi için aralarında çıkan çelişki bu farklılığı ortaya koyar.

Baba kediyi dış tehlikelere karşı

korumak için kısırlaştırır. Ellie ise buna karşı çıkar. O, kediye tüm özgürlüğünü verme koşuluyla sahip olmak ister. Babası ise kediyi korumak için 'doğal' özgürlüklerini kısıtlar.

Evin önünden geçen yol aileye dış dünyadan gelen tehlikeleri temsil eder. Evin arkasındaki patika ise babanın bilinçaltından gelen tehlikeleri... Şöyle de diyebiliriz aslında, bu patika ailenin kapitalist toplumda farkında olmadan içine düştüğü tüm tehlikelere giden temsili bir yoldur.

Filmin orijinal ismi de önemlidir. **'Pet'**, evcil hayvan yani insan tarafından sahiplenilen, doğal ortamından uzaklaştırılan hayvan demektir. Patikanın ulaştığı evcil hayvan mezarlığı ailenin taptığı tüketim dininin tüm tehlikelerine açılan ve kızılderili mezarlığına giden yolun bir çeşit kapısı sayılabilir. Bu mezarlık Amerikan toplumunun yokettiği, doğaya yabancılaşmamış bir kültüre aittir. Kapitalizm yalnızca kızılderilileri değil, kendisine zıt bir yaşam biçimini de ortadan kaldırmıştır.

Kızılderili mezarlığı kendisine ait olmayan ölüleri Amerikan tüketim toplumuna geri gönderir. Yaşlı komşu Jud'un Louis'e anlattığı eski bir hikaye bu mezarlığın neyi temsil ettiğini berraklaştırır. Savaş sonrasında sağ salim kasabaya dönen, ancak gelir gelmez ölen asker oğlunun ölümüne dayanamayan bir baba onu mezarlığa gömer. Oğul geri döndüğünde tüm kasabaya gözükür. Ölmeseydi bir kahraman olarak karşılanacak genç asker tüm toplum için bir karabasana dönüşür. Onu yoketmeye karar verirler. Ne varki oğul da babasını yok etmek amacındadır. Baba ve oğul evin içinde mücadele ederken yanarak ölürler.

Kızılderili mezarlığından geri dönen ölüler Amerikan toplumunun karşıt söylemleri olarak, 'sahip'lerini ortadan kaldırmaya gelirler. Ölüler aile ve mülkiyet ilişkilerinden arınmışlar, sevgi ve bağlılık yerine öldürme içgüdüsünü devralmışlardır. Kendi doğal, insanı gelişimlerini engelleyen Amerikan ailesinin temel figürü 'baba' asıl hedefleridir çünkü yerleşik değerlere göre ona 'ait'tirler.

Paytak yürüyüşü ve peltek diliyle ölüyken bile sevimliliğini yitirmeyen ve asla bir cani olarak görülemeyecek küçük Gage de pürüzsüz bir öldürme içgüdüsüyle geri döner. Baba ile oğul, **Stephen King**'in bir başka romanı **"Shining"**de olduğu gibi, bir ölüm kalım mücadelesine girişirler. Oğul silah olarak babasının neşterini seçer.Baba ise eski hikayeyi bildiğinden daha deneyimlidir. Oğlunun kullanmasını bilmediği bir silahla, iğneyle onu öldürür.

Hayvan Mezarlığı yarattığı uygarlığa korkuyla, endişeyle bakan bir toplumun sayısız karabasanlarından sadece birisidir

Babanın koruduğu 'çekirdek aile'dir, oğul ise kendini sahiplenen 'çekirdek aile'ye karşıdır. Onu yoketmeyi doğal bir görev titizliği içinde yerine getirmeye çalışır. Aslında görevini de yerine getirir. Baba onun elinden olmasa bile 'yokolmayı' kabullenecektir.

Küçük kız Ellie 'çekirdek aile'nin karşıt söylemi gibidir. Herşeyi rüyalarında görür ve herşeyden uzak kalır. Dinsel inanışları güçlü olmayan bir baba ve Musevi ailesine karşı koyan bir anneye sahiptir. Tüketim dinine henüz kendini teslim etmemiştir. Üstelik gelecekte asla bir 'baba' olmayacak, insanlara 'sahip' olmak zorunda kalmayacaktır. Amerikan toplumunun çürümüşlüğünü ve tükenmişliğini önceden gören, karşıt söylemin gizil gücünü taşıyan biridir sanki...

"Hayvan Mezarlığı" yarattığı uygarlığa korkuyla endişeyle bakan bir toplumun sayısız karabasanlarından sadece birisidir. Bence, çekirdek aileye getirdiği bakış açısından ötürü yelpazenin 'ilerici' ucunda yeralır. Bu filmi 'içi boş bir fantazi' olarak pas geçebilirsiniz. Belki siz de benim gibi sinemada metaforik anlatımı benimsemiyor olabilirsiniz. Ama bu filmlerin "Hayvan Mezarlığı" gibi kimi örneklerinin sonuçta bir nihilizme de varsa sahip oldukları radikal özü bir çırpıda reddetmenin pek kolay birşey olduğunu sanmıyorum.

BEYAZPERDE
Aylık Sinema Televizyon ve Video Dergisi

Abone kuponu

Adı, soyadı : .....

Mesleği : .....

Adresi : .....

.....

❑ 1 yıllık 40.000.TL. ❑ 6 Aylık 20.000.TL

❑ Beyazperde Posta Çeki Hesap No: 451 401

❑ Yapı Kredi Bankası Yenişehir / Ankara 006099-6

hesaba abone bedelini yatırdım. Dekont ilişiktedir.

...../...../ 19..... tarihinden itibaren abone olmak istiyorum

DUYURU

Beyazperde Dergisi'nin eski sayılarını İstanbul'da **Beyoğlu,** Ankara'da **Kızılırmak** Sinemalarından temin edebilirsiniz. Ya da her sayı için 4.000.-TL ile birlikte posta pulunuzu merkez büromuza göndererek eksiklerinizi tamamlayabilirsiniz.

DUYURU

Türkiye'nin neresinde olursanız olun eğer **Amatör Sinema** ile ilginiyorsanız bizi arayınız. İstanbul Tel: (9) 1 - 152 57 00

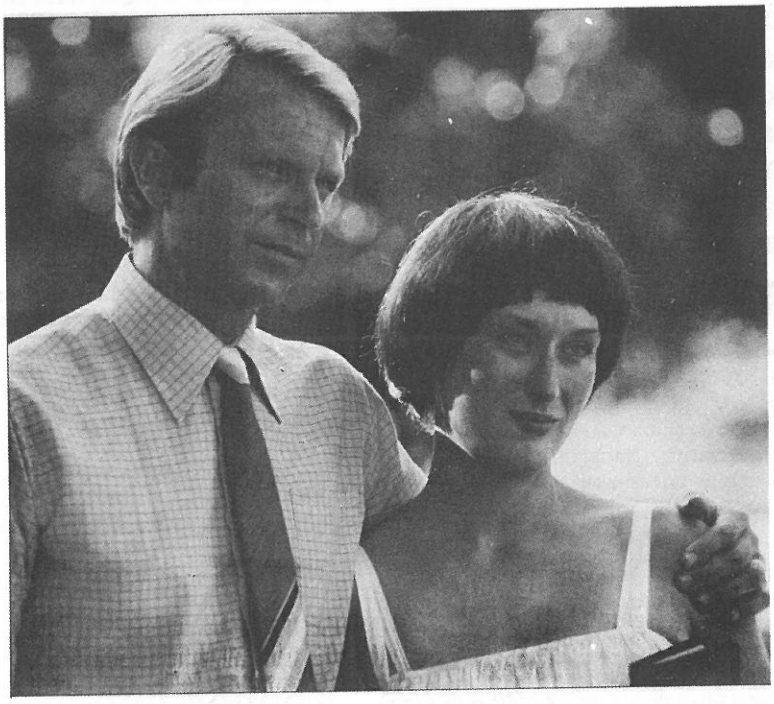

Karanlıkta bir çığlık

Haluk Gürgen

Karanlıkta Bir Çığlık" (A Cry in the Dark) konusunu yaşanmış bir olaydan alan çarpıcı bir film. Yönetmen **Fred Schepisi,** öykünün gerçekliğinden kaynaklanan gerilimi, bilinen bir sinema diliyle izleyiciye yansıtmada hiç de güçlük çekmiyor. Filmin bitiminde geriye kalan ise **Meryl Streep**'in olağanüstü etkileyici yorumuyla sunulan **Lindy Chamberlain**'in kuvvetli iradesi, inançları ve direnci karşısındaki şaşkınlığımız.

Avvenistler adlı dinsel bir grubun üyeleri olan Lindy Chamberlain ve rahip kocası çocuklarıyla mutlu, sakin bir hayat süren dindar bir aile. Dokuz haftalık bebekleriyle birlikte, bir grup Avustralya'lı yerlilerce kutsal sayılan **"Ayers Rocks"** bölgesinde tatillerini geçirirken bir gece başlarına acı bir olay gelir. Lindy, "Dingo" olarak bilinen vahşi bir köpek tarafından bebeğinin kaçırıldığını görür. Ne bebek ne de köpek bütün arama çalışmalarına karşın bulunamaz. Herşey bir anda oluvermiştir. Yavrularını geri getirmek için yapabilecekleri hiçbir şey yoktur. Tanrıdan iki erkek çocuktan sonra bir kız çocuk istemişler, tanrı dileklerini kabul etmiş, kız çocukları olmuş, fakat tanrı onları cezalandırmış, verdiğini geri almıştır. Onlar için bu duruma isyan etmek, karşı gelmek, bu acıya katlanamamak tanrının kararını kabul etmemektir. Bu yüzden acılarını yüreklerine zor da olsa gömerler, güçlü inançlarının yardımıyla günlük yaşamlarını sürdürmeye çalışırlar.

Fakat bunda pek de başarılı olamazlar. Yazılı ve elektronik basın konunun üzerine gider. Özellikle **Lindy Chamberlain**'den bebeğini yitirmiş bir annenin alışılmış, iç parçalayıcı acısını göremeyen kitleler, annenin dini inançları gereği çocuğunu öldürdüğüne inanır. Lindy ve kocası yargıç önüne çıkarılırlar. Eldeki kanıtlar ve tanıklar tutuklanmaları için yeterince güçlü bulunmadığından serbest bırakılırlar. Yeniden sakin yaşamlarına dönen, gelecek için planlar yapan Chamberlein'leri ne varki basın ve onun kışkırttığı kitleler rahat bırakmaz. Bu kez daha güçlü bir kanıt ele geçirildiği idida edilerek yeniden yargıç önüne çıkartılırlar.

Mahkum edilme olasılığının hiç de zayıf olmadığını anlayan Lindy belki yeniden bir kız çocuk sahibi olma şansını bir daha ele geçirememe korkusuyla hamile kalır. Gerçektende sonuç, Lindy'nin düşündüğü gibi olacak, çocuğun öldürdüğü iddiasıyla mahkum edilecek dört yıl cezaveinde yaşadıktan sonra yargı hatasını anlayacak ve özgürlüğüne kavuşacaktır.

Karanlıktaki Bir Çığlık, kitle iletişim araçlarının insanlar üzerindeki o inanılmaz etkisinin kaynaklarını göstermesi bakımından oldukça öğretici

Lindy Chamberlain'in başına gelenler karşısında bu denli soğuk kanlı oluşunu, bebeğini yitiren ortalama her anne gibi ağlayıp, sızlanmayışını, insanlardan kendisine acımalarını istemeyişini anlayabilmek bizler için de pek kolay olmayabilir. Lindy'nin bu tavrı belki onun kişilik yapısının bir gereği olabilir. Fakat bunda üyesi oldukları dini grubun Lindy üzerindeki etkisinin, güçlü inançlarının da payı büyük olsa gerek. Lindy kendisi için doğru olan ne ise öyle davranmıştır. Fakat onun bu şaşırtıcı çehresinin televizyonlarının ekranlarından izleyen insanların, Lindy'i anlayabilmeleri, hiç de dışavurmayan acısını paylaşabilmeleri olanaksızlaştığında, Lindy'nin karşısında yer almaları kolayca gerçekleşiverir. Nefret ve öfke önüne geçilemez bir sel gibi Lindy'e yönelir. İnsanların bu acımasız tepkisi basının ilgisini bir cevher bulmuş gibi Lindy'nin üzerinde yoğunlaştırır. Basın eline geçirdiği bu paha biçilmez malzemeyi kitle kültürünün melodramatik klişeleri içinde işleyerek, adeta bir mal gibi kitlelere tüketilmek üzere pazarlar. Lindy, ödün vermeyen kendinden emin görüntüsünü sürdürdükçe, insanların basının tahrikleriyle kamçılanan nefret iştahları daha da kabarır.

İnsanlar neden bu denli Lindy Chamberlain'e nefret ve öfkeyle beslenen önyargıyla yaklaşmışlardır? İnsanların kendilerinden farklı olana hiç de hoş gözle bakmayışlarını nasıl açıklayabiliriz? Özellikle azınlık ya da alt kültürlere karşı duyulan korkunun gerçek nedenlerini nasıl anlayabiliriz? İnsanların kışkırtılan nefreti karşısında tarafsızlığını koruyamayan mahkemeyi, nasıl bağışlayabiliriz? Film gerçekten bugün de pek çok örneğine çok sık tanık olduğumuz olayları yeniden anımsamamıza, onlara ilişkin bir yığın soruyu yanıtlamaya zorluyor bizleri.

Ne yazık ki yaşadığımız kitle kültürünün melodramatik gerçeği ile uyuşmayan her olay aklın doğrularını çiğneyerek, en sarsılmaz kurumları, ilişkileri bile yerle bir edebiliyor. Sağduyu yerini önyargılara, öfkeye kolayca bırakabiliyor. Bu açıdan **"Karanlıkta Bir Çığlık"** kitle iletişim araçlarının insanlar üzerindeki o inanılmaz etkisinin kaynaklarını göstermesi bakımından oldukça öğretici.

Ayrıca film bizlerden Lindy'nin acı ama katlanabileceği kendi kendine yaşayabileceği dramının toplumsal kabusa dönüşmesinde, yaşadığımız hayatın doyurulması gereken açlığının bedelini de yeniden düşünmemizi istiyor.❑

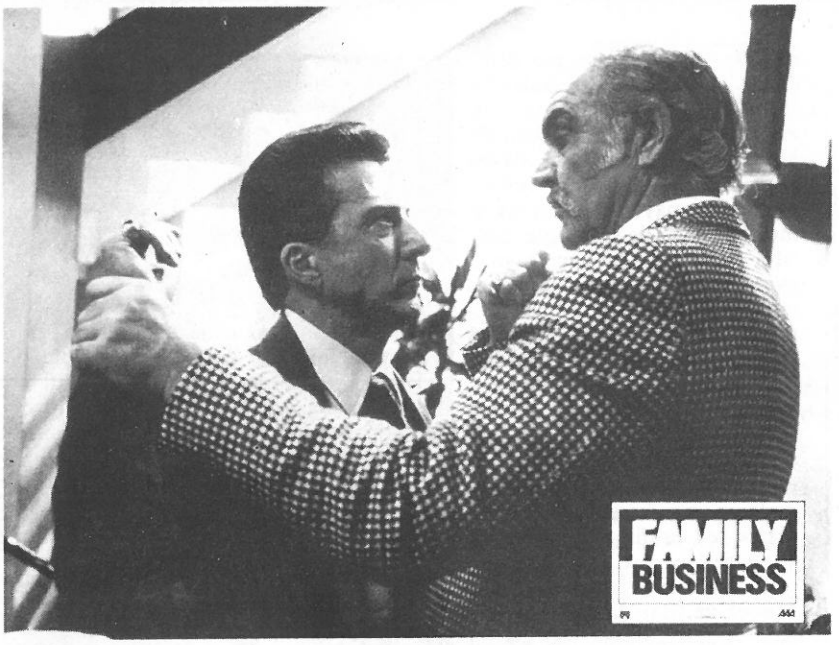

Üç Film

Çağlar Tuncay

Family Business

Kimbilir kimin bir hoş icadıdır; "Family Business"i "Aile Bağları" diye çevirip, bir filmin adı olarak afişi üstüne yaftalamak... "Bağ", zaten kendi başına bir alarm sözcüktür dilimizde, cinsellikle bağdaştırılır. **Incest**'in, Av.Top. standartlarının bile üstünde olduğu ülkemizde, "Aile" ile yan yana görülmesi tansiyon arttırıyor. Çarpıcı olansa, bu ad tamlamasının üç-erkek-fotoğrafı üstünde yer almasıdır.

Filmin başlarında bir kadın ile bir erkek, konuşarak yaklaşmaktadır. Konuştukça/yaklaştıkça, hem aile büyüklerinin bayram ziyaretine gidilmekte olduğu anlaşılacaktır, hem de erkeğin bir Dustin Hoffman olduğu. Tüm ailenin, yılda bir kez toplandığı bu bayram kutlamasına Adam da gelecek midir acaba?

Adam; gelmeden önce konuşulduğu kadarıyla, MIT'de master öğrencisidir. Ama, gelip de kendisi söyleyecektir ki; master yapmak ona göre değildir. Derken, Jessie diye biri Adam'ı arar telefonla... Jessie, yaşına başına bakmadan bir kavgada bir polisi pataklamıştır. Adam, sevinir; "Güçlü genlerim var." demek ki...

i) **Adam** ile Jessie akrabadır. < Jessie de, olsa olsa, Sean Connery ...> işte burada, bir şey daha takılır aklınıza; Adam'ın "Güçlü genlerim var, "meyanındaki sözleri... Peki ama;

ii) **Adam**, akrabalığın kalitesini belirtirken, 'sülale', 'soylu kan', 'halis süt' vb. değil de, ne diye 'güçlü genler' deyimini kullanıyor ki?

Az sonra öğrenirsiniz; Adam'ın, master konusu Biyoloji'dir. Jessie de dedesi zaten. Adam'a 800 $ borç veren **ufaklık = Vito = Dustin Hoffman** da pek yabancısı değildir aslında, Adam'ın; öz be öz babasıdır. Ufak tefekliği yüzünden de; 70 yaşında polis pataklayabilen, **1.85'lik insan azmanı = Jessie = Sean Connery** ile uzun süre yan yana getirilmez beyazperde üstünde. Adam, dedesini içerden çıkarır ve -her nedense (?) o gün babasının ufak tefek bir Sicilyalı'dan peydahlandığını öğrenir (iz). Dede ile baba vuslat şansına ermiş olurlar böylece. Bu arada; -çukulata renkli (!) bir bayan - yargıcın, dedenin kefalet ücreti olarak sadece 500 $ biçtiğine de şahit olunulur ama, Adam'ın babasından **borç olarak** aldığı 800 $'ı geri ödediğine asla! Zaten, dede de, yatırılan paranın üstünü iç etmeye yeltenir. Ne ki; uyanık torun Adam, bunu 'yemez'. Böylelikle; bir çırpıda, "Aile Bağları" açığa çıkar ve bir sonraki sahneye hazırlanmış olur seyirci. Adam'ın yükte hafif pahada ağır bir "iş (businesss)" önerisi vardır,sabıka dosyası oldukça kabarıklardan bir eski kulağı kesik olan Jessie dede'ye. **Teknolojik bir soygun!** Bir biyoloji fabrikasından çok pahalı olan bir kaç şişe plazma tırtıklanacaktır.

İşte şimdi herşey oturur yerli yerine !!!

1) **Adam'ın neden** MIT'de biyoloji masteri yapmakta olduğu? < Yanıt: Bir biyoloji soygununa soyunulacaktır.>

2) **Adam'ın neden** MİT'de biyoloji masteri yapmakta iken, bir soyguna soyunduğu < Yanıt : Dedesi gibi güçlü (!) genlere sahiptir.>

Nedir; Vito baba da aynı genleri taşımaktadır. Ama, artık nedamet getirmiş olduğundan kendine tertemiz bir iş (et kombinası) kurmuştur. O şimdi işadamı'dır ve tabii ki, bu soygunda yer almak istemiyecektir, hele oğlu Adam'ın karışmasını hiç. Lakin; bizimkilere de Vito gibi esaslı bir (kapı + kasa) kilit açıcı gereklidir şiddetle. İşte size, en alasından dramatik bir çatışkı. Çözüm ise; tabii ki, babanın ikna edilmesi olacaktır, hem de Adam'ın iş tecrübesizliği öne sürülerek. Hangi baba, oğlunu böylesi bir zorlu sınavda, tek başına - Pardon! Kendi babasıyla başbaşa. - bırakmaya katlanabilir ki?

Film seriminin bitip, düğümünün atıldığı sahnede nefis bir buluşla karşı karşıya bırakılır seyirci... Eskiden beri takıldıkları, hatta Adam'ın çocukken ilk işe çıkarıldığı yer olan barın sahibi ölür. İşte bu ölüm töreninde bir araya gelip anlaşarak, soygun kararına varır taraflar. Garip olan bir başka nokta şudur: bir roman uyarlaması olan filmde buraya kadar, herşey, sanki hiçbir zorlama olmadan kendi akışı içerisinde kayıp gelmiş gibi görünür. Geriye dönüp şöyle bir bakarsınız. Ne çok şey kabullenmişsinizdir aslında. Dehşete düşersiniz!

Nasıl oluyor da, inandırıcılık sağlamakta özürlü bunca sahne birden bir filmde yer alıyor; da film, inandırıcılığından hemen hiçbir şey kaybetmiy (ebiliy)or? < Zaten, az sonra başlıyacak olan soygun sonunda, baba ile dede, Adam'ı arabada beklerken; Adam, alarm zillerinin çalmasına neden olunca; yakayı ele verecektir. çünkü; kaçıp saklanmak yerine, kendini kocaman bir boy hedefi halinde polis arabalarının önüne bırakıverecektir.>

Filmlerde, <inandırıcılık sağlayamayan sahnelerin bulunmaması' gibi bir gereklilik yok tabii ki (Görünüz; Amarcord). Ama, bizimkinde, baştan bir kural (ana kural = "paradigma") konmuş: nesnel = gerçek = var olan dış dünyada geçen=geçmiş=geçebilir bir olay(lar silsilesi), olduğu gibi, yalın bir anlatım diliyle aktarılacak.. Herşey 'gerçek hayatta' olan = olmuş = olabilir olduğu gibi olacak. Ne eksik ne fazla. Olayın, her anı, o - seyrededildiği - an meydana geliyormuşcasına... Bir şahit yerine konacak seyirci. Hal böyle olunca da; her karenin hayatla birebir bağlantısı, her sahnenin inandırıcılık sağlaması, olmazsa olmaz bir beklentiye dönüşecektir.

Film bitip, biz salondan çıkarken hiç de 'inanıl (a) maz' bir olay izlemiş olduğumuz hissine kapılmalıyız da; filmin, çekim planları, sahneleri, pasajları tek tek ele alındığında inanma yeteneğimizin hayli zorlanmış olduğunu fark ede (bili)riz. Kurşundan altın yapmaya denk bir hünerdir bu! < Kim

bilir; bu işin sırrına vakıf olanların da güçlü genlerinde, kadim simya ustalarından kalma DNA kırıntıları bulunmaktadır belki de...>

"Filmleri film yapan kan, kareleri üstündeki görüntülerdir. "İse de; FB'de, sinemanın salt kendine özgü olan 'görüntülerle anlatım' dili pek öyle belirgin olarak kulanılmış değildir aslında. Görüntü, esas olacak yerde; diyaloglara şahitlik etme ödevi ile ikinci plana itilmiştir. Hatta, denilebilir ki; seyirci, izlediği olayla arasında bir film kamerası bulunduğunu hemen hemen hiç hissetmez bile.

Büyük SIR, hafif hafif mırıldanılmış olan, dua sözcüklerindedir tabii ki. Beyaz perdede olup bitenleri izlerken, ayrımına pek var(a)mayız ilkin; hangi sözcükler sıradandır ve hangileri tılsımla yüklüdür... Çünkü; film yapılanmasının ana kuralını çıkarma(ya çalışma)kla meşguluzdür o sıra... Baştan beri irili ufaklı birçok gerçeği, kendi kendimize çıkarımladığımızdan, artık önümüze konan herşeyi de hemencecik benimsemeye yatkınlaşmışızdır zatén: başta; bir herşeyi de hemencecik benimsemeye yatkınlaşmışızdır zaten: başta; bir kadınla konuşarak yaklaşmakta olanın Dustin Hoffman olduğunu, ailenin Yahudi kökenli olduğunu, Adam'ın borç aldığı kişinin babası olduğunu, Jessie'nin Sean Connery olduğunu vb. tahmin ve bu tahminlerin doğru çıkmasından alınan hazlar -bizi yatağa sürüklemek üzere - önümüze konmuş olan küçük armağanlardır aslında.

Filmin her bölümünde -sıradan diyaloglarla - hem, bir tema, olay, durum açıklanır; hem de - yüklü diyaloglarla - sonraki bölümlerde neyin merak ve takip edilmesi gerektiği öğretilir bize. Zaten filmin temel izleği, bir iki tekrarla daha sergileneceği gibi, teslim olacağı anı kestirmemizi bekleyen uysal bir kadın gibidir kucağımızda. Birimiz hemen öper, birimiz az sonra

... Ve film sürer gider.

9 1/2 Hafta

İşbu filmin (örn. Family Business ile kıyaslandığında) en ayırtedici özelliği; perdeden seyirciye aktarımın görsel algılama ile kotarılması ise, ikincil olanı da, tüm öykünün birkaç tümcede özetlenebilirliğidir. Otuzlarında, müthiş güzel bir kadın, bir erkekle; yaşamın, cinsellikten dehşetli haz almaya indirgendiği bir ilişkiye girer. ne ki; ancak filmin - tabii ki sonunda; fahişeden farksız olduğunu zan ve/veya fark eder. Oysa erkek, sevmiştir onu. Bunu da kadın anlamaz, ayrılırlar. Hepsi bu!...

Filmlerde görsel anlatım ile özet kısalığı hep birbirini gerektirir zaten. (örn. Family Business'in özeti bu yüzden uzundur da, Amarcord'u kim özetliyebilir?) Filmimizin tecimsel yanı da bu görselliğe yaslanmıştır: yer ve mekan tanımayan dehşetli sevişme sahneleri (de diyalogla aktarıl-a-maz ya)... Hemen hemen aynı tema, Son tango'da da izlenmiştir; ama ayrım film sonlarında = ana mesajlardadır. Son tango, çevrildiği dönemin alabildiğine özgür ve belki de (Yönetmeni Bertolucci'ye ait bir betimlemedir:) 'biraz hayvanca' sevişebilme arzu ve isteklerinin ifadesidir. Ne ki; AIDS'le yaygınlaşan bir korkunun sonucu olarak tek eşlilik gelip dayatınca, yitirilen çok renklilik, hiç değilse bir nebze sevgi ile denkleşecek ve (Batı'da yapılan, ANNIE istatistiklerinde de çıktığı gibi) "Dehşetli sevişmelere NE ALA! Ama, sevgi olmazsa OLMAZ! "formülü, 9 1/2 Hafta'da sloganlaşacaktır işte.

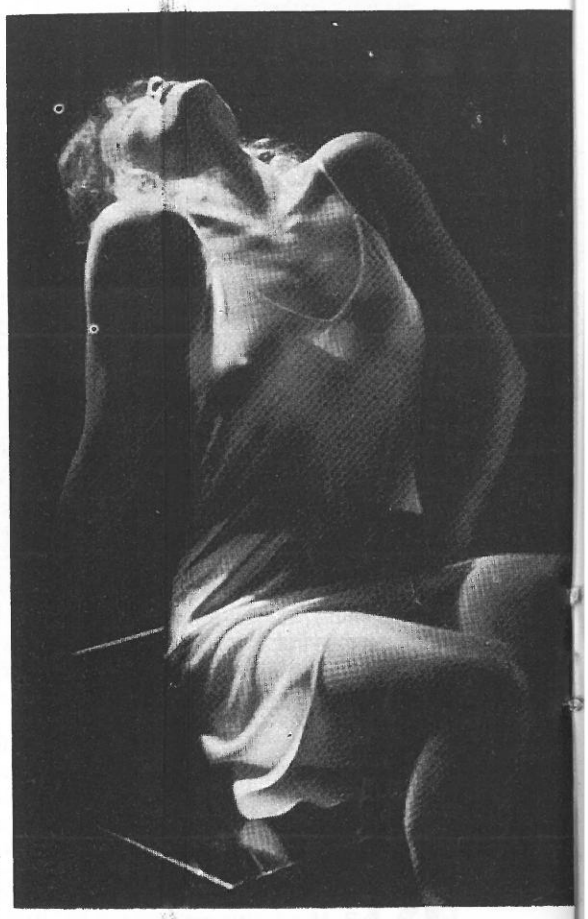

Filmin, yukarıda açımlanan bu yalın yapısıyla örtüştüğü üzere, öyle pek fazla girintisi çıkıntısı yoktur. Yine de detaylarda oldukça zengindir ama.. Serimin yükselişi; kadının, çalıştığı sanat galerisinden bir bayan iş arkadaşıyla çıkıp, gidecekleri bir partiye öte beri götürmek için uğradıkları bir Çin bakkalından tavuk alırken Mickey Rouke erkek'ine raslamasıyla dikleşir. Erkek gülümsemiş ve bir sonraki bakmada ise kaybolmuştur, tıpkı **"Angel Heart"** filmindeki gibi, arkasında açılıp kapanan bir de kapı bırakaraktan. Ah, erkek iyi giyimli koyu renk takım elbiseli ve gravatlıdır. Zaten daha sonra da belli olacağı gibi; iyi döşeli bir evi, evindeki çelik gardrobunda bir düzine benzer elbisesi, büyük bir iş bürosu, bürosunda da çok güzel bir sekreteri olan genç bir iş adamıdır, yuppie'dir yani John. Boş zamanlarında, kent sokaklarını arşınlar, ihtimaldir ki -hep-son aşkını arar. İşe bakın ki, o gün Kim Basinger afeti de New York sokaklarındadır, yine (ama bu kez oyuncak) bir tavuk almak üzereyken, erkek'ine rastlar yine, yine gülümsemektedir erkek. (Bu kez biraz hırpani, sersericedir kıyafeti; çünkü, yine istatistiklere göre batılı kadınların aşık olacakları erkekte pek yeğledikleri kılıktır bu.) Balık olsa, renkli pullarını gösterirdi; horoz olsa kabarır, kedi olsa Mart ayını beklerdi. Ama o, kadının az önce beğenip de pahalı bulduğu için al(a)madığı eşarbı takar boynuna. Ta-na-na-naammm! Ve hemen giderler, bir arkadaşına ait olduğunu söylediği tekne-eve... Girince de,, hemen çarşafları değiştirmeye koyulur erkek. Kadın dayanamaz, sorar: "Çok eminsin kendinden." Bu soru kipinde olmayan soruya da emir kipinden bir yanıt gelir zaten, işini bitirip de yatağın kenarına oturmuş erkekten, gülümsiyerekten: "Take off your clothes!" **Var Olmanın Dayanılmaz Hafifliği**'ndeki DR. Tomas'ın - "Açıl Susam açıl!" benzeri - sihirli sözcükleridir bunlar, işiten hiç kimse dayanamaz. Lakin, Kim'in yüzü allak bullak olur da düğüm kavislenir biraz. Bir **Homo Walkmanus**'un eliyle galeriye gelen bir demet çiçek anahtar olunca, düğümün kavisi düzeltilir. Hemen akabinde, lunaparka gideceklerdir tabii ki, bir sürü de balon alacaklardır. Her şey çok sıradandır burada, her Yeşilçam Yönetmeninin icad edebileceği kerte, filmin genel perspektifine aykırı düşecek kadar hem de.... Dönme dolaba bile bindirilir kadın; ammaaa... tam tepedeyken de, makine durdurulup asılı bırakılır... Sonra, her haliyle tam bir soru... "çok korktun mu yukardayken?" Kadının korkmuş olup olmadığının öğrenilmesi değildir aslında, bu sorunun hedefi; ÇOK korkup korkmadığıdır.

Günlerini bir bilgisayarın karşısında geçiren erkek'in yaşantısı, modern parlak çelik eşyaların bulunduğu evinin içi kadar (ve gibi) boşlukla dolu-

dur. Hayatı, yaşıyamamakta; sokaklarda kovalamaktadır. Bu nedenle de, ele geçirdiği her fırsatı alabildiğine yoğun kullanarak, kaçırdığını telafi edecektir, her çağdaş kentli gibi. Mutluluktan anladığı aşk aşktan anladığıda sevişmektir. Öyleyse; her zaman ve mekanda alabildiğine sevişeceklerdir, henüz bu durumun farkında olmayan kadınla. Onun içinse, bir hoş oyundur şimdilik; buzdolabı önünde gözleri bağlı sevişmek, teninde buz dolaştırılması, erkek kıyafetine girerek arabaların ardından küfretmek, ve diğerleri...

Yine bir sevişme öncesi oyun, ve yine kadının gözleri bağlı olarak bu kez yabancı bir çift el tarafından okşanıp tırnaklanarak uyarılmanın doruklarına çıkılmışken; kadının bağı çözülür, gözleri açılır... Gördüğü, bir fahişe ile , John'un öpüştüğüdür. Artık bu kadarı da fazla!!! Ve kadın atar kendini sokağa, erkek de arkasında... Anlaşılır ki; buz dolabı önündeki sevişme sahnesinden beri az çok düz bir ovada akmakta olan filmin mecrası, sona doğru inişe geçmiştir. önlerine çıkan bir **sex-shop**'a dalarlar; ve buradaki bir canlı gösteriyi izliyenler arasında kadın, kadının bir **sex - metası**'ndan öte değeri olmadığını zan ve/veya fark eder. Öyleyse ha John olmuş ha başkası; başlar oradakilerden bir kro ile öpüşmeye, göz yaşları içinde... Nedir ki keşfedilişini kadına borçlu olan yaşlı bir ressamın, galerideki sergisinin açılış partisi de o güne rast gelmiştir. Karşılaştıklarında, gözyaşları depreşir kadının, bu halini anlamıyan ressam - en doğal bakışıyla - şaşkındır. Bu, tek kelam konuşmadan, salt, bakış git-geliyle kurulan iletişim kurşun ağırlığındadır, perde taşıyamaz da akar seyirci üstüne. Oysa; kalabalık galerideki "Everybody's Talking"dir; tıpkı **Geceyarısı Kovboyu**'nun öldüğü otobüsdeki gibi... Homo walkmanus yine görünürse de, nafile; kadın geri dönmeyecektir bizim izlediğimiz filmde... Aslında mı? Kim bilir. Kim Bassinger diyor ki bir söyleşide "... filmin sonunda bir sahne şöyleydi. John ve Elizabeth hep aynı oyunu sürdürüyorlar ama bu defa en tehlikeli düzeyde yapıyorlar. Elizabeth, John'un verdiği tabletleri alıyor. Onun için öleceğini biliyor. Bütün bunlar kesildi..."

İzlediğimiz film bir başka yanıyla; daha önce yapılmış bir çok filmi ansıtan imajlar (atıf - gönderme) katarıdır adeta. Tekne -evde odaya girip de sevişeleceği gerekçesiyle çıkan **Hitckokvari** kedi; kadının **Victor Victoria**'daki gibi erkekleşip küfretmesiyle yol açtığı kavga sahnesindeki Angel Heart'ı çağrıştıran aspiratör ve sevişilirken oluklardan taşıp fışkıran yağmur; Bergman'ın **Fanny ile Alexander**'ındaki eniştenin mum söndürmekte kullandığıyla bir dolara konçerto çalan çocuk; sonra..... Ve diğerleri... Ve daha öncekiler... Bütün bunların bir filmde bir arada görülmeleri bilinçli olarak yapılmışsa, doğrusu ya, çok hoş bir şaka. Raslantıysa; nedenini,beylik ve kolay akla gelen imge olmalarında aramalı...

Ah! Son olarak sevişmek üzere kadının gittiği otelde, dünya tatlısı küçük de bir kız çocuğu < Filmleri izlerken pek farkında olamadığımız, duygu ve düşüncelerimizi kontrol edip güdüleyen etmenlerin tipik bir örneği olarak:> vardır odaya çıkan basamaklarda... Oturmuş, kendi kendine oynuyordur; sırf bir seyircilerde saflık duygusu uyansın diye... Uyansın da, az sonraki üçlü sevişmeye kadınla birlikte tepki duyalım, ve sonra çıkacak olan çıngarda onun yanında yer alalım diye... Olur a, buna benzer bir sahneyle 9 1/2 Hafta'ya da bir gönderme (atıf) yapan biri çıkar belki ileride... Şimdiden, buraya bir mim koyayım dedim ben.

Dolunay

Gökyüzündeki bin halinden, her an binbirincisine dönüşebilirliği nedeniyledir ki; her türlü tuhaflığın göstergesi kılınmıştır Ay. Nasıl ki Bertolucci'nin **Luna**'sı, annesini hamile bırakıp, kardeşinin babası olan bir çocuğun tuhaf öyküsüdür, **Dolunay** da öyle, dayısı yerine koyduğu bir erkeği öldüren bir kadının tuhaf bir öyküsüdür. Ada'da yaşar kadın; evlidir ama kocasıyla konuşamaz bile, ressamdır ama resim de yapamaz. Tam bu sıra, kocasının bir arkadaşı = Ömer gelir Amerika'dan. Çok benzemektedir dayıya, kadın= Biriçim sahiplenir; gidecek olunca da Ömer'i öldürür. "Çok tuhaf! Bu öyküde hiç tuhaflık yok." demeyin, var olan tuhaflık tam da oradadır işte. Bütün bu olup bitenlerin Ay ile ne ilgisi vardır? O, her 28 günde bir mutad olduğu üzere, Dolunay haline gelir de; kadın birkez cinayet işler. Kız kısmısı ülkemizde halaya çeker de, Biriçim dayısı gibi ressamdır halbuki. Ömer dayıya tıpatıp benzer de ressam değildir. Öyleyse niçin koyulur dayının yerine de öldürülür? < Kadının 'flash - back'lerle aktarılan çocukluk anılarında hiç de cinai bir tavrı yokken hem de dayısına... Ki bu da, kadının ne alem bir lunatik olduğuna delalettir olsa olsa...>

Bu haliyle de, tipik bir bunalım filmidir Dolunay. Kadın resim yapamamaktan mütevellit bunaldığını söyler her daim; koca da, hem kadının resim yapamadığından hem de iş güç plan projeden... Evlilik yıldönümünü bile unutmuştur zaten. Bu yüzden de uzun uzun konuşulmasına karşın birbirlerine söyliyecekleri sözleri yoktur. Olanlar da; "istahımız daha fazla kapanmadan yemeğe başlıyalım birlikte yiyeceğiz nasıl olsa.", "Korkunç İvan'ın içki içerken - kadeh yerine (!) mi? - kullandığı bir koltuk." "Geçmiş ya da gelecek ne fark eder?" türünden şeylerdir... Bilgiler, sayılar, bilgisayarlardan bunalmış olan Ömer ise dinlenmek için Amerika'dan gelmiştir zaten ki; orada gemiler geçer bir kadının bacakları arasından, dengesizlik de bir yaşam biçimine dönüşmüştür.

Bir yanıyla, işte bu üç bunalımlı kişinin filmidir Dolunay. Kadın resim yapamadığını söyleyip durmaktadır, ama siz bu bunalıma şahit olamazsınız filmde. < Bir sahne dışında; orada da kadın fırçaya eline alıp şöyle bir uzatır tuvale. Ah, bir de fırçalar kurumuştur sahi.> Karı-koca ilişkileri de bunalımdadır, ama niçin? Siz seyircilere gösterilip bildirilmez. Kocanın, ne tür bunaltıcı işleri olduğunu da izleyemezsiniz. Derken, Ömer gelir, onun da bir bunalımı vardır, ama ne? Ve nedendir? Ve nedense, aktarılmaz size. Bunalıma düşersiniz. Tam da burada işte, film bir çırpıda amacına ulaşmıştır; üç kişininkine denk bir bunalım yaşatılır size...

Konunun bir koşut yanı da; neden illa yerli filmlerde rast geldiğinizdir böylesi kestirme ve o denli zor tekniklere? Anlıyamaz, şaşırıp kalırsınız, hayranlık ve o denli hayretler içersinde... Oysa Family Business ile 9 1/2 Hafta filmleri de roman uyarlamalarıdır, ama; her ikisi de bağışıktır; kişiler kuklası kılınıp, kırık dökük tümcelerle konuşturulmaz asla. Hatta 9 1/2 Hafta'nın en sonunda kadın, galeride ressamla gözgöze getirilir bunalımın doruğundayken de, tümden susturulur tam tersine hiç konuşturulmaz...

Dolunay da, istenmiştir ki, görsel göstergelerle aktarıma dayalı bir anlatım diline sahip olsun; yönetmeninin fotoğraf kariyeri ve Anayurt Oteli'ndeki tercübeleri gereği... Üstelik tema pek yatkındır buna: iki ressam ve birde aşk üçgeni vardır. Filmde ama çoğunluk uzun ve oturulurken irad edilen monolog ve diyalogların neredeyse tümden totolojik içeriksizliği ve sıkça tekrar edilen "Neler oluyor?" gibi sorular yüzünden sözlü aktarım bile aksar. Film kişileri de öylece kalıp kalır, canlanıp da - bunalım içindeki **insanlar gibi** bile konuşamazlar bir türlü. Hani inci diye bir arkadaşı gelir, Biriçim'in yasak ilişkisi üzerine konuşurlar, Ömer'le tanıştırılırken "Biriçim, sizden uzun uzun söz etti der Ömer'in karşılığı ise son derece dikkat çekicidir: "Çok mu... uzun uzun.. söz etti?" İşte filmin en ve tek insani tümcesi budur ki; zaten salonun hafifçe kıkırdıyarak gösterdiği tepkisinden de belli olur...❑

Çalan: Ali Hakan/ Desen: Levent Gönenç

22 Haziran Perşembe

✔ Mustafa Keleşoğlu'nun defterinden:

Seni seviyorum Melih! Haykırmak istiyorum. Seviyorum... Seviyorum... Seviyorum...

Ama o farkında bile değil. Sinemadan çıkarken gözlerinin taa içine baktım, baktım.. "Eee, beğendin mi bakalım filmimi?" Aklı fikri filminde! Beğendim elbette. Ama seni daha çok beğeniyorum, hiç anlamıyor musun aptal? O filmi çeken de, o duyguları taşıyan da, o sinema duygusuna sahip olan da, o yeteneği içinde barındıran da sensin. Filmini sevdim, çünkü seni seviyorum!

Söyleyemiyorum oysa. Neden? Dilim tutuluyor sanki karşısında. İnsan çok sevince böyle oluyor demek ki. Elim ayağım titriyor, konuşamıyorum.

Ne yapacağım ben Allahım? Dilim tutuluyor sanki karşısında. İnsan çok sevince böyle oluyor demek ki. Elim ayağım titriyor, konuşamıyorum.

Ne yapacağım ben Allahım? Şimdi gitsem odasına, döksem içimdekileri... Ama o şimdi Janette'le yatakta... Allahım.. Yok canım, boşa kuruntu, bara gittiler. Peki ben niye onun yanında değilim şimdi. Ama orada olmasa da, Melih'le konuşamayacaktım ki, bir sürü boş laf edip duracaklar bizim salaklar...

Onların hiçbirinin anlamayacağı kadar özgün bir film yapmış. Yepyeni, taptaze bir hava getiriyor sinemaya. Zaman kavramı yok, mekan kavramı yok, paramparça herşey. "Yaşamlarımızın parçalanmışlığına bir eleştiri benim filmim" dedi. insanı baştan sona rahatsız eden bir film. Ama filmin kendisi değil, dayandığı yaşam bizi rahatsız eden. **"Zamanın Titrek Dokunuşları"**. Ne kadar güzel bir film ismi. Herşey titrek dokunuyor insana, yerli yerinde değil hiçbir şey, sevgiler bile. Ama sonsuz heyecan! Kızla erkek öpüşüyorlar. Bir sonraki sahnede yeni tanışıyorlar ama. Sevgililerin bile birbirlerini hiçbir zaman gerçekten anlamayacaklarını daha güzel nasıl anlatır bir film?

Yoksa biz de mi böyle olacağız Melih'le? Çoktandır unuttuğum bu duyguları bütün saflığıyla taşırken içimde, hayalkırıklığına uğratmasa beni! Onu tanıyorum. Saf insan o, saf duygu, saf sevgi. Başka hiçkimse de anlayamaz. Biliyorum. Janette bile, titrek duruyor yanında. Onunla yaşadığı değil, benimle yaşayacağı gerçek bir sevgi, hakettiği bir aşk olabilir ancak. Biliyorum. Ve ona da göstereceğim böyle olduğunu. Hemen bu gece anlatmalıyım duygularımı, hemen bu gece. En geç yarın sabah. Ama bir an önce...

✔ Melih Canıyandı'nın defterinden:

Bravo bana be. Enfes bir film yapmışım. Hepinizin ağzı açık kalacak ulan yönetmen bozuntuları. Görün bakalım, özgün bir sinema nasıl yapılırmış. Hıyar eleştirmenler çıkışta ööyle bakıyorlardı birbirlerine. Birisi de yanıma gelip birşey söyleyemedi. Anlayamamışlardır ki bir laf etsinler ! Böyle yenilikçi yönetmenlerin karşısında yetersizlikleri daha çok ortaya çıkıyor, onun için hiç söz etmezler. Ne büyük değerleri harcadılar böyle sinemamızda. Beni harcayacaklar ama, bütün dünyaya duyaracağım adımı. Şurda kazanacağım ödülün hiçbir kıymeti harbiyesi yok ama, **Cannes**'a, **Berlin**'e, **Londra**'ya gitmek için ilk adım olacak.

Yönetmen olacak salaklar gelmedi bile filmime. Onlar da korkuyorlar benim sinema anlayışım karşısında yeteneksizliklerini duyumsamaktan. **"Dünyayı Sarsan On Gün"**e gitsinler onlar, devrim edebiyatı yaparlar çıkışta da. Burada, sinema devrimi yapıyorum ben, haberleri yok! Olmasını da istemiyorlar zaten. Bir tek Mustafa geldi. Hayranlıktan gözleri doldu onun da, sarılıp öpüverdi boynumdan çıkışta. "müthiş bir adamsın" dedi, artık filmde bağlantılı olarak mı, yoksa başka amaçla mı bilmem. Ama beni pek ilgilendirmiyor. Filmim müthişti, işte o kadar!

Parçalanmış bir sinema. Parçalanmış zamanlar, parçalanmış mekanlar, parçalanmış olaylar. **Godard**'ın çok sevdiği bir tarz, ama ilk kez benim filmim bu kadar tutarlı oluyor herhalde. Onun en son denediği **"Soigne de Droite"**da denediği bir şey, ama o film pek beğeni toplamadı ne eleştirmenlerden, ne seyircilerden. Aa göreceğiz bakalım, genç seyirci nasıl dolduracak benim filmimi oynadığı salonları. Burada nasıl ilgi gösterdiler filmime. Hepsinden çok hem de. Yeniyi tanır onlar, iyiyi de bilirler.

Ödülü de alacağım, hasılatı da toplayacağım, hepsi çatlasınlar. Ne keyif be. Allaaah/ bu keyif üstüne ne biçim şimdi...

Janette odama gel demişti. Gitmez miyim, hem de nasıl. En güzel gecelerimden biri olacak bu kızım, daha bilmiyorsun! İyi film çektiğim kadar, iyi de sevişirim ben. Tutmayın beni be...

✔ Saadet Elkoyar'ın defterinden:

Neyse, iyi kurtuldum Ahmet hıyarından. Çıkışta sinemanın fuayesinde atıştılar Refik'le de, kalktı gitti hıyar. Ama bu arada Refik de gitti. "Haydi gel beraber dolaşalım sahilde, şu filmi tartışmak istiyorum seninle" dedim, ama bir arkadaşına telefon etmesi lazımmış, gelmedi. Ben de kendi kendime yürüdüm biraz.

Aslında ilginç bir filmdi. Tarihin bir yerine ışık tutuyor. Ama sinemasal olarak hiçbir değeri yok. Hatta anlattığı o büyük hareketin, kitlelerin ayağa kalkışının ritmini, hızını yakalayamamış, sıradan bir sinema dili. Ama yine de, bilmediğim bir dönemi gözler önüne serişi ilginçti. Ne korkunç şeyler yaşanmış **1917 Devrimi**'nde. Güzelim sarayı talan etmişler. Vuruşmalar kırışmalar. Elbette yoksul bir halkın isyan etmesi önemli, devrim fikri ne saygım var, ama bu yağmacılığa kadar varıyor işte sonunda. Mesela Türkiye'de öyle bir hareket olsa, korkarım Boğaz kıyısında kalmış bütün yalıları yakar yıkar bizim fakirler. Oysa ne büyük değerler onlar. Kimsenin yoksulluk çekmemesi, aç açık kalmaması gerekli tabii, ama bunu halletmenin başka yolları da olmalı günümüzde. Ne bileyim sosyal demokrasi önemli bir çaba mesela. Ben zaten hep **CHP**'ye oy verirdim, şimdi de **SHP**'ye veriyorum.

Ama Ahmet hıyarı, elinde olsa keser zenginleri. **"Dünyay ı Sarsan On Gün"**ü izlerken, sarayı işgale giden halk hep birlikte Enternasyonal marşını söylemeye başlayınca nerdeyse ayağa kalkacaktı herif. Hemen de çoşkulanırlar böyle kalabalık görünce. Yönetmen de bol bol figüran kullanmış, herhalde o dönemin atmosferini iyi verebilmek için, ama işte böyle boş heyecanlar da yaratıyor bu. Ne anlamı var ki orada ayağa kalkmanın. Neyse öyle bir saçmalık yapmadı allahtan.

Refik'le dün gece sohbet ettik odasında. Ne zaman lafı sevgi meselesine çekmeye çalışsam, lafı döndürüp dolaştırdı başka bir konuya getirdi. Belli ki çekiniyor sözcüklere dökmekten, düşündüklerini. Ama anladım benden hoşlandığını. Fazla üzerine varmadım, kendi haline bıraktım. Acele etmeye ne gerek var. Burada olmasa bile, en azından **İstanbul**'a dönünce rahat rahat görüşebiliriz onunla. Hem de salakların arasında, boş dedikodulara yol açmaya gerek yok. Ahmet'i de, şunun şurasında iki gün kaldı zaten, idare etsem atlata atlata, kazasız belasız dönerim evime. Hoş adam, hoş.. Refik... Çok güzel olacak, eminim...

✔ Refik Şaheser'in defterinden:

Sinemköy'de dördüncü günüm, ama sanki dört aydır buradaymışım gibi. Zaman geçmek bilmiyor. Boğuluyorum. Dinlenmek bir yana, sıkılmaktan yoruldum. Nitelikli bir film bile izleyemedim henüz. Hele bugün izlediğimiz.. **"Dünyayı Sarsan On Gün"**müş. Filmin kendisi hiçbir şeyi sarsmıyor ama. Yönetmen olarak sahtekâr, doldurmuş kalabalığı film setine, hepsi bu... Kof bir heyecan... Haydi diyelim, Lenin bilmiyordu kitlelerin bu kadar aşağılık olduğunu. Peki Bondarchuk da mı bilmiyor?

Melih'le Mustafa yine yoklardı. Ahmet Bey'imizin boy hedefi oldum. Fena halde sinirleniyorum adama. Filmi izlerken bir ara kanım kaynar gibi olmuştu. Son sahnede çocuk gibi heyecanlandı. Kendini **Lenin** rolünde hayal ediyordu herhalde. Bir ara gözüm kaydı. (Yoksa kasten mi baktım?) Hele o Saadet'in yanında ezilip büzülmeleri. Anla işte be adam, kadın benden hoşlanıyor. Saadet dedim de, en önemli ayrıntıyı unuttum. Kadın dün gece kalktı odama geldi. Doğrusu hiç şaşırmadım. Bekliyordum zaten. Tam günlüğümü yazmayı bitirmiş, yatağıma uzanmıştım ki, baktım biri kapıyı tıklatıyor. Sinirleri çok bozulmuş da sohbet etmeye gelmiş. Ahmet'le yıldızımız neden bir türlü barışmıyormuş. Baktım ki, lafı dönüp dolaştırıp aşk meşk işlerine getirecek, hiç bozuntuya vermeden anlamazlıktan geldim asıl niyetini. Hayır, konuşmaya çekindiğimden değil, böyle şeyler konuşulunca gerçeklik kazanır. Sonra al başına belayı. Ama bir an için korktuğumu itiraf etmeliyim. (Kendimden değil, o feminist olacak dangalaktan. Bir de Tijen'den tabii.) Sonunda tehlikesiz bir konu bulduk. Filmimi çok merak ediyormuş. **"Son Gemi"**den sözettik biraz. Fakat filmimi görmediği için, sıra hemen dedikodu faslına geldi. Oyuncular falan. İyi güldük ama, yaramı da deşmiş oldu Saadet. Şu başrol oyuncumla anlaşabilseydim, her şey daha farklı olurdu. Adam hem aptal, hem ukala. Ne dediysem itiraz etti. Şımarttık tabii adamı. Senaryoyu bile verdim eline, çekimlere başlamadan bir hafta önce. Bir gece önceden telefonlar ettim; yarın başlıyoruz diye. Çekimler boyunca da o kadar anlayışlı davrandım. Burası Avrupa değil ki, daha önceden haber vereyim de kendine hazırlık yapsın. Bir daha kesinlikle çalışmam tiyatro kökenli oyuncuyla. O özenti dublaj sesi, sahne vurguları hâlâ gitmiyor kulağımdan. Çekimleri oyun saatlerine göre ayarlamak da cabası. Aman eksik olsun.

Şu Ahmet'e ağzının payını verme zamanı geldi artık ama. Filmi izlerken haline üzüldüm, oysa sonra yine küstahlaştı insan böyle bir filmden nasıl heyecan duymazmış! Saplantılı galiba, fazla üstüne de varmamak lazım.

✔ Ahmet Şakır'ın defterinden:

Hiholaa, geçirdik. O entel bozuntuları aval aval seyrettiler filmi. Eğer bir bok anladılarsa adiyim. İçimden "Ne o cici beyler, olayları anlamadınız galiba, kişileri de pek tanımıyor gibisiniz, size Devrimler Tarihi Ansiklopedisi hediye edeyim de, sonra bir daha izleyin" demek geldi, kıllığına. Yoksa bilmez olurlar mı, kitap sayfalarında durdukça bütün bir tarih bilgisinin zararı yok nasılsa.

Refik ikide bir bana bakıyordu. Dalgamı geçtim, iyice hayran hayran bakıyor gibi yaptım. Maksat, bir ukalâlık etsin de ağzı...nın payını vereyim. Nerde o döt.

Güzel filmdi **"Dünyayı Sarsan On Gün"**. Ekim devriminde kitlelerin ve Lenin'in konumunu iyi vermiş Bilmemneçuk. Akşam bara gidip dinlemeli bizimkileri. Garanti, o yoksul insanlardan tiksinmişlerdir. Pislikler. Korkuyorlar aslında küçücük dünyaları başlarına yıkılacak diye. ulan.. neyse hadi.

Saadet'le konuşamadım çıkışta. İyi denk geldi bu film, tam dönüşüm sürecindeyken. Gece odasına gitsem hani tıklatsam kapıyı, "Uyku tutmadı, film üzerine konuşmak istedim" falan desem.. Gerçi birazdan lobide de görürüm ya, o zırtapozlardan yalnız kalamıyoruz ki.

Film güzeldi güzel. Yalnız yönetmen Türk olsa, Kemalizm diyeceğim, yani Atatürk biraz kısa boylu diye Lenin de öyle algılanıyor gibilerden de, herif Rus. Niye Lenin'i kısacık birine oynatmış anlamadım. Halbuki İliç sırım gibi adamdır. Bir de Stalin yeterince vurgulanmamıştı. Tabii, Sovyet revizyonizminin etkisi bu. Yine de Troçki hıyarının devrime karşı çıkışı objektif verilmiş. Ya da bu tarihi iyi bildiğimden, ben öyle algıladım. Acaba "entel"ler ne anladı... "Enternasyonal" söylenirken gözlerim doldu. Refik alçağına belli etmedim.

Güzel filmdi güzel. Bu yozluk ortamında -hayret, nasıl şenliğe dahil etmişler - nihayet kendimden birini görmüş gibi oldum. Biraz revizyonistsin ama aferin lan Şeyçuk...❑

Bir başkadır, Anadolu sinemaları(4)

Amerikan firmalarının zorunlu "iyiliği"

Kuşkusuz seyircinin, Türk sinemasına saygısı sonsuz. Ama karşısında sinema dilini teknik bağlamda geliştirmiş, titiz sinema adamlarının filmlerini istiyor.

Ali Ulvi Uyanık

Geçen yılın ortalarında, **UIP**'nin direkt dağıtım ağına girmesiyle birlikte, sinema salonlarının kalite sorunları da gündeme geldi. O zamana kadar büyük bölümü 'uykuya dalmış' salon işletmecileri, dünya standartlarına erişmenin şart olduğunu anlamaya başladılar.

Evet; Türk sinemasından büyük paralar kazanan büyük yapımcı patronlar ve rakipsiz olduklarını zanneden iki-üç ithalatçı firma da, böylece gözlerini açtılar. Gerçi o güne dek, en azından kendi salonlarında kaliteyi hedefleyen ve başarılı da olan **Özen Film**'in 'ileri görüşlülüğü' yadsınamaz. Ancak, bir ithalatçı firma olarak, filmini kiraya verdiği diğer salonlarda pek etkili olamıyordu... Bireysel anlamda etkili olan tek kişi, **Met Film**'in sahibi **Erol Özpeçen**'di.

UIP'nin 'ısınma turu' yaptığı **'Dokunulmazlar'** dan sonra patlattığı bomba film **"Yağmur Adam"**la birlikte gişelerin kasaları dolup taşmaya başladığında ve de Türk sinema piyasasının patronlarının feryatları ortalıkları kapladığında, salon sahipleri çoktan uyanmışlardı... Böylece, çok kısa bir zamanda, çok hızlı bir değişim yaşanmaya başlandı.

UIP'nin ardından **Warner Bros**'un da etkin bir biçimde iyi sinemalar aramaya başlaması, bugün, Anadolu'nun en umulmadık yörelerinde bile birer ikişer filizlenmelere neden olmakta; **Mersin**'de **Gediz, Gaziantep**'te **Büyük** adlı sinemalar, en çarpıcı örnekler... Birçok İstanbul sineması gibi, Anadolu'da da, kendini yenileyen salonlar, giderek yaygınlaşmakta. **'Cep sinemaları'** kavramının da, hayli benimsenen bir sevimli düşünce olarak kafalara yerleştiğini vurgulayalım.

Tabii Türkiye'yi kapsayacak bir yenilenme/canlılık, onyıllar sürebilir. önemli olan ilk adımları atmaktı. Ve bu adımları da -maalesef- içeriden değil, dışarıdan birileri attı.

Şimdilik çok zarif ayakkabılarla atılan bu yumuşak adımların, giderek sertleşip, önündeki kültürel birikim ve değerleri, örneğin Türk sinemasını çiğneyecek postallara dönüşmesinden korkmalı. Çünkü **'made in U.S.A.'**, her salona çok iyi kazandırıyor, kazandıracak da! Hal böyleyken, hiçbir salon sahibi, kasasına daha az para sokacak Türk filmlerine yer vermek istemeyecektir.

Kesin, iddialı bir tümce kullanmak istemesem de, yarın öbürgün tüm Anadolu sinemalarının, Amerikan filmleri oynayan birer tembel yuvalarına dönmelerini istemememden kaynaklanan karamsar bir öngörme bu.

Bu açıdan artık bilumum sinema adamlarımızın toparlanıp, "falanca, filanca ya da feşmekanla nasıl uğraşırız"a ayırdıkları zaman ve enerjiyi, örneğin, "sesli film çekimlerine nasıl geçebiliriz"in yol ve yöntemlerini araştırmaya ayırmaları gerekmekte, gibi... Artık dünyada hiçbir saygın sinemacı, dublaj yöntemiyle çalışmıyor (**Fellini**'nin o çok özel filmleri bir yana). **ABD, İngiliz, Fransız** sinemaları, Dolby ve en yakın rakibi Ultra Stereo tekniklerine çoktaaan geçtiler... Artık Türkiye'de, büyük şehirlerde bulunan sinemaların işletmecileri, salonlarının ses düzenleri ve perde /projeksiyon kaliteleriyle övünmekteler.. Seyirci ise, kaliteli görüntü/ses ve rahatlıktan yana tercihini kullanmakta...

> GAP kapsamında yer alan Diyarbakır'da üç sinemadan ikisi, Şanlıurfa'nın tek sineması, giderek genişleyen bu bölgede, salt yeni yetmelerin rağbet ettikleri garip/sağlıksız yapılar olmanın ötesine geçemiyorlar.

(Not: Kişisel olarak, dublaja karşıyım. Yerli ya da yabancı filmlerde ısrarla uygulanan bu **'muhafazakar'**lık, tüm sesli çekim tekniklerine ihanet etmesinin yanısıra, sesi ayrı, görüntüsü ayrı kişilik ve tipler yaratarak, çağdaş sanatçıya ve yedinci sanata da darbe vurmakta)

Kuşkusuz seyircinin, Türk sinemasına saygısı sonsuz. Ama karşısında sinema dilini teknik bağlamda geliştirmiş, titiz sinema adamlarının filmlerini istiyor.

Konu, Anadolu sinemalarından, ister istemez Türk sinemasına kayıyor. Son aylarda gittiğim kentlerde, hiç Türk filmine rastlamamam bunları düşündürttü, ister istemez.

GAP KAPSAMINDA İKİ, KARADENİZ'DEN ÜÇ KENT

Örneğin, sinema salonu ve kahvehane kavramlarının özdeş olduğu **Diyarbakır**'da bulunan üç sinemadan hiçbiri yerli film oynatmıyordu. Yalnızca birinde, bir yabancı seks filminin yanına takviye olarak konulmuş 1970'lerin yerli seks filmlerinden birini saymazsanız...

GAP kapsamında yer alan **Diyarbakır**'ın üç sinemasından ikisi **Şanlıurfa**'nın tek sineması, giderek genişleyen bu bölgede, salt yeni yetmelerin rağbet ettikleri garip/sağlıksız yapılar olmanın ötesine geçemiyorlar. Özellikle **Şanlıurfa**'nın, gürül gürül akan pis suların hemen yakınında yer alan sinemasına, üste para da verilse, gidilecek gibi değil. Tabii sinema kavramının, **Şanlıurfa** yerel yönetimi için önemli olmadığı da açık.

Diyarbakır'ın potansiyel seyircisi olduğu bilinmesine rağmen, örneğin yeni sayılabilecek Kültür Merkezi'nde sinema etkinliklerine yer verilmemekte. Diyarbakırlı gençler için gece en etkin faaliyet, kahvehanelere 'takılmak'.

Şanlıurfa'daki gibi tek sineması olan **Rize**'de de, ikişer sinemaları olan **Trabzon** ve **Ordu**'da da, sinema bir gereksinim değil gibi. Yalnızca **Ordu**'daki Belediye Sineması, zaman zaman ilgi çekici filmler getirtebiliyor.

Tüm bu illerdeki sinemaseverlerin, seslerini, ilgili herkese yüksek sesle duyurmaları gerekmekte.❑

16 sayfalık bir ek:

1980-1990 TUTKULU ON YIL

Son 10 yılda dünya sinemasının olay filmleri... Yüzlerce film... Ödüller... 150'ye yakın fotoğraf...

---

9. İSTANBUL ULUSLARARASI FİLM FESTİVALİ / 3. ANKARA FİLM ŞENLİĞİ

Renkli fotoğraflarla festivalin tüm filmleri...

Otuz yıllık bir yönetmen:
HALİT REFİĞ İLE SÖYLEŞİ

Videoda en son hangi filmler çıktı?... Bir araştırma: Video sektöründe taraflar ne istiyor?... Teknoloji: Kompakt diski anlamak...

5 Mart'ta Bayilerde

Ve ayın filmleri:
UMUT;SEKS YALANLARI;SKANDAL

AYLIK SİNEMA, VİDEO, TEKNOLOJİ DERGİSİ

VİDEO & FİLM

SİNEMA VE VİDEOYU BİRLİKTE İZLEYEBİLECEĞİNİZ TEK DERGİ

Ara Güler'in gözüyle sinemacılar

Kaya Özsezgin

Bir insan yüzündeki **gizli** dünyayı keşfetmek, çizgilerin arasında saklı kalmış olan iç dünyanın labirentlerine sokularak dışa vurulmayan gerçekliği bulup ortaya çıkarmak, başlıbaşına bir serüven olsa gerek. **Andre Gide,** günlüğünün bir yerinde insanı, bütün yaratıklar arasında anlaşılması en güç ve bu nedenle de öteki yaratıklara en çok bağlı olan varlık diye tanımlamakta haklıdır. Sanat, bir bakıma insanı çözümlemenin, anlamanın, anlatmanın -ve elbet yorumlamanın - bir uzun öyküsü değil midir? Fotoğraf -ve dolayısıyla sinema - bu öyküyü, en kestirme yoldan ve gerçeğe en yakın anlatmayı başaran bir sanat dalı; çünkü, orada her şey, neyse odur, olduğu gibidir, katkısız ve çıplaktır, sözün, rengin ve sesin aracılığına gerek duymaz. Yalan söylemez, birtakım yapay nüansların arkasına saklanmaz. İnsanı olmayacak yerde, olmayacak koşullar içinde, olmayacak konumlarda yakalamayı başaran objektif, gerçekliği de böylece umulmadık biçimde deşifre eder. Yapay tebessümler, sahte acılar, kaçamak bakışlar, sizi bir anda ele verir, **"zarf"la "mazruf"** arasındaki çelişkiyi gün ışığına çıkarır.

Ama fotoğraf karesine yansıyan insan, bir sanatçıysa, hele bir sinemacıysa, oyuncu ya da yönetmense, orada her şey, iç'in dış'a vuran bir aynasıdır. Sinemada yapay ışıkların altında, kamera karşısında, bir insanı oynayan oyuncu da, vizörün arkasından bu oyuncunun hareketlerini denetleyen bir yönetmen de, görevleri bittiği anda kendi hayatlarını yaşamaya başlarlar. Yani yüzlerindeki maskeyi çıkarıp insanların arasına karışır, gündelik yaşamın bireyleri haline gelirler. Ancak onları, bu gündelik yaşamın içinde, doğal ve **"gerçek"** kişilikleriyle saptayıp, bir fotoğraf yüzeyi üzerinde dondurmak kolay değildir. İşi kolayından ele alırsanız, sıradan bir magazin fotoğrafı çekmiş olursunuz. Bu tür fotoğraflara, günlük basının sayfalarında hemen her gün rastlama olanağı var. O tür fotoğraflarda hemen herkez, objektife gülümseyerek bakar; hatta fotoğrafı çeken gazete muhabirine, yönlendirici birtakım önerilerde bulunmaktan da çekinmezler. Önemli olan, güzel, çekici, alımlı, entellektüel ya da **"fotojenik"** görünmektir.

Ara Güler'in **"sinemacıları"**na bakarsanız, fotoğraf sanatçısı olarak **Ara Güler**'in de, onun objektifine konu olan sinemacıların da bu tür kaygıların peşinde olmadıklarını görürsünüz. **Ara Güler**, sanat yaşamının önemli bir bölümünü dolduran bu ve benzeri fotoğrafik portreleri çekerken, belli ki sinemacıların güdümüne girmemiş, sinemacılar da **Güler**'i yönlendirici herhangi bir telkinde bulunmaktan kaçınmışlar. Portre fotoğrafları ayrı ayrı okurken, bunun ayırdına kolayca varıyorsunuz, fotoğrafı çekenle fotoğrafı çekilen arasındaki doğal iletişimi sezinleyebiliyorsunuz. Bu fotoğraf dizisini ilginç kılan da bu doğal iletişim olsa gerek. Siz, o anda, orada

Dustin Hoffman

Elia Kazan

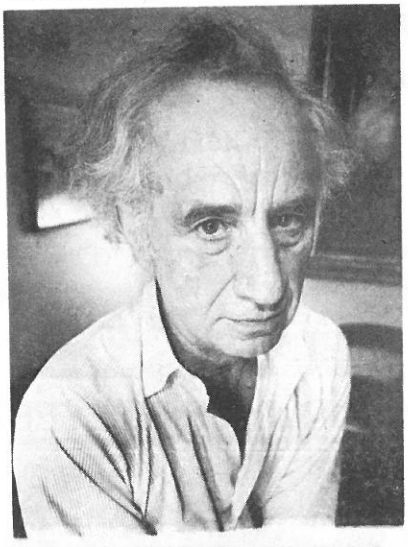

değildiniz, olaya tanık olmadınız kuşkusuz, ama olayın yani çekim işleminin gerçekleştiği ortamın sıcaklığını, yapaylıktan uzak koşullarını zihninizde kurgulamakta güçlük çekmiyorsunuz. Onlar artık **"kendileri"** değil, **Ara Güler**'in Fotoğraf karelerine girmiş olan 'sinemacılardır'; bir başka deyişle, **Ara Güler**'in sinemacılarıdır. **Aldrich'ten Antonioni**'ye, **Fellini**'den **Welles**'e, **Michèle Morgan**'dan **Gèrard Philippe**'e, **Maria Schell**'den **Jayne Mansfield**'e, ya da **Antonella Lualdi**'den **Simone Signoret**'ye uzanan bir foto-portreler galerisinde gezinirken, sinemacı suretleri, kimi zaman endişe dolu bakışla, kimi zaman mutlu bir gülümsemeyle, kimi zaman kendine güvenen mağrur bir tavırla gözlerimizin önünden akıp gidiyorlar, tıpkı sinematografik bir görüntü dizisi gibi.. Kahramanlarını sinema adamlarının oluşturduğu âşina bir filmi izliyorsunuz sanki. Onları tanıyor ve biliyorsunuz çünkü; ailenizin bireyleri arasında yer alalı bir hayli oldu; televizyon denen harika aygıt sayesinde onlarla senli-benli bile oldunuz.

Ara Güler, çektiği sinemacı portrelerinden oluşan kitabının önsözüne, "bu dünyada bir de sinemacılar var" diye giriyor. Sinemacılar bu söze ne kadar alınsa hakları var. Neden derseniz, bu dünyada **"sinemacılar"** hep olmuştur olmasına da, onları **Ara Güler** gibi özenle, dikkatle izleyen fotoğraf sanatçıları pek olmamıştır. Ya da olmuştur da onları, **Güler** gibi olağan ve doğal görünümleri içinde saptayanına pek sık rastlanmamıştır. Hemen aklıma **Yousuf Karsh**'ın bu tür fotoğrafları geliyor. Ne var ki **Karsh,** yıldızların o büyülü dünyasını yansıtmayı, doğal bir çekime tercih etmiştir çoğunlukla. Bu nedenle de sinema, onun ve benzeri fotoğrafçıların karelerinde, bize bir düş ülkesi gibi sunulmuştur. Aslına bakarsanız sinema da bir düş ülkesidir zaten. Sinema salonunun ışıkları kararıp da dikkatiniz beyazperdeye yöneldiğinde, gerçek dünyadan bir anda kopuverirsiniz.

Sinema fotoğrafçıları, belki de bu nedenle, bizi hep bir sinema salonunda, **Hollywood'un ya da Cinecitta**'nın yıldızlarıyla başbaşa bırakmaktan yana olmuşlardır.

İşte **Ara Güler,** ilk kez, bizi böyle bir düşten uyandırıyor, pek uzaklarda olduğunu sandığımız sinemacıları burnumuzun dibine getiriyor haklı olarak **"sinemanın babası"** dediği fotoğrafın, sinema dünyasını belgelemekte de bire bir sonuç verdiğini, ustalıklı deneyim birikimiyle kanıtlıyor.❑

Mart Ayı Festivalleri

VİYANA/ AVUSTURYA
Künstlerhaus,
Karlsplatz 5, A 1010 Wien,
AUSTRİA
Tel. 0043222/753284

SAN FRANCISCO ABD
San Francisco International Film Festival 1560 Fillmore Street, San Francisco CA 94115, USA.
Tel. 001415/5674641

BRÜKSEL BELÇİKA
Festival du film fantastique et scienze - fiction
144 Avenue de la Reine, B 1210
BRUXELLES
Tel.0 0322/2421713

CRETEIL FRANSA
Festival International de films de femmes
Maison des Art, Place Salvador Allende,
9400 Creteil,
FRANCE
Tel. 00331/42073898

STRASBURG FRANSA
1. quai Lezay Marnesia,
F 67000, Strasburg,
FRANCE
Tel. 003388/350550

HONG KONG
Hong Kong Coliseum Annex Building Parking Deck Floor, KCR Kowloon Station,
8 Cheong Wan Road,
Knowloon,
Hong Kong
Tel. 008523/642217

Mart Ayında Doğanlar

1 Ron Howard (1954)
2 Walter Chiari (1924)
3 George Miller (1945)
Victoria Principal(1950)
5 Pier Paolo Pasolini (1922 - 1975)
Samantha Eggar (1939)
6 Andrzej Wajda (1926)
7 Whoopi Goldberg (1949)
9 Ornella Muti (1955)
Irene Papas (1929)
11 Dominique Sanda (1951)
12 Liza Minnelli (1946)
13 Şevket Altuğ (1943)
14 Michael Caine (1933)
15 Eddie Constantine (1913)
Mirelle Darc (1938)
16 Jerry Lewis (1926)
Bernando Bertolucci (1941)
Isabelle Huppert (1955)
17 Rob Lowe (1964)
Kurt Russell (1941)
Sydney Rome (1946)
Patrick Duffy (1949)
Leslie Ann Down (1954)
18 Irene Cara (1954)
19 Ursula Andress (1936)
Bruce Willis (1955)
Glenn Close (1947)
20 William Hurt (1950)
21 Anthony Hopkins (1920)
Eric Rohmer (1920)
22 Karl Madlen (1914)
William Shatner (1931)
Marcel Marceau (1921)
Matthew Modine (1959)
23 Ugo Tognazzi (1922)
Akira Kurosawa (1910)
25 Paul Michael Glaser (1943)
26 Tinto Brass (1933)
James Caan (1939)
Leonard Nimoy (1931)
Diana Ross (1944)
27 Michael York (1942)
28 Dirk Bogarde (1920)
29 Terence Hill (1941)
Christopher Lambert (1957)
30 Warren Beatty (1937)
31 Richard Chamberlain (1935)
Isabella Ferrari (1964)
Christopher Walken (1943)

5 soru 5 yanıt
10 KASET

Bu sayımızın soruları AVT Home Video'nun Ocak sayısında piyasaya sürdüğü **Ölü İkizler** üzerine. Kazanan 10 okurumuza, bu filmin kasetleri AVT firması tarafından hediye edilecek. Son katılma tarihi 15 Mart 1990. Lütfen VHS mi yoksa BETA mı yeğlediğinizi yanıtlarınızda belirtin.

Adres: Beyazperde **5 soru 5 yanıt**
GMK Bulvarı 21/14
06640 Demirtepe /ANKARA

SORULARIMIZ

❶ **Ölü İkizler**'in yönetmeni David Cronenberg'in geçen yıl ülkemizde oynayan filmi? Anımsanacağı gibi başrolde Jef Goldblum vardı.

❷ **Ölü İkizler**'de Elliot ve Beverly Mantle kardeşlerin her ikisini de oynayan Jeremy Irons'ın başrolünü üstlendiği, televizyon'da gösterilen bir film. Bir İpucu; filmin yönetmeni İngiliz Karel Reisz idi.

❸ Filmin Kanadalı kadın oyuncusu Genevieve Bujold ülkemizde de gösterilen, Charles Jarrot'un yönetmenliğini yaptığı bir filmde oynamıştı. İngiliz tarihinden ünlü bir kadını canlandırdığı bu filmin ismi?

❹ **Ölü İkizler**'in ikizlerinin mesleği doktorluk. Doktorluk sinemanın gözde mesleklerinden biri ve pekçok filmin kahramanı. Bu sorumuzda iki isimli bir doktora ait. İnsan ruhundaki iyi-kötü çatışmasını ele alan, İngiliz yazar Stevenson'un bu romanı pekçok kez beyazperdeye uyarlandı. Komedisi, müzikali herşeyi yapıldı. Frederic March bu rolde Oscar ödülü almıştı. (1932) Filmin adı?

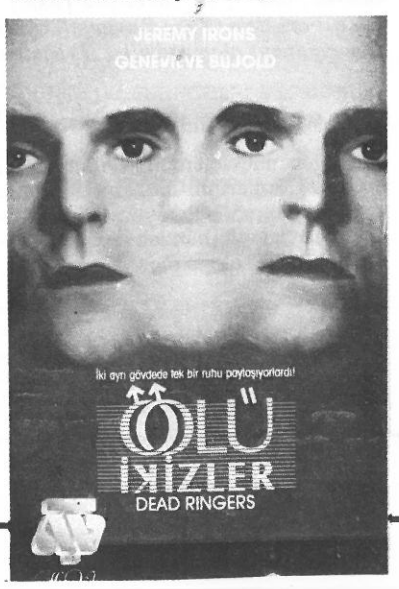

❺ Bu sorumuz Kanada sineması üzerine. Aşağıdaki yönetmenlerin hepsi Kanadalı. İstediğimiz yönetmenler ile filmlerini çakıştırmanız.

1. Norman Jewison
2. Sidney J.Furie
3. Arthur Hiller
4. Silvio Narrizano
5. Ted Kotcheff

a. First Blood (İlk kan)
b. Fidler on the Roof (Damdaki kemancı)
c. Love Story (Aşk Hikayesi)
d. Süperman IV
e. Georgy Girl

Geçen Ay Rain Man'le ilgili sorularımızın yanıtları

1. Harika Çocuk (The Naturel)
2. Francesco Maselli
3. Midnight Cowboy, Marathon Man
4. Kramer Vs Kramer, Rain Man
5. Oliver Stone

Kazanan Okurlarımız:

Mehmet Celal Güngür (Espiye / Giresun), **Ali Soner** (Beşiktaş / İst.), **Ayşenur Aslan** (İstanbul), **İrfan Kuran Gölcük** (Kocaeli), **Pembe Zindancı** (İstanbul), **Nil Oğuz** (İstanbul), **Murat Özer** (Adapazarı), **İbrahim Kaya** (İzmir), **Fatma Özmen** (İstanbul), **Necati Göksel** (İstanbul)

Hazırlayan : Turgut Çeviker

Haftanın düşünceleri

Bizde Filim

Yeşil Gireson:

Bizde filim deyince ilk bakışta şu hatıra gelir: 1 - Şehvî hisleri tahrik eden filimler. 2 - Amerikan palavralarını içinde taşıyan filimler. Şimdi eveli birinci maddenin cevabını verelim: Ekseriyeti ecnebi menşeli olan bu filimler, ve onları oynayanlar senaryonun zenginliğine göre, ağır bir dekor, aynı zamanda tam manâsiyle dekolte bir vaziyette kendilerini seyircilere takdim ederler. Bu açıklık, hiç şüphe yok ki, başka filim kumpanyalarını, ikinci olarak filim oynatanları yani sinema sahiplerini oldukça sevindirir. Sebebini öğrenmek için böyle bir filmin reklâmları önünde toplanan gençleri seyretmek ve sinemanın kapısındaki kargaşalığa şöyle bir göz atma kafidir sanırım. Açık filimlerin faideden ziyade zarar doğurdukları herkesin malûmudur. Bunun aksini iddia etmek, basit bir mütearifeyi [hareketi] münakaşa etmek olur. 18 - 25 yaş akar su gibidir. Bu yaştaki kimseler hislerinin kurbanıdırlar. Hattâ işin garibi şudur: Gerek aktör ve gerek aktris mevkiinde olan kimseler, haberleri olmadan birçok aşık kazanırlar, resimleri kıymetli bir nesne gibi göğüslerde saklanır. Binlerce aşk mektubu alırlar. Gelelim ikinci kısmın izahına. Bunlar o kadar açık değillerse de baştanbaşa palavra ile doludur. Hakikattan çok uzaklaşmışlardır. Basit bir görüşle bunların kahramanlık telkin ettiği zannedilirse de, haddi zatında haydutluk aşısı yapmaktan ileri geçemez bu filimler !...

Seyahat, harp filimlerinden başka komşu hayat ve tabiattan alınan filimler, meselâ ideal bir okulun günlük çalışması, çiftlik hayatını tasvir, ideal bir ev kadının günlük işleri, herhangi bir nebatın inkişafı, bu meyanda memleketimizde yetişen maddeleri ait olduğu mıntıkalarında gösteren filimler, herhangi bir sarî hastalığa karşı mücadele halinde, aşının, serumun tatbiki, tecrit usulleri v.s. gibi görülmeye lâyık filimler, memleketimizde ve kendi artistlerimiz tarafından çevrilirse muhakkak ki çok iyi olur. O takdirde gençlik olgunlaşacak, muayyen vakit gelinceye kadar garizî hayata veda edecek ve ecnebî propagandasına muhatap olmıyacaktır.

GÜNEL

YENİ ADAM

*Gazetemiz birkaç sayı önce bu mesele üzerinde ehemmiyetle durmuştu. **Yeşil Gireson** gazetesinden aldığımız yukarda ki yazı, şehvet hislerini kamçılıyan ve haydutluk telkin eden macera filimlerine karşı memleketin her köşesinde haklı bir reaksiyonun mevcut olduğunu gösteriyor. Filim henüz kültür - filim haline gelmedi. Fakat kültür - filim şuru artık şiddetlenmiştir. Bu, büyük bir kazançtır Gazetemiz bu mesele üzerinde ilerki sayılarında tekrar duracaktır.* ❑

"Hem eğlendirmek hem ta'lîm ve terbiye etmek"

İşte böylece, birincimektebden alınan ta'lîm ve terbiyeyi ikmâl eyleyeceği ikinci bir mekteb olan sinematoğrafdan maksad budur.

Bütün diğer müesseselerden ziyade,

Şark Sineması

Bu halkın fikir ve hüsn-i terbiye etmek meselesini, hulûs-i kalb [kalp temizliği] ve hüsniyetle [içtenlikle] nazar-ı dikkate almışdır. Bu sinemalar, vakit vakit, İstanbul'un en şöhretgiri [ünü yayılmış] olan perdeleri üzerinde bize neler, neler gösteriyorlar:

*1) Bizi kürre-i arzın [dünyanın] her tarafında gezdirerek coğrafya ile istînâs etmemizi [alışmamızı] te'mîn eden renkli panoromalar. 2) Alem-i hayvanat (hayvanlar dünyası), nebâtât [bitkiler], hikmet ve kimyanın şimdiye kadar bize meçhul kalmış olan sırlarını açan, gösteren fenni şeridler. 3)Sanayi-i hâzıranın en son eserlerini gözlerimizin önünde teşhir eden medlûl şeridler. 4) Bütün cihanın en yeni, merâk-ı âver [merak taşıyan] vakayı [olayları] ve şuûnu [yeni çıkan işleri]. 5) **"Fantomas", "Malarkiz Devterevenin"**, [v.b.] gibi zaman-ı hâzırın [devrin] en şöhret-şiâr [ünlü] muharirlerinin kaleminden çıkan dramlar. 6)Parisdeki **(Pelle Ruvanyıl)** tiyatrosunun en birinci san'atkârları tarafından oynanmış olan vodviller. 7) Komediler... en meşhur komedyenler....*

Şark Sinemalarını

Diğer müesselerden ayıran şeyi, İstanbul için daima yeni ve gösterilmiş olan proğramlarının intihâbındaki [seçimindeki] bu zenginlikdir.

Gülünüyor... eğleniyor... fikren, hissen istifa de ediliyor!....

Binaenaleyh [bundan dolayı], Beyoğlu en zarif, en ziyade [çok] müşteriye mâlik [sahip] salonu olan.

Şark Sinemasına

Koşunuz, koşunuz, koşunuz

Burada, göreceğiniz manzara ve piyesler hakkındaki ma'lûmat ve tafsilâtı Türkçe göreceksiniz ve seyrettiğiniz şeridlerden cidden hoşlanacaksınız.

«هم نه كلندیرمك هم تعلیم و تربیه ایتمك»

ایشته بوبلهجه ، برنجی مكتبدن آلدیغمز تعلیم و تربیه‌یی اكمال ایلهیجی ایكنجی بر مكتب اولان سینه‌ماطوغرافدن مقصد بودر .

بونون دیكر مؤسسه‌لردن زیاده .

شرق سینه‌ماسی

Les Cinémas Orienteaux

بو خلقك فكر و حسنی تربیه ایتمك مسئله‌سنی ، خلوص قلب و حسن نیتله نظردقته آلمقدر . بو سینه‌ماللر، وقت وقت، استانبولك اك شهرتكیری اولان پرده‌لری‌اوزرنده بزه نه‌لر ، نه‌لر كوستریورلر :

١) بزی كرهٔ ارضك هرطرفنده كزدیرمكله جغرافیا ایله استیناس ایتمكزی تأمین ایدن رنكلی پانوراملر .

٢) علم حیوانات ، نباتات ، حكمت و كیمیانك شیمدیه قدر بزه مجهول قالمش اولان اسراری آچان ، كوستره‌ن فنی شریطلر .

٣) صنایع حاضره‌نك اك صوك اثرلری كوزلرمزك اوكنده تشهیر ایدن مدلل شریطلر .

٤) بوتون جهانك اك یكی و مراق آور وقایع و شئونی .

٥) « فانتوماس »، « مالارکیز دوترهوه‌نك » ، . . . الخ كبی زمان حاضرك اك شهرتصار محررلرینك قلمندن جیقان دوراملر .

٦) پارسده‌كی (پالەروونیال) تیاتروسنك اك برنجی صنعتكارلری طرفندن اویناتمش اولان وودویللر .

٧) قومدیالر . . . . . اك مشهور قومدیه‌لر . . . . .

شرق سینه‌مالری‌نه

دیكر مؤسسه‌لردن آیریان شیئی ، استانبول ایچون دائما یكی و كوستریلمش اولان پروغرامرلرینك انتخابنده‌كی بو زنكینلكدر .

كولونیور . . . . آغلانیور . . . . فكراً ، حساً استفاده ایدیلیور ! . . .

بناءً علیه ، بك اوغلنك اك ظریف و اك زیاده مشتری‌یه مالك صالونی اولان

شرق سینه‌ماسنه

قوشكز ، قوشكز ، قوشكز

بوراده، كوره‌جككز مناظر و پیه‌سلر حقنده‌كی معلومات و تفصیلاتی تركجه كوره‌جككز وسیر ایتدیككز شریطلردن جداً خوشلانه‌جقسكز .

Nevsal-ı Milli/1914, Sayfa: 721

Ingrid Bergman

Ingrid ve....

Televizyonun bu ayki toplu gösterisinde Ingrid Bergman var;
hüzünlü gülümsemesi ve "masum" güzelliği ile.
25 Ağustos 1915 de doğmuş. Stockholm'de. 29 Ağustos 1982'de Londra'da ölmüş.
Kraliyet Konservatuarını bitirmiş. tiyatrolarda, filmlerde oynamış.
Sonra Hollywood'a ithal edilmiş yeni Greta Garbo olarak. Ama Garbo'nun karşıtı olmuş.
Onun o uzak, soğuk, mistik tanrıça imajının karşıtı.
Herşeyden önce ışık ve canlılık saçan bir "doğallığın" simgesi,
sonra "hanımefendi" hatta "azize".
Bu yüzden de kocasını (bir dişçi) ve çocuğunu bırakarak Robetro Rosselini'ye gitmesi
Amerika'da skandallar yaratmış.
Amerika'nın dindarları, kadın dernekleri, hatta politikacıları aleyhinde demeçler verip
"ahlaksal alçalmanın havarisi" gibi isimler takmışlar. 7 yıl Hollywood'dan aforoz etmişler.
1956 yılında hem **Anastasia** ile geri dönmüş hem de ikinci Oscar'ını almış.
Oscarların ilki **Işıklar Sönerken** 1944
Sonuncusu (bu yardımcı) **Doğu Ekspresinde Cinayet** 1974.
Filmleri mi?
Kazablanka, Çanlar Kimin İçin Çalıyor, Aşktan da Üstün, Elena ve Erkekler, Kaktüs Çiçeği, Sonbahar Sonatı... Tam 49 film ve bir sürü tiyatro oyunu.
Oyuncu olarak tek kusuru "kötü" kadınlarda inandırıcı olamaması.
Doğru, kim Ingrid Bergman'ı fame fatal olarak düşünebilir ki?

"Uçurtmayı Vurmasınlar" hapishane filmi değil...

Beyazperde'nin 4. sayısında **"İzleyici Eleştirileri"** sayfasında Sayın **Özlem Ertürk**'ün **"Uçurtmayı Vurmasınlar"** filmi üzerine bir eleştirisi (!) yer aldı. Bu yazıya eleştiri demek 'karalama' sözcüğüne haksızlık olacaktır. Ancak sayfanın adına uygun olsun diye eleştiri sözcüğünü kullandım.

Sayın **Özlem Ertürk Beyazperde**'yi ilk kez okuyor olmalı. Derginin 2. sayısında **"Uçurtmayı Vurmasınlar"** filminin yönetmeni **Tunç Başaran**'la bir söyleşi yer almıştı. Kısa ama son derece bilgi yüklü bir söyleşiydi. Özlem hanım o söyleşiyi okumamış olmalı. O söyleşinin bir bölümünü buraya almak istiyorum. Tunç Başaran'ın filmi ile ilgili görüşleri şöyle:

"Hapishane background'u beni ilgilendirmiyordu. Onuda başkası yapsın. (Belkide bu başkası Özlem Ertürk olabilir (!) AEY.) Bu filmde öyle bir şey yok. Ben kişilerin sevgiden yoksun olarak büyümemeleri üzerinde durdum. Öte yandan filmdeki hapishane ortamını ben, kafadan uydurmadım. Böyle bir hapishanede Yönetmen "böyle bir hapishane" diye vurguluyor. Bu ne Metris nede Diyarbakır cezaevi değildir. AEY) dört beş yıl yatmış bir siyasi hükümlünün hikayesiydi bu".

Ayrıca olayı yaşayan ve yazan filmin de sanat danışmanı Feride Çiçekoğlu 17 Ekim 1989 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde öykü ile film arasındaki büyük benzerlik olduğunu söylüyor. Böyle bir filme Özlem arkadaşımız özlemini çektiği hapishane filminden beklediklerini yüklüyor. Böyle bir filmde bu beklentilerini görmeyince de karalama edebiyatı yapıyor. Yönetmen filmin hapishane filmi olmadığını söylüyor. İzleyenler bunu rahatlıkla anlayacaklardır. Anlaşılan Özlem arkadaşımız filmide pek duyarlı olarak izlememiş. Kendisine önerim bu film daha gösterimdeyken bir kez daha izlesin. Sayın **Özlem Ertürk**'ün karalamalarını okuyunca geçmişteki bir anı geldi aklıma. Bir çok okur anımsayacaktır. Bir devlet büyüğümüz (!) Picasso'nun resimlerini izledikten sonra "uğraşsam bende çizerim" diyebilme gafletinde bulunmuştu. İşte Özlem hanımın filme bakış açısı bu yöndedir.

Türk sinemasının onurunu, saygınlığını her dönemde büyük bir inançla savunan ve Türk Sinemasının eksikliklerini de dürüstçe dile getiren **Tunç Başaran**'ın **"Uçurtmayı Vurmasınlar"** ile zoru başarma gibi bir iddiası olduğunu sanmıyorum. Zoru başarması gereken birisi varsa oda biz izleyicileriz. Sinemamıza sahip çıkarak bu zoru başarmalıyız. Karalayarak değil. **Tunç Başaran**'ın söylediği gibi "dışarda tanınan tek isim hâlâ **Yılmaz Güney.** O bize bir kapı açtı, biz ise o açık kapıdan yalnızca bakıyoruz" (Cumhuriyet Dergi - 19 Aralık - 1989) Biz izleyicilerin, sinema severlerin yönetmenlerimizin ve kapıdan adım atmaları için hiç mi katkımız olamayacak? Bana göre çok fazla olacaktır, karalamalarla değil. Özlem arkadaşımızın yaptığı gibi demogoji edebiyatı yapmakla konuları saptırmakla hiç olmaz.

Son söz olarak Sayın **Özlem Ertürk**'e tekrar hatırlatmak istiyorum. Yönetmeninde dediği gibi bu bir hapishane filmi değil. Ama birgün o özlemini çektiğimiz hapishane filmleride yapılacaktır. Bu filmleri yine bizim desteğimizle bizim yönetmenlerimiz yapacaklardır. **Tunç Başaran, Ali Özgentürk, Zeki Ökten, Şerif Gören, Ömer Kavur, Nesli Çölgeçen,** ve daha bir çok isim Metris'in Diyarbakır'ın, Mamak'ın filmlerine imzalarını atacaklardır. Çünkü sinema yaşamın içinde olduğu sürece bizi ilgilendirir. Yaşamdan kopuk bir sinemayı biz izleyicilerde hiç bir zaman desteklemeyeceğiz. Ama o filmlerden beklediklerimizi lütfen başka filmlere yüklemeyelim.

Ali Ekber Yıldırım/ İZMİR

Fotografın sinemada, sinemanın yaşamdaki rolü

Fotoğrafın bir büyük ustasından büyük şeyler öğreniyoruz sinemaya dair. En baştada ciddiyeti sorumluluğu. Söyleşi her ne kadar günlük dilde ve samimi bir havada geçsede çok önemli gerçekleri vurguluyor usta. Sinemanın, dünyanın en zor işi olduğunu ve ciddiye alınması gerektiğini söylüyor. Sinema tarihinin kaliteli filmlerini izlediğimizde görürüz. "Her karesi bir fotoğraftır" deriz. Sinema, perspektifini çerçevelemenin, ışığın harekete yansımasıdır. Yaşamın bu yolla görüntüye aktarımıdır. Bu bağlamda fotoğraf olayını yaşamalıdır bir yönetmen. Sinematoğrafik olarak bilinen bir çok terim ve kavram fotoğraf gerçeğinin doğurduğu sonuçlardır. Bu terim ve kavramlar, sinema içerisinde yeni bir boyut kazanır yaşamı fotoğrafın yanısıra yeni bir yönden ifade ederler. Yönetmeninde yaşamı yansıtmadaki anlatım zenginliği ve güçlülüğü, yaşamın kesitlerini net, vurgulu, göze hoş gelecek şekilde ortaya çıkarması ile belirlenir. Bu aşamada fotoğraf bir yönetmence bilinmek zorundadır. Işığıyla, açısıyla, kaliteli görüntüsü ile, ve bu yolla kazandığı anlatım zenginliği ile güçlenebilir sinema.

Ara Güler usta, içeriğide süzüyor sinema süzgecinde. En büyük süzgecide tarih olarak görüyor. Bencede yapılmayanın yapılması gerek. Sanat yaşamı her yönüyle yansıtabilmeli. Hele ki zamanımızın en güçlü anlatım aracı olarak kullanabiliyorsa insanoğlu sinemayı, yenilikleri, kahpelikleri, ve barındırdıkları ile yaşamıda aktarabilmeli sinemaya. Sinema anlatımcı ve aktarımcı özelliklerinin yanısıra ilerici nitelikte taşıyabilmeli. İnsanoğlunun yaşamsal sorunlarına yaklaşabilmeli. İnsanı insana yaklaştırabilmeli. Ustanın dediği gibi anarşizme hazırlamamalı insanları. Amerikan halkı hep kötülükler ve kalleşlikler içinde olabiliyor. Kurtarıcılarıda olağanüstü insanlar oluyor nedense hep. **Batman** gibi, **Rambo** gibi, **İndiana** gibi özellikli insanların (veya insanımsı yaratıkların) şiddet gösterileri eşliğinde düzeni ve insanları ayakta tutabilmeleri işleniyor. Tüm bunlar yaratıcılık adına, teknik kullanımın sınırsızlığı adına, dahilik rütbeleri ışığında yapılıyor. Biz kez daha doğru söylüyor **Ara Güler.** Ruh hastası insanların kişisel tatminlerinin yansımasına dönüşüyor sinema. İşte sinemanın bir büyük ustasından bu tür filmlere ait bir kaç söz:

"Eğer genel bir izleyici kitlesine ulaşmak istiyorsanız, **Star Wars** ve **Süperman** gibi sanatla hiç ilgisi olmayan filmler yapmalısınız. Bununla halkın aptal olduğunu söylemek istemiyorum, ama onları memnun etmek içinde kesinlikle böyle bir ıstıraba katlanmam." **Andrei Tarkovski**'nin **Beyazperde**'nin ilk sayısındaki bir sözünden alıntı yaptım bu bölümü. Hasılat rekorları kıran bu filmlerin konumu, Türkiye'de artık sonu gelmekte olan arabesk kasetlerin milyonlar satması ile orantılıdır. Çok satabilmek, kitleye açılabilmek ve halka inebilmek adına, eğlence özelliği ön plana alınarak, şiddet gösterileri niteliği taşıyor bu filmler. Eğer sanatçının görevi toplumu ileriye götürecek atılımlarda bulunmaksa, toplumun bulunduğu geri konuma düşmemeli.

Tarkan Kaynar / İZMİR (Sinema - TV - Fotoğraf Bölümü Öğrencisi)

Sayın **Özlem ERTÜRK**

Beyazperde Dergisinin 4. sayısındaki **"Uçurtmayı Vurmasınlar Üzerine"** başlıklı yazınızı okudum. Ve kişisel görüşlerimi açıklama gereğini hissettim. Öyle sanıyorum ki Sayın **Tunç BAŞARAN**'ın bu filmdeki amacı bir çocuk oyuncu ile izleyicileri ağlatmak değildi. O anlamda da çocuk oyuncu oynatması filmi, 'ehveni şer' yapmaz, tam tersine küçük oyuncularla ne kadar büyük mesajlar gönderilebileceğini gösterir.

İkinci olarak, öyle sanıyorum ki, siz bu filmi izlemeye giderken bir cezaevi gerçeği, işkenceler, açlık grevleri, direnişler göreceğinizi sanarak gitmişsiniz. Durum böyle olunca pek tabii ki beklentiler de farklı oluyor. Elbetteki insan haklarına saldırılar, tutukluların zor yaşam koşulları da anlatılmalı filmlerde. Ama **'Uçurtmayı Vurmasınlar'** filminde değil... Nedenine gelince: **Uçurtmayı Vurmasınlar** bir sevgi filmi. Küçük bir çocukla, siyasi bir tutuklu kadın arasındaki sımsıcak bir sevginin filmi. Bence filmin ana teması bu... Uçurtmanın vurulması (vurulamaması), cezaevindeki yaşam bu sevgi filminin fonudur. Bu sevgiyi yaşayanlardan biri olan tutuklu kadın siyasi suçlu olmayabilir, herhangi bir kadın olabilirdi. Ama ne yazık ki bu cezaevinde yaşayan ve bu güzelim sevgiyi yaşayan kadın Sayın **Feride ÇİÇEKOĞLU**'dur. Ve **Feride Çiçekoğlu** da bu filmin senaristidir.

Sayın **ERTÜRK,** bu filmi bir kez daha sevgi filmi olduğu gerçeğiyle izleme olanağına sahip olabilirseniz sanıyorum ki eleştirilerinizdeki sert uslubun haksızlığını siz de göreceksiniz.

Nesrin ACAR / İSTANBUL

Sayın Beyazperde,

Dergimiz Beyazperde'ye şimdilik pek ısınamadık. Nedeni, Türk sinemasının geçmişine yeterli yer verilmiyor.. Biz genç kuşaklar, sanatçılarıyla, yönetmenleriyle siyah beyaz dönemi daha iyi tanımak istiyoruz.

Bir **Muharrem Gürses** dönemi olduğunu duyduk... Sayın **Muharrem Gürses**'lede o dönemleri anlatan bir röportaj yaptırılamaz mı...?

Ayrıca büyüklerimizden duyduğumuz ve onlarında çok özlem duyduğu eski filmlerin Afişlerini.. Umut filminin afişi gibi... Ek olarak verirseniz.. Öyle mutlu oluruz ki.

Bizler eski filmlerin afişlerini merak ediyoruz.. Bunları biriktirmek istiyoruz.! Hatta büyüklerimiz bu filmlerin afişleri elimize geçse evimize işyerimize çerçeveleyip asmak isteriz... diye, Misafirliklerde birçok yerde konuşuluyor...

Sayın İrfan ağabey,

Geçmişin Türk sinemasını küçüksemediğinizi biliyoruz. Eğer Afiş dileğimizi yerine getirirseniz inanın çok çok seviniriz...

Birde derginizin kapağını daha ilginç, dikkat çeken bir şekle getiremez misiniz? Ara sıra Türk sinemasıyla ilgili çarpıcı bir kapak olsun...

Örnek isterseniz.. Geçenlerde Tarık Akan'ın Gece Karartmaları filminin işkence sahnesinde gözleri kapalı çırılçıplak haykırıyor...

(O resmin sadece gözleri bağlı. Haykırırken kafasını dergiye kapak yapamazmısınız..!)

Film setlerinden - yeni çekilecek filmlerden bahsedilsin..

Birde dergimizin reklamı yok... Maddi durumum el verse.. Tüm tanıdıklarıma birer tane satın alıp vermek istiyorum.. Ama yinede 3 arkadaşıma derginizi sevdirdim bu aydan itibaren almaya devam edecekler.

Gayem çok satılsın.. Dergimiz kapanmasın..

Tayfun Cem Çakar - Gaziantep

* * *

Sevgili Beyazperde,

Öncelikle, seni çoşkunca alkışlıyor ve haykırıyorum: "HOŞGELDİN"*. Koskocaman bir boşluğu doldurdun varlığınla. Biz, senin varlığınla enfes (biz, sinemaseverler) bir denizde, hiç çıkmamacasına yüzüyoruz. Evet, bize yepyeni kapılar açtın, okyanuslar serdin önümüze, filmden karelerle dolu. Yeni doğmuş bir bebek sevinciyle geldin ve umarım, öyle kalırsın.

Ama hiç bir şey, dört - dörtlük değildir. Sende öylesin yani. Eksikliklerini tamamlamak zorundasın. Çünkü benim gibi okurların var. Açıklayayım:

Ben MUŞ'un Varto İlçe'sinde ikamet etmekteyim şu an. Ve tabi ki, hemen hemen her yönden kısıtlı olan bu Doğu Anadolu yöresine, gazete ve dergiler bin bir güçlükle geliyor. Saat gece 8.00 lere kadar gazete bekliyoruz. Ve Beyazperde gibi bir derginin buraya gelmesi çok zor. En basitinden: Okuru yok. İstisnalar kaideyi bozmazdı ama bu seferlik bozdu. İstisnalardan biri olan ben, büyük bir mücadeleden sonra, Beyazperde'yi, yani seni, Varto'ya getirtmeyi başardım. Tabii, bu zaman sürecinde ilk sayısını kaçırmış olduk.

Şimdi, sıra eleştirilerimde:

a) Hiç teoriğin yok Beyazperde'm. Sinemayı biraz da teknik, teorik olarak yazıp, anlatsan ve resimlesen daha iyi olur. Mesela bulmacanı hep sinema'dan sorularla donatsan, sorsan: Yunan mitolojisinde, güzel sanatların dokuz perisinden birini soracağına, sinemasal terimler sorsan: Zoom, Avantgard, bilim - kurgu gibi. (tabi ben cevap olarak yazdım).

b) Her sayıda, siyasal sinema gibi, belirli bir türü tanıtan, o türün başarılı örneklerini gösteren, fotoğraflayan bir köşen olsa Beyazperde'm.

c)Genç eleştirmenlerin yazılarına yer veren, onların da söz sahibi olmalarını sağlayan bir ortamı yaratsan.

d) Küçük burjuva dergisi olma sadece, geniş kitlelere seslen.

İnan, hepimiz seni daha çok seveceğiz.

Sakine Fırat - Varto/Muş

* * *

"Ün"lü bir Sinema Yönetmenimizin Türk Sineması için yapmış olduğu büyük özveriye dair maruzatımdır.

Ocak/90 sayınızda, Sayın **Memduh Ün** ile yapılan bir söyleşi var. Sayın **Ün,** çevirdiği bir filmin atmosferi kaybolmasın diye, tek plan çekimi için **Büyükada**'ya bile gittiklerinden söz ediyor. Hazret sanki **Afrika**'ya, ya da Ağrı Dağına gitmiş. Gittiği yer, bulunduğu yere 1 saatlik mesafede. Bu bir saatlik yola "özenle" de gitmiş, hemi de "ekiple birlikte"; sanki filmi tek başına çekecek.

Sayın **Ün**'ün bu evlere şenlik itirafı, Türk sinemasındaki bazı yönetmenlerin, sinemaya nasıl baktıklarına dair, çok önemli bir ipucu. Senelerdir yapımcı - yönetmen olarak sinemamıza film yapmış birinin, bir film için yapılması gereken böyle bir zorunluluğu, büyütüp tersine çevirerek bundan kendine övünme payı çıkarmasına tanık olunca, insan bunlardan kurtulmanın, Türk sineması için yaşamsal bir sorun olduğuna bir kere daha inanıyor.

Döneminiz bitti beyler. Türk sinemasını, senelerce iğfal edip onu kötü yola düşürmeniz yetmedi mi? Biraz geçmişinizle hesaplaşın ve de çekilin artık. Siz çekilip yok olursanız, boşluğunuzu, sinemayı sanat olarak görme heyecanıyla severek çalışan, bu işi başarı ile yapacak bir yığın genç, yetenekli insana yer açmış olursunuz. İşte böyle bir davranışınız, Türk sineması adına hanenize yazılacak tek artı puan olur. Siz yine "özenle" Büyükada'nıza gidin ve de orda kalın. Sinemamızın yeni yaratılmakta olan umutlu ortamında ne olur görünmeyin.

Ben Büyükada'yı size bağışlıyorum, Büyükada sizin, Yeşilçam bizim olsun. Baki selamlar...

Hüseyin Şahin - Samsun

* * *

Sayın Beyazperde Yöneticileri,

Şubat ayı ile birlikte 4.sü yayınlanan derginizi zevk ve ilgi ile okumaktayım. Derginizin uzun ömürlü olması umudunu taşıyarak sizleri kutlarım.

Hemen hemen sinema dalında kendi türünde tek dergi olan **Beyazperde**'yi aslında hiç eleştirmek istemiyorum. Çünki sinema severler olarak derginiz bize çok şey ifade etmektedir. Ancak sizlerin isteği üzerine birkaç kusuru belirtmekten kendimi alıkoyamadım.

Genel okuyucu eleştirisine katılarak ben de derginin fazla sayıda ve büyük ebatlarda fotoğraflar taşıdığına katılıyorum. Oysa Kasım sayınızda sözü edilen "Sinema Okulu" bölümünün hazırlanması, Sinema hakkında bilgi edinmek isteyenler için ve iyi bir sinema izleyicisi oluşturulması açısından önemli olabilir.

Sinema konusunda yayınlanan dökümanların sayısı az olmakla birlikte özellikle uygulayıma yönelik bilgi içermektedirler. Beyazperde'nin bu anlamda yol gösterici olması, sinema severleri çok memnun edecektir.

Özellikle belirtmek istediğim diğer bir konu da sinema ile ilgili söyleşi ve paneller gibi faaliyetlerden derginizin söz etmemesi. Geçtiğimiz aylarda İstanbul'da İ.Ü. Basın ve Yayın Yüksek Okulu, Mülkiyeliler Birliği ile Türk-Yunan Dostluk Derneği'nin yapmış oldukları sinema ile ilgili söyleşi ve panelleri izleme olanağımız olmadığı için izleyemedik. Bu konuda Beyazperde'nin çabalarını bekliyoruz.

Yeni Beyazperde'lerde buluşmak dileği ile.

Cafer Ş.Turan - İstanbul.

* * *

Sevgili Beyazperde!

Çıktığından beri alıyorum seni. Beğeniyorum oldukça. Ama ben Alman "Cinema" gibi bol resimli ve yazılı bekliyordum seni.. Neyse böylede harikasın!...

Bugün 4. sayını aldım. Nostaljik duygularla karmaşık, bir çırpıda okudum. Yaşım 18 ama 70'lerin o gizemli büyüsünü hatırlıyorum, 60'ları da çoşkuyla yaşıyorum.

Sen doğmadan bir ay önce Milliyet Gazetesi'nin Sanat Kültür sütunlarında yakında doğacağını öğrenmiştim ve o anı büyük çoşkuyla, merakla bekledim Ekim 1989 sonunda da kavuştum.

Ben Cağaloğlu Anadolu Lisesi, 5-Edebiyat sınıfında okuyorum ve kısmet olursa Marmara Üniversitesi SInema - TV bölümüne gireceğim...

Kısacası; Beyazperde aşığıyım. Her ay alıyor, zevkle okuyor ve biriktiriyorum.. Kapanacağını duydum... Şok oldum. Ama bunun kötü bir şaka olduğuna inanıyorum. Sensiz, sinema hayatım biraz zorlu geçecektir herhalde... 10.000.TL'de olsan, alacağım. (Diğer okurları bilmem ama...)

Mart sayısında resme az, yazıya çok yer vereceğinizi söylüyorsun.. Sinema görsel bir sanat değil midir?

Bilmiyorum ama, uygulama çok saçma olmayacak mı?

- Fiatını artırsan daha iyi olmaz mıydı?

-Neyse, kapanayım deme de, buna da razıyız!.

-Seni çok seviyoruz!!!!

Verdiğin bu ayki poster içimizi titretti. Çok nostaljik değerli bir hediyeydi. Sağol, varol.. Hep böyle değerli, düzeyli posterler vermeye devam et, olmaz mı?

Bir de eklerin var ki beni öldürüyor.. Arayıp ta bulamadığım şeyler, Hazineler hep bu ekler...

Yönetmenler Serisi'ni çok beğeniyorum. Her ay devamlı vermeni istiyorum...

"Acaba başlangıcından bugüne Türkiye'de çevrilen filmleri, tek tek tarihsel kronoji izleyerek, aydan ayda verebilemez misiniz?" Bu konuyu dikkate alırsanız çok sevinirim...

Okan Arpaç - İstanbul

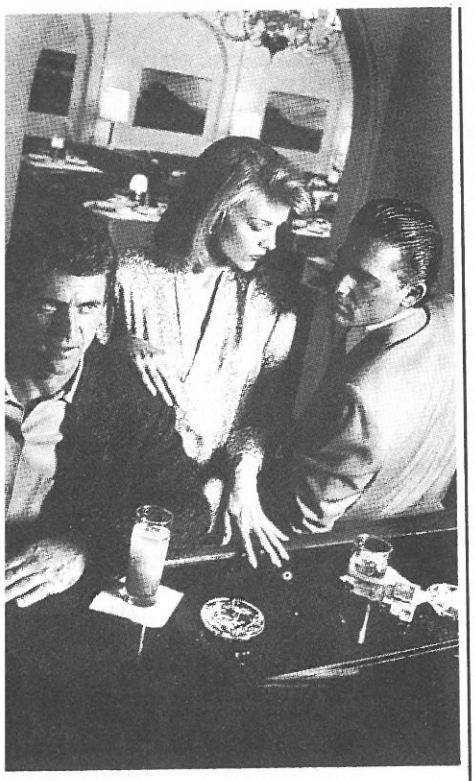

Tehlikeli Kokteyl

Tequila Sunrie
(Warner Home Video)

Biri polis, diğeri yasa dışı işler yapan iki eski arkadaş... İkisi de aynı kadını seviyor.. Sağlam çatışma noktaları bulup, üç ünlü oyuncuyu da kadronuza aldığınızda bile herşey tamam oluyor. **Tehlikeli Kokteyl**'in senaryo yazarı ve yönetmeni Robert Towne, Roman Polanski'nin **Chinatown** (1974) adlı filminin senaryo yazarı olarak Oscar kazanmıştı. Demek ki, **Chinatown** asıl başarısını Polanski'ye borçluymuş. Çünkü bu kez, Towne'ın yönetmenliğinin yanısıra senaryosu da zayıf. Ne iki arkadaş arasındaki çatışmayı, ne de iki 'maço' arasında kalan kadının çelişkisini derinleştirip, geleneksel anlatımının olanaklarıyla 'dramatik bir heyecan' oluşturamıyor. Filmin ilk yarısı, iki eski arkadaş arasındaki konuşmalar, polis olanın kadınla ilişkisi, restoranda geçen sahneler ve bir doğum günü partisi ile geçiyor. İkinci yarı da, yine arkadaşların gün batımında sahildeki konuşmaları; Mel Gibson ile Michelle Pfeiffer'ın Dave Grusin'in müziği ve David Sanborn'un saksafon solosu eşliğinde sevişmeleri - (üstelik kötü çekilmiş bir sahne) - ve olayın çözüme bağlandığı birkaç sıradan sahne ile geçip gidiyor. Mel Gibson, sanırız sinemada ilk kez 'kötü adam' rolünde. Aşkını ifade edemeyen ve "kendisinden başka herkesin kirli işlere devam etmesini istediği" biri olarak film boyunca ortalıkta gezinip duruyor. Polis rolünde Kurt Russell, daha sevimli çünkü daha az kasılıyor. Michelle Pfeiffer ise ne yapsın? O da "göz dolduruyor". Neyse ki, Mel Gibson'u hala **Gelibolu**'daki masumiyetiyle, Michelle Pfeiffer'i de **Tehlikeli İlişkiler**'deki başarılı oyunuyla anımsıyoruz. (UmarızPfeiffer'in, kendisine Altın Küre kazandıran ve Oscar adayı olduğu **"Muhteşem Fırıncı Gençler"** adlı filmini de yakında izleriz). Bir **de Örümcek Kadının Öpücüğü**'ndeki Raul Julia var. O da yaşlanmış ve kilo almış, yani iyice tatsız olmuş.

Tehlikeli Kokteyl, ilginç olgular çevresinde dolaştığını sanıp hiçbirşey olamayan filmlerden. Ellili yıllarda benzeri ilişkileri, durumları konu alan filmler yapılıyordu. Şimdi izlediğimizde her ne kadar 'naiv" görünseler de bu filmler **Tehlikeli Kokteyl** kadar ruhsuz değillerdi... Küçük bir not: Filmin dublaj kopyasını izledik. Sonlara doğru bir sahnede şöyle bir diyalog geçiyordu: "Kızın gitmek üzere olduğunu söylemiştim."/ "Evet, bir yanlış anlaşma oldu.". 'Yanlış anlaşma' değil, 'yanlış anlama' olması gerekiyordu... Demek ki, her zaman "kusursuz" olunamıyor.

(1988 yapımı /111 dakika).❑

Zelig

(Warner Home Video)

Video şirketlerinin aylık paketlerinde çoğu sıradan filmin yanısıra, Lina Wertmüller'in **Seven Beaties** (Onur Savaşı) ve Woody Allen'in **Zelig** adlı filmleri gibi daha eski tarihli ama nitelikli yapımlara da rastlanıyor arasıra... 1983 yapımı **Zelig,** "nörotik bir konformist"in öyküsü. Leonard Zelig, içkinin, bulunduğunda ucuz olduğu, görkemli partiler ve caz döneminde ortaya çıkmış, kimilerine göre, eğlenceli, bazılarının da sinirini bozan bir adam. Başarısının kılık-değiştirmesine borçlu. Fransızlarla Fransızca konuşup Fransız gibi oluyor, Çinlilerin yanında bir doğulu gibi davranıyor, şişmanlarla birlikte 120 kiloya çıkabiliyor ve böylece herkesi etkiliyor. Zelig, bir "insan bukalemunu". Çünkü diğerleri gibi olmak, onlara benzemek güvenli; böylece kendini koruyabiliyor. Çünkü Zelig, "sevilmek istiyor." Babası, ölüm döşeğinde hayatın anlamsız bir ızdırap olduğunu söyleyerek, oğluna kendisini kurtarmasını tavsiye etmiş. İşte film bu tavsiyeyi yerine getirmeye çalışan bu 'tuhaf yaratığın' öyküsünü anlatıyor. Öyle ki, **Zelig,** türlü olaylardan sonra kimlik edinme probleminin son vakası olarak Nazilere bi-

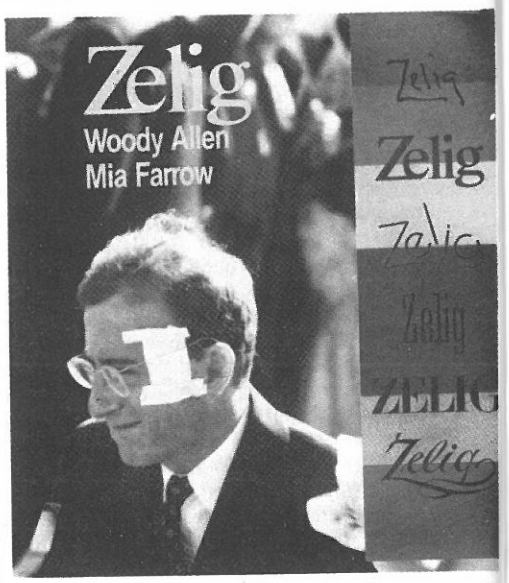

le katılıyor, ama sonunda Dr. Fletcher'in çabasıyla kendi kişiliğine kavuşuyor.

Woody Allen'in bu "belgesel parodisi", ilk kez belgesel türün olanaklarıyla gerçekleştirilmiş bir güldürü filmi olarak değerlendirilmekte. Bir haber filmi havasında gerçekleştirilen **Zelig**'de, Woody Allen'in kurmaca kahraman Leonard Zelig'i, Roosevelt, Hitler, Chaplin, ve Babe Ruth ile biraraya getiren sahneler de var. Siyah - beyaz ve kimi bölümlerinde renkli çekilmiş olan film bu özellikleri açısından da çok başarılı. Filmde yer alan bir konuşmada "Zelig'in öyküsü, Yahudilerin Amerika'da yaşadıklarına çok benziyor. Onlar da, topluma girdiler, yer edinmek için mücadele ettiler ve sonra kültürü benimsemeye çalıştılar." deniliyor. Film bütünüyle ince bir zekanın ve hınzırca bir güldürü anlayışının ürünü. Örneğin, çeşitli kesimlerin Zelig'e karşı olduğunu öğreniyoruz. Sosyalistler bu yaratığın "kapitalist insanının ta kendisi" olduğunu söylüyorlar. Çünkü "insanları sömürmek için çeşitli kılıklara giriyor." Sokaktaki vatandaşa göre Zelig, "Amerikanın en iyi insanı". Ku Klux Klan ise Zelig'i çok tehlikeli buluyor. Zelig, kılıktan kılığa girmesine neden olan hastalığının nedeni olarak şu gerekçeleri sıralıyor: "Ağabeyim beni döverdi. Ablam onu döverdi. Babam hepimizi döverdi. Annem hem babamı, hem de bizi döverdi. Komşular bizi döverdi. Yan mahallede oturanlar hem komşularımızı, hem de bizi döverlerdi."

Kitle iletişim araçlarına yönelik bir taşlama da sayılan Woody Allen'in Zelig'i "toplumsal davranış", toplumsal insan" gündelik yaşam içinde katmalara ayrılmış çağdaş insana alaycı bir bakış getiriyor. Yönetmenin en gösterişli ve iddialı filmlerinden biri olarak değerlendirilen Zelig'i izleyin..❑

Bataklık İnsanları

Shy People
(Video Market / Cannon)

New York'da serbest gazetecilik yapan Diane Sullivan (Jill Clayburgh), Cosmopolitan dergisine bir röportaj hazırlamak üzere kızı Grace ile birlikte Louisana'ya, bataklıklar arasında yaşayan akrabalarının yanına gider. Burada, üç oğlu ve gelini ile birlikte yaşayan Ruth (Barbara Hershey) ile karşılaşan Diane, sevgi, şiddet, kıskançlık ve acı gibi insan hallerinin heryerde olabileceğini görür.

Sinemalarda **Siberiade** (Sibirya Destanı), daha sonra ABD'de çektiği **Maria'nın Aşkları** (Maria's Lovers), **Firar Treni** (Runaway Train) ve **Tek Kişilik Düet** (Düet for One) gibi filmleri gösterilmiş olan Sovyet yönetmen Andrei Konchalovsky'nin **Bataklık İnsanları** iyi bir kadronun elinden çıkmış. Senaryo, Gerard Brach, Marjorie David ve Andrei Konchalovski'nin imzalarını taşıyor. Görüntü yönetmeni, geçen yıl **Ayrı Bir Dünya** adlı filmini izlediğimiz İngiliz Chris Menges. Müzik, Tangerine Dream topluluğuna ait. Filmde, Barbara, Hershey, Jill Clayburgh, Martha Plimpto, Merritt Butrick ve John Philbin oynuyorlar.

"Uygarlığın kültüre zarar verdiğine inandığını" belirten yönetmen Konchalovsky, bu filmde Uygarlıkla kültürü iki kadın biçiminde karşı karşıya getirdiğini" söylüyor. Konchalovsky'e göre, Diane yüzeysel ilişkileri olan bir kent kadını; Ruth ise yalnızca gereksindiği kadar ilişkileri olan bir kadın, bir 'bataklık insanı'. Film bu iki kadının birbirleriyle ve kendi kendileriyle olan çatışmalarını, birbirlerini kişilik boyutunda etkilemelerini ve dönüşümlerini anlatıyor. Barbara Hershey'e Cannes Şenliği'nde ödül kazandıran oyunu çok iyi. Jill Clayburgh de, bu filmde **La Luna**'da olduğu gibi, çocuğunun sorunlarıyla boğuşmak zorunda olan bir anne rolünde... Aslı, yani beyazperdede geniş ekran (sinemaskop) olan filmde Chris Menges'in çerçeveleri ve görüntü düzenlemeleri çok başarılı. Televizyon ekranında herhalde buna vakıf olmak biraz zor. Tangerine Dream'ın müziği de filmin genel havasına çok uyuyor... **Bataklık insanları,** sabırlı izlenmeyi talep eden bir film. Temposu yavaş, sözünü ettiği ilişkiler ve durumlar farklı. Ama Konchalovsky'nin başka filmlerinde de olduğu gibi, sert tonda bir film. **Bataklık İnsanları** gibi farklı tadlarda filmler de var. Arzu ederseniz...
(1987 yapımı / 118 dakika).❑

Çılgın

Frantic
(Warner Home Video)

Ünlü senaryo yazarı Gerard Brach, **Bataklık İnsanları**'ndan sonra, bu kez, birlikte çalıştığı Roman Polanski ile **Çılgın** gibi hareketli bir filmin yarıtıcılarından biri olarak karşımızda... (Gerard Brach) Polanski ile, yönetmenin **Tiksinti** (Repulsion), **Kiracı** (The Tenant), **Cul - de - Sac, Tess, Vampirlerin Dansı** (Dance of the Vampires) ve **Korsanlar** (Pirates) gibi filmlerinin senaryolarını yazmıştı. **Çılgın,** San Francisco'lu bir doktorun, karısı ile birlikte, bir kongreye katılmak üzere geldiği Paris'deki karabasan gibi

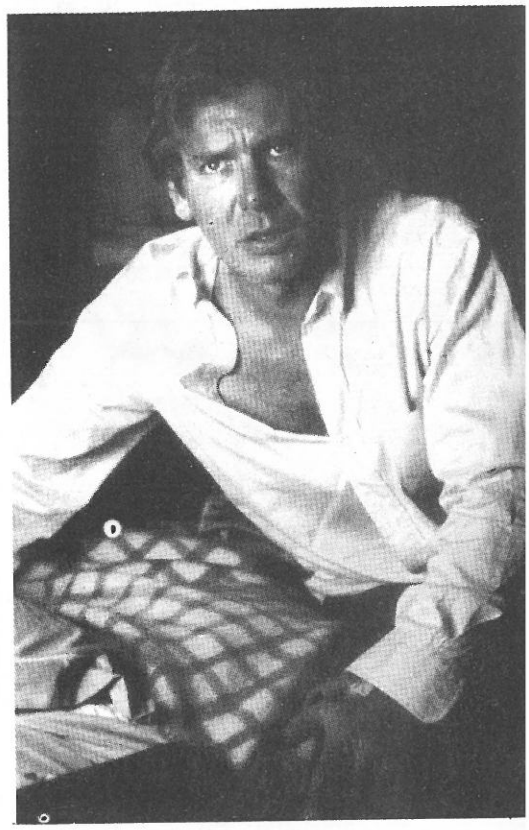

geçen birkaç gününü heyecanlı öyküsünü anlıyor. Havaalanında karışan bavullar nedeniyle karısı otel odasından kaçırılınca, doktor bir dedektif gibi olayın peşine düşer.. Birçok Amerikan ya da Avrupa filmine 'aşk mekanı' olan Paris, **Çılgın**'da tehlikeli işlere bulaşmış herkesin at oynattığı tekinsiz bir cangıla dönüşmüş. Başından sonuna kadar merak öğesinin diri tutulduğu film sürprizlerle dolu. Hitchcock filmlerini anımsatan bir ustalığa sahip olan filmin çok iyi bir senaryosu var. Polanski -Brach ikilisinin, daha önceki beraberliklerinin de gösterdiği gibi, her türde filmin altından kalkabileceklerini kanıtlayan bir çalışma. Doktor rolünde Harrison Ford hem çok sevimli, hem de **Indiana Jones** ya da benzeri filmlerde yarattığı mitosun aksine korku ve kaygılarıyla sıradan bir insan olarak kendi ikonunu - (bir ölçüde) - aykırı düşerken de (Çalışan Kız'da olduğu gibi) - ayrıca hoş. Polanski'nin keşfedip ilk kez bu filmle perdeye getirdiği Emmanuelle Seigner - (filmdeki uçarı kız) - de ayrıca **Çılgın**'a belli bir sıcaklık getiriyor. Ennio Morricone'nin akılda kalan müziğine de dikkat çekmek gerekiyor. **Çılgın** , yaklaşık bir yıl önce video piyasasına çıkmış olmakla birlikte halâ yeni kasetler arasından sıyrılabilen, iyi filmlerden biri.. Keyifle izleniyor.
(1988 yapımı / 115 dakika)❑

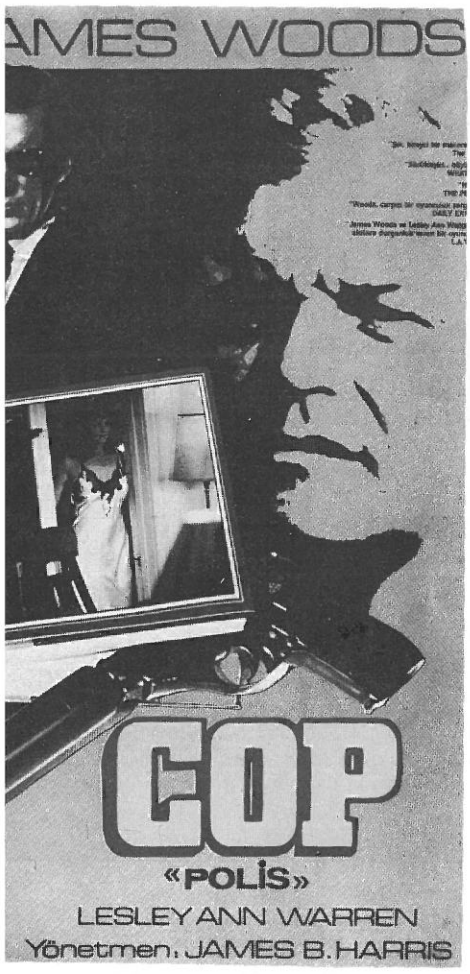

Polis

Cop
(Film Pop)

Kendi yöntemlerini kullanan polislerin öyküleri, Clint Eastwood'un filmleriyle başlamış, Charles Bronson ile sürmüş ve Rambo türünden filmlerle Vietnam'a kadar uzanmıştı. Onbeş yıl boyunca Hollywood'da gerçekleşmiş faili meçhul cinayetlerin aynı katil tarafından işlendiği düşüncesine kapılan meslekte pişmiş bir polisin öyküsünü izliyoruz bu kez. Olayın odak noktası haline gelen bir kadın, suçlu iki polis, kahramanımızın arkadaşı bir başka emektar polis ve tabii 'manyak katil' filmin başlıca kişilerini oluşturuyorlar. Başrolde, **Bir Zamanlar Amerika** ve **Salvador** gibi filmlerde beğendimiz James Woods var. Burada da iyi. Alan Rudolph'un **Choose Me** (Beni Seç) adlı filminde çok sevimli bir rolde izlediğimiz Lesley - Ann Warren bu filmde bir tuhaf bir kadını canlandırıyor. James Ellroy'un **Aydaki Kan** adındaki romanından uyarlanan filmi James B.Harris yönetmiş. Harris filme ilginç bir gerilim kazandırmış. Michel Colombier'in müziği de filme katkıda bulunuyor. **Polis,** psikolojik gerilim türünde bir polisiye olarak değerlendirilmişti ve öyle bir derdi olduğu doğru. Ama bir kadının lisede tecavüze uğradığı için feminist ve lezbiyen olması ne kadar psikolojik ve bilimsel bir genelleme ya da doğru sayılabilirse bu film de o kadar psikolojik işte. **Polis,** hayatı kalıplarla açıklamayı seçen popüler sinema örneklerinden biri, ama bunu cilalayarak yapmayı da beceriyor. The Times gazetesine göre, **Polis,** "şık, bireyci bir macera filmi'ymiş. Doğru. Ama bu da fazla bir meziyet sayılmaz...

Labirent

Labryinth
(AVT Home Video)

Genç bir kız, üvey annesi ile babası gezmeye gittikleri bir gece büyük bir bıkkınlıkla küçük kardeşini uyutmak isterken, kendisini ve kardeşini anlattığı masalın içinde buluyor. Cinler prensi kardeşini kaçırmıştır ve genç kız onu kurtarmak üzere Prensin şatosuna ulaşmak ve bunun için de bir labirentten geçmek zorundadır. Yol boyunca ilginç yaratıklarla karşılaşan genç kız, kendisine arkadaşlarda edinir...

Labirent, çocuklara ve yetişkinlere yönelik çeşitli masallardan esinlenen kuklaların başarıyla kullanıldığı hoş bir film. ABD - İngiliz ortak yapımı olan filmin yönetmeni Jim Henson, Senaryo Terry Jones'a ait. Şarkıları, tabii Prens rolündeki David Bowie söylüyor. Filmdeki cinler, solucanlar, canavarlar ve öteki yaratıklar oldukça sevimli. Bu "mekanik karakterler"in yaratılmasında George Lucas'ın şirketinin katkısı olmuş. Lucas zaten filmin yapımcılarından. Kardeşini arayan kız rolünde, **Cennette Yedi Dakika** (Warner Bros) adlı filmde başrolde oynayan Jennifer Connelly var. Filmi altyazılı kopyasından izledik ve yaratıkların özgün sesleri de oldukça başarılıydı. Çocukların olduğu kadar, yetişkinlerin de hoşlarına gidebilecek bir film **Labirent...**
(1986 yapımı / 98 dakika)

Tehlikeli İlişkiler ve Batman Videoda

Warner Bros'un geçtiğimiz yıl sinemalarda gösterdiği illk film olan İngiliz yönetmen Stephen Frears'ın **Tehlikeli İlişkiler** (Dangerous Liaisons)i Nisan ayında Warner Home Video tarafından video kaset olarak piyasaya verilecek. Aynı paket içinde, son yılların sinemalarda en çok iş yapan filmleri arasında yer alan **Batman** da bulunuyor. **Tehlikeli İlişkiler**'de Gleen Clo se, John Malkovich ve Michelle Pfeiffer oynuyorlar. Tim Burto n'un yönettiği **Batman**'ın oyuncuları ise Michael Keaton, Kim Basinger ve Jack Nicholson. Her iki film de 15 Nisan'da çıkacak.

Dağıtımı Warner Bros'ca yapılan RCA/Columbia Pictures International Video'nun bu ayki programında da, ünlü yönetmeni Joseph Losey'in **Steaming** adlı filmi, **Kadın Kadına** adıyla yer alıyor. FilmdeVanessa Regrave, Sarah Miles ve Diana Dors oynuyorlar. Aynı paket içinde yer alan, Agnieszka Holland'ın yönettiği, başlıca rollerinde Chistopher Lambert Ed Harris'in oynadıkları **Gözaltı** (To Kill a Priest) ve Walter Hill'in yönetip Ralph Macchio ile Joe Seneca'nın rol aldıkları **Yol Ayrımı** (Crossroads) adlı filmler dikkati çekiyor.

Warner Home Video'nun geçen ayki paketinde yer alan lina Wertmüller'in yönettiği, Giancarlo Giannini ile Fernando Rey'in rol aldıkları **Seven Beauties,** aynı şirketin Mart ayı programındaki **Süper Anne** (Baby Boom) ile **Mad Max Kıyamet Arenası** (Mad Max Beyond Thunderdome) gibi filmler de öne çıkan yapımlar. Charles Shyer'in yönettiği **Süper Anne**'de Diane Keaton ve Sam Shepard oynuyorlar. George Miller ile George Ogilvie'nin yönettikleri **Mad Max Kıyamet Arenası**'nın oyuncuları ise Mel Gibson ve Tina Turner...❑

Berlin'de Türk videoculuğu

Yüksel Korkut

Bundan dokuz yıl önce Türk Exportlarında Türkçe (sekiz milimetre) filmler kiraya veriliyordu. Berlin'de Türkçe film gösteren üç tane sinema vardı. 1981'de video Türkler'in evine tek tek girmeye başladı. O dönemde öyle çok Türkçe film video pazarına çıkmıyordu. Bu işi yapan birkaç şirket vardı. 1981 sonlarına doğru video olayı tüm Türkler'in dikkatini çekti. Artık hafta sonları videosu olan bir ailede film seyretmeler, iş yerinde film değiştirmeler v.s...

Video filmlerinin bir günlük kirası 15 marktı. Yapımcılar baktılar ki video filmlerine ilgi gittikçe artıyor, haftada üç dört film sürüyorlardı piyasaya, bu da oldukça kâr sağlıyordu onlara. Bunu düşünen diğer firmalar da hemen birer video şirketi kurup "aziz vatandaşları"na film yetiştirme yarışına girdiler. 1983'lerde artık piyasada birçok video filmi üreten şirket, her evde bir video aygıtı vardı.

1985'lerde artık haftada üç film değil de, günde üç film girmeye başladı video pazarına. Bir filmin bir günlük kirası da 5 marka düşmüştü.

Yeşilçam işletmecilerinin depolarında yüzlerce film video pazarına çıkmayı bekliyordu. Video firmaları birbiriyle rekabete girmişlerdi. Gazete ilanlarında çarşaf gibi video filmleri reklâmları yer alıyordu. "Tüm anne ve babaların mutlaka görmesi gereken bir film. " "Gençliğin büyük ders alacağı bir film." "Sizleri kahkaha tufanına boğacak bir film." "Sabırsızlıkla beklediğiniz, sinema dünyasının eşsiz sesi Emrah'ın türküleri ile süslediği, kalplerinizi yine büyüleyecek, unutamayacak anlar yaşatacak bir film." ... Konusu, yılın olayı olan **ACI** filmi videonuza geliyor. " "Yılın komedisi." "Yılın filmi." gibi ilanlar veriliyordu.

Bu yıllardaki video piyasasındaki canlılık Yeşilçam'a da yansıdı. Türkiye'de film sayısında bir artış oldu. 1984'de 124 film, 1985'de 127 film, 1986'da 185 film. Türkiye'de çekilecek olan bir filmin video hakkı peşin olarak önceden satılıp, o parayla film yapılıyordu. Bu iş Yeşilçam için biçilmiş kaftandı...

Baktılar ki her video filmi aynı ücretten kiraya veriliyor, bunca zahmete ne gerek vardı aylarca uğraşıp film çekeceğiz diye, video kamerasıyla bir haftada film çekip piyasaya sürmek varken...

Bu da uzun sürmedi, seyirci artık video kamerasıyla çekilen filmleri istemiyordu. Bu da bir durgunluk yarattı video piyasasında, müşterilerinin film taleplerini nasıl karşılayacaktı video işletmecileri?

Çok geçmeden aranan taze kan bulunmuştu: Türkçe seslendirilmiş Hint filmleri. Seyirciler başlangıçta çok memnundu, hem Hint filmleri çok ahlaklı, içinde açık-saçık sahne olmayan aile filmleriydi, hem de çok yanık şarkılar vardı.

Bundan en çok yararlanan yapımcılar oldu. Bu filmlerden sağlanan kâr Yeşilçam'a aktarılmadığı için, Türkiye'de film sayısında giderek bir düşme oldu.

Artist olma meraklısı gençlere bedavaya çevriltilip, arasına da Avrupa pornosundan parça eklenen filmler de gençler arasında epey ilgi gördü.

1989'da artık videotekler (video kulüp) de yakınmaya başladı, film çıkmıyor, para kazanamıyoruz, kimse eskisi gibi film seyretmiyor, diye.

Gerçekten neden bu duruma gelinmişti? Oysa 85'lerde ne kadar canlıydı Video piyasası.

> Video işletmecilerinin salt kâr peşinde koşmaları, birbiri ardına film çıkarmaları, bu güne kadar Türk sinemasındaki çevrilen filmleri yedi yıl içinde tüketmeleri durgunluk yarattı.

Video işletmecilerinin salt kâr peşinde koşmaları, birbiri ardına film çıkarmaları, bu güne kadar Türk Sinemasındaki çevrilen filmleri yedi yıl içinde tüketmeleri, bu durgunluğu yarattı. Aynı canlılığı koruyabilmeleri için, video kamerasıyla çekilen filmler, çok kötü seslendirilmiş Hint filmleri de seyirciyi tatmin etmedi. Video pazarında kazanılan para Türk Sinemasına aktarılmadığı için Yeşilçam'da da bir duraklama oldu. 1989 yılında Sadece 12 film yapıldı. 1986'daki çekilen film sayısı 185'le karşılaştırılınca ortaya çok garip bir düşüş çıkıyor.

Artık burada büyüyen ikinci kuşak yeterli Almanca öğrendi, rahatlıkla bir yabancı film anlayabildikleri için, sinemaya gidiyorlar. Şimdi de her videotek yabancı film satıyor. Birinci kuşak hep aynı konulu filmleri seyrede seyrede iyice filme doymuş durumda, öyle ki yeni çıkan filmlere bile ilgi göstermiyorlar.

Görüşlerini aldığımız **Kral Video**'nun sahibi Hakan Günay bu konuda şöyle diyor: "1990 sezonunda çıkacak çok az film var, artık bizi Türk video filmlerinden kazandığımız para idare etmiyor, bu işin de iyice suyunu çıkardılar. önceki yıllarda bir Kemal Sunal filmi geldiği zaman, en az altı tane alırdık videoteke, filmler kapış kapış giderdi, izleyiciler filmi daha gazete ilanında görünce bize sormaya başlarlardı, ne zaman gelecek diye. Son dönemler çok kötü filmler sürdüler piyasaya, hep aynı konular işlendi, filmler şarkıyla başlayıp şarkıyla bitiyordu; konular çok saçma sapandı, kalite çok kötüydü, bunlar seyirciyi bıktırdı. İyi filmler de çıkmadı değil, sosyal içerikli filmler dediğimiz filmlerden izleyicilerin çoğu memnun, bazılar da hiç sevmiyorlar. Bir Kemal Sunal, bir Emrah, bir İbo, bir Kadir İnanır filmlerinden kazandığımız parayı başka filmlerden kazanamıyoruz. Şimdi de yabancı filme başladık, Rambo, Eddie Murphy, Chuck Norris, Jackie Chan filmlerini gençler çok beğeniyor."❑

FIVE FINGERS

Beş Parmak

Yönetmen: Joseph L. Mankiewicz / Senaryo : Michael Wilson / Görüntü Yönetmeni : Norbert Brodine / Müzik : Bernand Herrmann / Oyuncular : James Mason, Danielle Darrieux, Michael Rennie, Walter Hampdan, Oscar Karlweis, Michael Pate / 1952 dakika / 108 dakika / siyah - beyaz.

İngiltere'nin Ankara Büyükelçiliğinde çalışan bir hizmetçi, Almanlara bazı askeri sırları satar. Kendisine para ödenir, ama bilgi hiç bir zaman kullanılmaz... II. Dünya Savaşı sırasında yaşanmış gerçek bir öyküden uyarlanan film, türünün en iyi örneklerinden biri olarak değerlendirilmekte. LC. Moyzich'in **Operation Cicero** adlı kitabından uyarlanan filmde, oyuncular, özellikle James Mason çok başarılı bulunmuştu. İnsanı içine çeken bir gerilimi olduğu kaydedilen bu "casus filmi", bir yazara göre "Hitchcock, Atlantiği geçtiğinden beri yapılmış en iyi, en hızlı casusluk melodramlarından biri". Senaryo yazarı Michael Wilson ve yönetmen Joseph L. Mankiewicz/ bu filmle Oscar'a aday gösterilmişlerdi.

(6 Mart Salı / TV 3)❑

JUE XIANG

Kuğunun Şarkısı

Yönetmen ve Senaryo : Zhang Zeming / Görüntü Yönetmeni : Zhenk Kangzhen, Zhao Xiaoshi / Oyuncular : Kong Xianzhu, Chen Rui, Mo Shaoying, Lian Yujin / 1986 yapımı / 100 dakika.

Eskiden beri süregelen uyuşturucu alışkanlığı yüzünden işini ve evliliğini yitiren ve 'Kızıl muhafız'lardan biriyken sonradan bir 'bilinç bunalımı' geçiren oğluyla da arası açılan müzisyen Ou Laoshu, ölmeden önceki vasiyeti olarak, bestelediği bir müziğin o kültüre yabancılaşmış genç kızı tarafından yeniden düzenlenmesini ister.

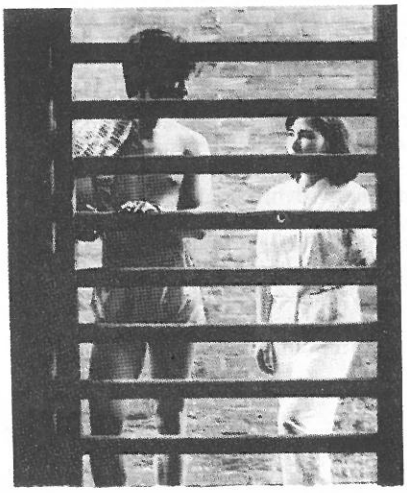

Müzik, genç kızın elinde garip bir konçertoya dönüşür. Kanton müziğinin ustaca kullanıldığı filmde, dünden bugüne Çin toplumunda değişen ve değişmeyenler üzerinde durulmakta. Çin sinemasının genç kuşak yönetmenlerinden Zhang Zeming'in **Kuğunun Şarkısı,** "Yeni Çin" toplumuna farklı bir bakış getiren değişik bir sinema örneği olarak değerlendiriliyor. Yönetmen Zeming, sinema okulunda okudu, kısa filmler yaptı. İlk filmi olan **Kuğunun Şarkısı.** Hong Kong, Torino (büyük ödül), San Francisco ve Vancouver şenliklerine katıldı ve ilgi gördü.

(9 Mart Cuma / TV 1)❑

LEAVE ALL FAIR

İşlerini Oluruna Bırak

Yönetmen : John Reid / Senaryo: Stanley Harper, Maurice Pons, Jean Betts, John Reid / Görüntü Yönetmeni: Bernand Lutic / Müzik : Stephen McCurdy / Oyuncular: John Gielgud, Jane Birkin, Feodor Atkine, Simon Ward / Yeni Zelanda yapımı / 1984 / 88 dakika.

Bir sanat tutkununu ingiliz olan John Middleten Murry, Fransa'daki yayımcısını, **uzun bir süre önce ölmüş olan eşi,** Yeni Zelandalı yazar Katherine Manfield'in yapıtlarının yeni basımı için ziyaret eder. Katherine'in imgeleri, 1923'deki ölümünden bu yana Murry'nin belleğindedir. Katherine ile olan birlikteliklerinin anılarını canlandırmasından etkilenen Murry, yayımcısının arkadaşı, Yeni Zelanda'lı ve Katherine'e benzeyen Marie Taylor'la karşılaşınca çok şaşırır. Başlangıçta tatlı yaşlı adamdan etkilenen Marie, Katherine'in ölümünden sonra yazarın yok etmesini rica ettiği yazı parçalarını Murry'in bastırarak para kazandığını öğrenince çok kızar. Acaba Murry, insanların kendilerini olayların odak noktasına yerleştirdiklerinde çoğu kez yaptıkları gibi, Katherine'e ihanet mi etmiştir, yoksa, Katherine'in de olmayı amaçladığı biçimde büyük bir yazar olarak tanınmasını mı sağlamıştır? Marie, onu suçlarken Murry davranışı doğrulatmaya çalışacaktır...

İşleri Oluruna Bırak sinemasına yabancı olduğumuz Yeni Zelanda'dan bir örnek olarak dikkati çekiyor. Son yıllarda giderek ilginç filmlerin gerçekleştirildiği bu ülke sinemasının ürünleri çeşitli şenliklerde de ilgi görüyor. Filmin yönetmeni John Reid 1946 doğumlu. Canterbury Üniversitesi'ni bitirdi. Üniversite'de ders vermenin yanısıra yazarlık ve oyunculuk yaptı. İlk kısa filmini 1967'de gerçekleştirdi. 1974'den beri Yeni Zeland Film endüstrisi içinde çalışmalarını sürdürüyor. Yönetmenin öteki filmleri arasında **Orta Yaş Salgını** (Middle Age Spread, 1979) ve **Beni Geri Götür** (Carry me Back, 1982) yer alıyor...

(23 Mart Cuma / TV 1)

TURTLE DIARY

Kaplumbağa Güncesi

Yönetmen : John Irvin / Senaryo: Harold Pinter (Russel Hobanlın romanından) / Görüntü Yönetmeni : Peter Hannan / Oyuncular: Glenda Jackson, Ben Kingsley, Richard Johnson, Michael Gambon, Rosemary Leach, Eleanor Bron / İngiliz yapımı / 1985 / 97 dakika.

Neaera Duncan, konu sıkıntısı çeken bir çocuk kitapları yazarıdır. William Snow ise bir kitapçıda çalışan sessiz, sakin ve yetenekli biridir. Şehirdeki bir akvaryumda karşılaşan bu iki insan, akvaryumdaki kaplumbağaların sessiz ve mutsuz bir yaşama mahkum edilmiş olduklarını düşünürler. Kaplumbağaları akvaryumdan kurtarmaya, okyanustaki doğal ortamlarına kavuşturmaya karar verirler. Kararlarını uygularken, kaplumbağalar gibi kendilerini de kurtarabileceklerini farkederler...

Kaplumbağa Güncesi, seksenli yılların parlayan İngiliz sinemasından gelen ilginç bir film. Yönetmeni John Irvin, **The Dog of War** (Savaş Köpekleri), **Ghost Story** (Hayalet öyküsü) ve **Champions** (Şampionlar) gibi filmleriyle de anımsanabilir. Televizyon filmleri yönetmeni olarak da tanına Irvin, **Mafia, NO!** adlı belgesel filmiyle Venedik Film Şenliği'nde Altın Aslan Ödülü'nü kazanmıştı. Senaryosunu Harold Pinter'in yazdığı **Kaplumbağa Güncesi,** yönetmeni John Irvin tarafından "romantik bir komedi" olarak tanımlanıyor. Film, 1985 Londra Film Şenliği'nde ve 1986 Uluslararası İstanbul Sinema Günleri'nin yarışma bölümünde gösterilmişti.

(16 Mart Cuma - TV 1)❑

Les Grandes Manoeuvres

Yönetmen : Renè Clair / Senaryo : R. Clair / Görüntü Yönetmeni : Robert Le Fêbvre / Müzik : George Van Parys / Oyuncular : Gèrard Philipe, Michêle Morgan, Brigitte Bardot, Yves Robert, Jean Desailly , Pierre Dux / 1955 Fransız - İtalyan ortak yapımı / 106 dakika.

1913'de, bir teğmen, kasabadaki herhangi bir kadını elde edebileceğine dair iddiaya girer... 1898 doğumlu Fransız Yönetmeni Renè Clair'in filmi kimilerince 'eskimiş' ve senaryosu 'önceden tahmin edilebilir" bulunmakla birlikte, sinema tarihinin bu önemli yönetmenini, bu yine önemli filmi ayın ekrandaki ilgiye değer yapımlarından biri olarak öne çıkıyor. Renè Clair, Birinci Dünya Savaşı'na katılmış, şiirler yayımlamış, gazetecilik ve film eleştirmenliği yapmıştı. İlk filmi **Uyuyan Paris** (Paris qui dort)'i 1923'de yönetti. ikinci Dünya Savaşı'nda Fransa işgal edilince Amerika'ya gitti, ve orada dört film çevirdi. Üç roman yazdı. sinema konusuna ilişkin iki kitaba da bulunan Renè Clair, Academie Français'e üye seçildi. Fransa'nın en büyük sinemacılarından biri sayılan Clair, "Paris'in kıyı köşesini, günlük ekmeği peşinde koşan halkı şiirli bir dille ve ince bir gülmece duygusuyla anlattı. "Yönetmenin **Sükut Altındır** (Le silence est d'or, 1947), **Gece Güzelleri** (Les belles de nuit), 1952) ve bu ay televizyonda gösterilecek **Hileli Aşk** (Les Grandes manoevres, 1955) filmleri çeşitli ödüller kazandı...

(20 Mart Salı / TV 3)❑

ALL OF ME
Her Şeyim

Yönetmen : Carl Reiner / Oyuncular : Steve Martin, Lily Tomlin / 1984 yapımı / 91 dakika.

Ekranda bir Steve Martin filmi görmek hoş bir sürpriz. Amerikalı bu güldürü sanatçısının, bondrolsüz döneminde, yine Carl Reiner'in yönettiği **Ölü Adamlar Ekose Giymez** (Dead Men Don't Wear Plaid) ve **Yalnız Adam** (The Lonely Guy) filmlerini izlemiştik. Steve Martin'in, Darly Hannah ile birlikte oynadığı, Gyrano de Bergerac uyarlaması **Roxanne** adlı filmi de şu sıralar video meraklılarının gözde kasetleri arasında bulunuyor.

All of Me de sevimli bir Steve Martin güldürüsü.. zengin, yaşlı bir kadın ölürken ruhunun genç bir kıza geçmesini ister. Ruh değiştirme işlemi sırasında, kadının ruhunun bulunduğu tas yanlışlıkla pencereden düşerek, aşağıdan geçen bir adamın başına isabet eder. Artık adamın yarısını kadın ruhu, yarısını erkek ruhu yönetmektedir...

(27 Mart Salı - TV 1)❑

Aşık Garip

AŞIK GARİP
Ashik Kerib

Yönetmen : Sergei Paradjanov / Senaryo : Georgij Bodridze / Görüntü Yönetmeni: Albert Javurian / Müzik : Zavansir Kuliev / Oyuncular : Juric Mgoian, Veronique Metonize, Levan Natrosvili, Sofico Caureli / 1988 yapımı / 80 dakika

Aşık Garib yoksul biridir. Sevgi dolu yüreği ve çok güzel bir sesi vardır. Saz çalıp, yiğit Türkistan beylerine övgüler düzer. Düğünlere, şölenlere çağrılır, oralarda çalıp söyler. Bir gün zengin bir Türk tacirinin kızına aşık olur. Ancak sevdiğine kavuşmak için zengin olmaktan başka şansı yoktur. Yedi yıl süren bir yolculuğa çıkar; ya zengin olacak ya da ölecektir. Yoksa bu yedi yılın sonunda sevdiği kız zengin bir toprak sahibi ile evlenecektir. Aşık Garib, yolculuğu boyunca bir çok serüven yaşar, iyi kötü birçok insanla tanışır. Sonunda geri döner ve yedi yıldır görmediği nişanlısına kavuşur. Bu uzun ayrılıktan sonra yeniden kucaklaşırlar.

Lermontov'un, yitik bir aşkın peşinden koşan bir türk halk ozanını anlattığı şiirinden esinlenen **Aşık Garib,** yönetmen Sergei Paradjonov'un elinde gösterişli bir masala dönüşmüş. Bir ortaçağ öyküsünü, ses, renk ve hareketin pırıltılı titreşimleri ile yeniden yaşama geçirdiği belirtilen Paradyanov'un **Aşık Garib**'i, "azınlık kültürü geleneklerine sıcak bir bakışın yanısıra, sanatçının kötü talihini yenmesine yardımcı olan sanatın erdemleri üzerine yürekli bir yorum", sözleriyle değerlendirilmişti.

1924 doğumlu yönetmen Sergei Paradjanov, Moskova'da Devlet Sinema Enstitüsü'ne devam etti. Kiev'deki Dovzhenko Stüdyoları'nda yardımcı yönetmen olarak çalıştı. İlk uzun metrajlı filmini 1958'de gerçekleştirdi. Çeşitli kısa ve belgesel filmler de yaptı. Sovyet yöneticilerle sayısız problemleri oldu; projeleri engellendi, senaryoları reddedildi.

(30 Mart Cuma / TV 1)

Altered States

Yönetmen: Ken Russell / Senaryo : Sidney Aaron (Paddy Chayevsky'nin romanından) / Görüntü Yönetmeni : Jordan Cronenweth / Müzik : John Corigliano / Oyuncular : William Hurt, Blair Brown, Bob Balaban, Charles Haid / 1980 yapımı / 102 dakika.

Ünlü İngiliz sinemacı Ken Russel'dan fantastik türde bir film.. Eddie Jessup üniversite'de araştırmacıdır. Çalışmalarını tümüyle psişik olaylar üzerinde yoğunlaştırmıştır. Deneylerini, laboratuarındaki hayvanlardan sonra kendi üzerinde gerçekleştirmeye karar verir... Bir tür **Dr. Jekyll ve Mr. Hyde** öyküsü olan bu film, video kaset olarak çıktığında da ilgi görmüştü. Ken Russell ve William Hurt gibi adların hatırına bile izlenebilir görünüyor...

(31 Mart Cumartesi / TV 2)❑

Hazırlayan: Sedat YAŞAYAN

Soldan Sağa: **1. Kanal, Bereketli Topraklar Üzerinde, Hakkâri'de Bir Mevsim, Ayna, Dilan** gibi filmleriyle uluslararası alanda da adını duyurmuş sinema yönetmenimiz - Zırh ya da silah. **2.** Küçük tekne kaptanı - Vilayet - **Uçurtmayı Vurmasınlar** filminin yönetmeninin soyadı. **3.** Konya ilinde bir baraj - Bir renk - Yan memnunluk belirten bir ünlem - Kalayın simgesi. **4.** Trabzon'un bir ilçesi - Haşhaş sütünü toplamakta kullanılan kaşık - 1910-1983 yılları arasında yaşamış ve **Küçük Kulübe, Ayrı Masalar, Pekin'de 55 Gün, Günaydın Hüzün** gibi filmlerdeki başarılı kompozisyonlarıyla tanınmış **Niven** soyadlı İngiliz aktörünün küçük adı. **5.** Gerçeküstücü sinemanın en yetkin temsilcilerinden biri olup **Bir Endülüs Köpeği, Altın Çağ, Gündüz Güzeli, Burjuvazinin Gizli Çekiciliği** gibi filmleriyle ünlü İspanyol yönetmen - Çağdaş Türk resminin öncülerinden olup aynı zamanda sinemayla da ilgilenmiş ve 1966 Dünya Kupası'nı anlatan **Altın Goller** adlı filmi çekmiş ünlü ressamımızın soyadı. **6.** Bir makyaj malzemesi - Güzel sanat - Dış salgı bezlerinin dokularında gelişen zararsız ur. **7.** Fransa'da bir kent - İçine küçük çakıl taşları gibi taneler konan ve vurmalı çalgı olarak kullanılan boş ve kuru kabak - İtalya'da bir ırmak. **8.** Çanakkale'nin bir ilçesi - Su - Yol yapımında kullanılan bir makine. **9.** Japonlar'a özgü çiçek düzenleme sanatı. **10.** Sodyumun simgesi - Türk müziğinde bir makam - İletişim dizgesi birliği - Matematikte kullanılan sabit bir sayı. **11. Rosemary'nin Bebeği, Gizli Merasim, Çığ** gibi filmleriyle tanınmış **Farrow** soyadlı Amerikalı oyuncunun küçük adı - Mert, babacan ve kalender kimse - Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Örgütü'nün simgesi . **12.** 1908 - 1982 yılları arasında yaşamış ve **Bay Hulot'nun Tatili, Amcam, Playtime** gibi filmleriyle güldürü sinemasının en özgün adlarından biri sayılmış Fransız yönetmeni - Yapısına girdiği sözcüğe "kendi kendine" anlamı katan yabancı bir örnek. **13.** Altının simgesi - Yüz, çehre - Hollanda'nın plaka işareti - Tanrı. **14. Arabesk, Hong Konglu Kontes, Güneş Çiçeği** gibi filmlerde oynamış, güzelliği ile ünlü bir İtalyan yıldızının soyadı - Yol, yöntem anlamında argo sözcük. **15.** Yiğit - 1965'te çevirdiği **Cat Ballou** (Kanunsuz Silahşör) adlı filmiyle Oscar ödülünü kazanmış, aynı zamanda **Onikî Kahraman Haydut, Cehennemde İki Adam, Ölüm Treni** gibi filmlerde de oynamış Amerikalı aktörün küçük adı - Bir sinema yapıtının sahnelerini ve akışını gösteren yazılı metin.

Yukarıdan Aşağıya: **1.** 1909 - 1959 yılları arasında yaşayan ve efsanevi serüven kahramanlarını canlandırdığı **Kaptan Blood, Hafif Süvari Alayının Hücumu, Robin Hood, Denizler Hâkimi** gibi filmleriyle tanınan İrlandalı aktör - Kadınların bluz üzerine giydiklerine yelek. **2.** Bir nota - Sinema salonunda seyircilerin dinlendiği yer - Gözleri görmeyen- Müstahkem yer. **3.** Slayt - Edebiyatta etkiyi çoğaltmak için bir şeyin tersini söyleyerek alay etme - Kira. **4.** Basımcılıkta harfler ya da satırlar arasındaki aralık - Nikelin simgesi - **Taş Devri, Vahşi Parti, Uzağa Giden Kadın** gibi filmlerde güzelliği ile ön plana çıkmış bir Amerikalı sinema oyuncusunun küçük adı. **5.** Şafak vakti sevgililerin birbirlerinden ayrılışlarını konu edinen eski bir Fransız şarkı türü - ABD Merkezi Haberalma örgütü'nün simgesi - Bir soru sözü. **6.** Bir bağlaç - Yemekten ve içkiden anlayan kimse - Yakacak odun için kullanılan bir metre küpe eşit ölçü birimi. **7.** Akdeniz bölgesinde yetişen bir ağaççık cinsi - Terbiyesiz kimse - Kale duvarı. **8.** Yol üstünde durulacak yer - **Ali Özgentürk**'ün yönettiği, beğeni kazanmış bir film - İskambilde bir kâğıt. **9.** Anıt - 1889 - 1981 yılları arasında yaşamış, çağdaş sinemanın öncülerinden olup başyapıtı **Napoléon**'un yanı sıra **İtham Ediyorum, Demirhane Müdürü, Kayıt Cennet** gibi birçok önemli filme de imzasını atmış Fransız yönetmeni. **10.** Bir nota - Kuran'da bir sure - Mukavemet yarışını ve tüfekle atışı içeren kayak sporu. **11.** İnişli yer, bayır - Bir yapının dış kapısıyla odaları arasındaki geçit - Yapısına girdiği sözcüğe olumsuz anlam katan bir örnek. **12.** 1916 - 1981 yılları arasında yaşayan ve **Bataklı Damın Kızı Aysel, Şehvet Kurbanı, Beklenen Şarkı** gibi filmleriyle Türk sinema ve tiyatrosunun en ünlü adlarından biri sayılan kadın oyuncu. **13.** Koca - Fizikte kullanılan bir güç birimi - Hastalık, dert anlamında eski bir sözcük - Kuzey Kafkasya'da yaşayan bir Türk boyu. **14.** En kalın erkek sesi - Kumaş yüzeyinde üretim sırasında oluşan düğüm - Oyunda berabere kalma. **15. "Bir Avuç Dolar", "İyi, Kötü ve Çirkin", "Bir Zamanlar Amerika"** gibi filmlere yaptığı müziklerle tanınmış İtalyan bestecisi.

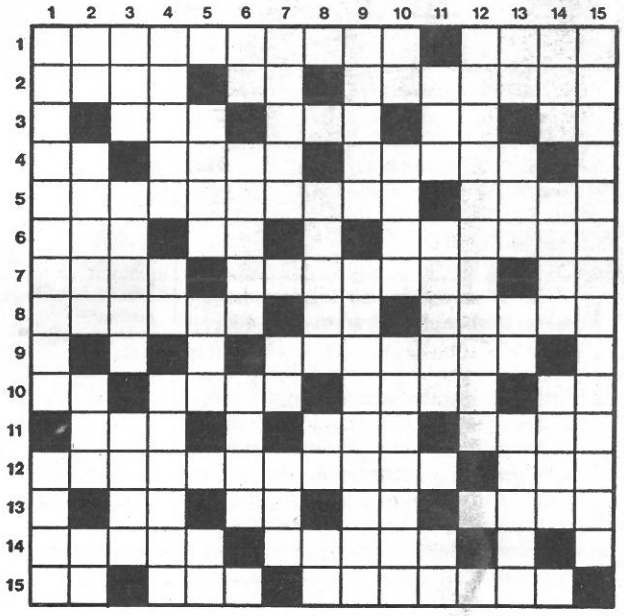

Not: Fotokopi çektirip, gönderebilirsiniz.

10 Okurumuza 10 kitap

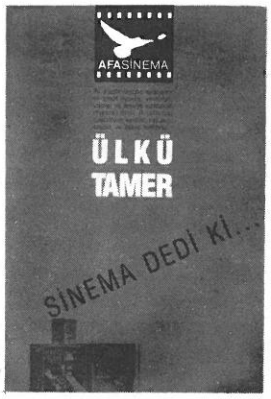

Bu ayın ödülü: **Ülkü Tamer**'in **"Sinema Dedi ki..."** isimli kitabı. **AFA Yayınları**'nın Aralık 1989'da yayınlandığı bu kitabı kazanabilmek için, sinebulmacanızı **15 Mart 1990** tarihine kadar göndermeniz gerekiyor.

Adres:
BEYAZPERDE-
SİNEBULMACA
G.M.K. Bulvarı 21/14 Demirtepe
06640 ANKARA

Geçen Ayın Çözümü

Geçen ayın sinebulmacasını doğru doldurup **Steven Spielberg'in "Üçüncü Türle Yakın ilişkiler"** kitabını kazanan okurlarımız: **Kenan Duman** - Salihli/Manisa, **Ergun Tutum** - Kütahya, **Emel Akıncı** - Ankara, **Adnan Kaya** - Kahramanmaraş, **Özlem Kıral** - İstanbul, **Berkem Dalak** - İzmir, **Miyase Özkan** - Ankara, **Sakine Fırat** -Varto/Muş, **Muhittin Atakan** - İstanbul, **Alpay Özer** - Eskişehir.

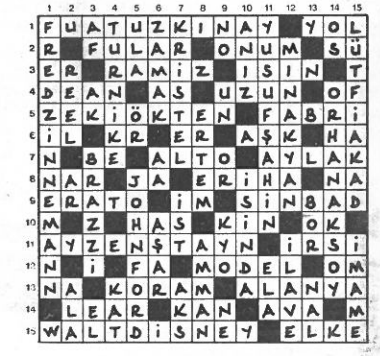

Özkaynak

Basın • Yayın • Dağıtım
Pazarlama Tic. Ltd. Şti.

EĞİTİM - KÜLTÜR KAMPANYASI

Özkaynak'ın *Kampanya Olanaklarından Yararlanın.*

AnaBritannica

Dünyanın I numaralı ansiklopedisi

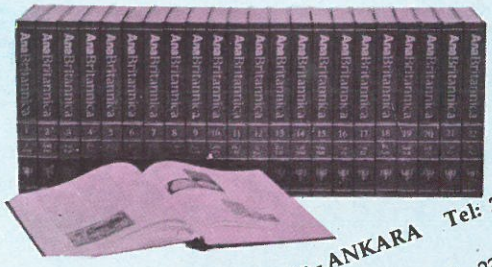

Dünyanın en kapsamlı bilgi hazinesi Türkiye'de, Türkçe!

Tel: 231 73 74 (5 hat)

Merkez: Özveren Sk. 32/1 Maltepe - ANKARA

Bölge Müdürlükleri:
Sümer Sok. 8/5 Kızılay - ANKARA Tel: 229 83 63 - 230 82 76
Özveren Sok. 43/5-6 Maltepe - ANKARA Tel: 230 60 73 - 230 60 84
Babıali Cad. 19/7 Cağaloğlu - İSTANBUL Tel: 519 47 03 - 512 74 05 - 520 86 71
Büyükdere Cad. 34/10 Mecidiyeköy - İSTANBUL Tel: 166 73 99 - 166 79 96
Düsseldorfem Str. 13, 6000 Frankfurt 1 - F. Almanya Tel: 069/23 09 62

BAŞVURU FORMU

Adı Soyadı : .....

Adresi : ..... **Tel:** .....

.....

Mesleği : .....

☐ *AnaBritannica* ☐ **Bilgi İstiyorum** ☐ **Edinmek İstiyorum**

Bu formu doldurarak adresimize gönderiniz.

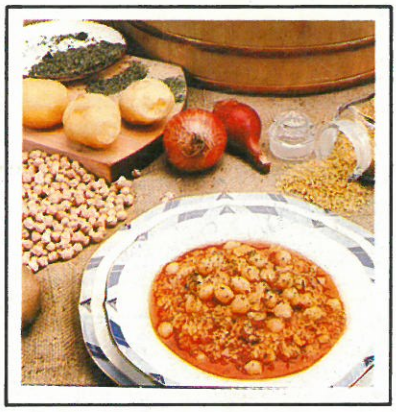

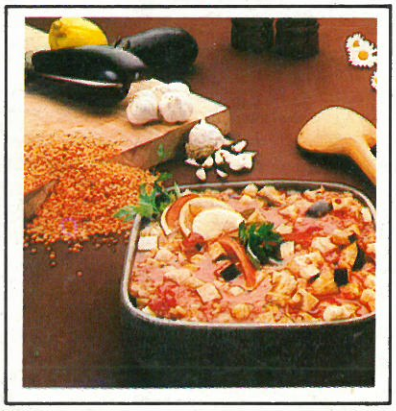

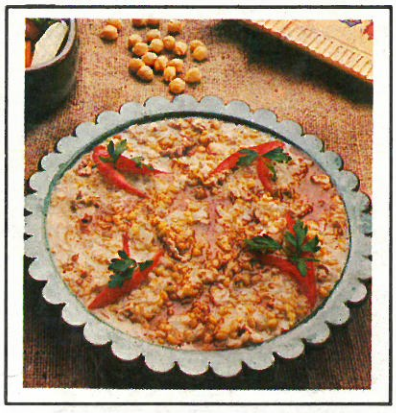

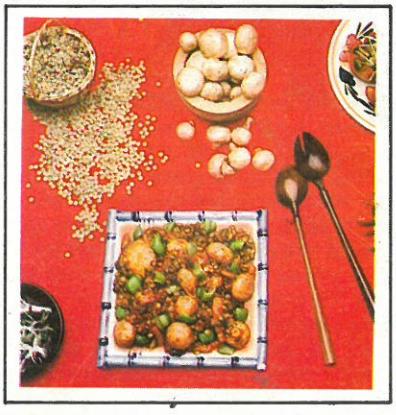

TOPRAK MAHSULLERİ OFİSİ

Sağlık İçin Bakliyat

Besin maddelerinin 100'er gramında bulunan kolesterol miktarının kıyaslaması:

Dana Eti (Kemiksiz)	70 mg.
Koyun Eti (Kemiksiz)	65 mg.
Tavuk Eti (Kemiksiz)	60 mg.
Balık Eti	70 mg.
Mercimek	0

MERCİMEKTE:

- Protein oranı yüksek,
- Lif oranı yüksek,
- Demir ve diğer mineral oranları yüksek,
- Temel aminoasit oranı yüksek,
- Yağ ve sodyum oranı düşük

VE

KOLESTEROLSÜZ...

TOPRAK MAHSULLERİ OFİSİ
ANKARA

Tel :117 44 00 (40 hat)
Telefax : 117 72 23
Telex : 46 220 tmoa tr